Nagyvárad 1912. XVIII. évfolyam 80. szám. Vasárnap, április 7.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre ... 16 kor.
Negyedévre ... 4 «
Helyben házhoz hozva:
Egész évre ... 20 kor
Negyedévre ... 5 «
Vidékre postán szállítva:
Egész évre ... 24 kor.
Negyedévre ... 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apácza-utcza 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadásáról vagy megőrzéséről nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

Husvéti gondolatok.

Krisztus feltámadt, és ma, tizenkilenc század multán, a huszadik században a világ minden részében, kezdve a müveletlen négertől fel a modern kulturemberig száz és százmillió lélek szent ünnepi harmoniában olvad össze, hogy ünnepelje az isteni Mestert, aki szeretetet, szebb, jobb életet hirdetett e földön, aki életet-, lelket-, embert boldogitó örökisteni világnézetet adott a fáradt, fásult, fonnyadt lelkü, pusztuló embernek. És ez a Krisztusi világnézet uj, boldogabb életet, Istenhez és emberhez egyaránt méltóbb, igazi életet teremtett a földön, eltörülte a lelki és erkölcsi nyomort, a lelkihalált, az örök megsemmisülést, tisztább, nemesebb életet fakasztott, amely magához vonzotta az élni akaró embert . . .

Kultura fakadt Krisztus léptei nyomán, amelynek életerős, virágzó fája fejlődött, erősödött, nagyobbodott, ragyogóbbá lett tizenkilenc századon keresztül, s amely fejlődik, izmosodik ma, a haladó, előretörő huszadik században és szebb, szinesebb, nagyobb, hatalmasabb lesz holnap, — mert Krisztus föltámadt, mert Krisztus tanubizonyságát adta annak, hogy amit Ő hirdetett, az isteni, el nem pusztitható, meg nem semmisithető, örök.

Ezt ünnepeljük ma, Husvét ünnepén.

Krisztus föltámadt és a Kereszt, amely a gyalázat, a büntetés fája volt, a gonosztevők bitófája, ez a Kereszt, amelyen Krisztus meghalt, az Ő halála, az Ő feltámadása által a kegyelem eszköze lett, szent szimbolum lett, Krisztus szimboluma, ami világfelfogásunk, hitünk, szimboluma, amelyért ezren és ezren haltak vértanuhalált a multban s amelynek égisze alatt sok millió ember él a jelenben.

És ilyenkor, pirosbetüs ünnepen, Husvét napján ez a sok százmillió ember valahogy egy harmonikus szent imában forrad össze. Ha ugy madártáriatból tekintbetnénk le a magasból az emberekre, látnók a sok Ég felé tekintő szemet, az imára kulcsolt kezeket és hallanók finom, fenségesen, harmonikus, szépséges szép isteni melódiákba olvadva a milliók szivéből-lelkéből fakadó, milliók ajkán felcsendülő, felfelé szálló, magasztaló énekeket. Mert a Kereszt diadalmas ragyogása bevilágitotta a földet, fehér fényével behatolt kunyhókba és palotákba, ott tündököl az égen, a hegyek ormán, a természetben és az emberek lelkében, mindenütt. Ilyenkor Husvét napján különösen érezzük éltető erejét, érezzük a belőle kiáramló isteni energiát, ilyenkor ünnepnap érezzük, látjuk, hogy sokan vagyunk számban és erőben.

De elmulik az ünnep, és azután? Azután keresnünk kell, hová lettünk, hová lett az az imponáló tömeg? Nincs, mintha eltünt volna. A templomban különösen ilyenkor nagy ünnepen még ott láttuk, de azután eltünt a szintérről, kinnt az életben alig-alig találkozunk vele.

Ez a mai ünnepen is elszomoritó. Sokan vagyunk, ugy látszik, hogy erősek, hatalmasok vagyunk, hogy élünk, de csak ünnepnap, amikor ünnepelni kell, . . . azután jönnek a dolgos, szürke hétköznapok és minden eltünt, mint a délibáb, a napos, meleg rónáról. Pedig szükség volna rájuk, ma kétszeresen, százszorosan szükség van az igazi, élő kereszténységre.

Válságos, küzdelmes időket élünk. Sulyos bajok bántanak. Destrukció pusztit, vonul végig az egész vonalon: egyénben, társadalomban, világfelfogásban egyaránt. Az uj világnézetnek kicsiny csapata hétköznapokon és ünnepeken egyaránt dolgozik, küzd, muokálkodik fanatikusan merész vakmerőséggel, hihetetlen bátorsággal. Kevesen vannak, mégis ugy látszik, mintha csak ők lennének, mintha a mieink nagy tömege ott volna az ő kezükben. Van erejük, bátorságuk, hatalmukban a legnagyobb erő, a sajtó. Nincs bennük öregség, gőgös elbizakodottság, hanem fiatalos erő, tettvágy, szemben a mieink

„TISZÁNTÚL" TÁRCZÁJA.

Egy pár rongyos keztyü.

Irta: Kines István.

Keztyüjét ugy dobta az asztalra, hogy a tulsó végén rögtön lefordult.

Nádas Elek ügyet sem vetett ideges barátjára, csak utána nyult a keztyünek és játszani kezdett vele.

Várta, mi következik majd mindezek után.

Pedig semmi egyéb nem következett, csak szünet. Hosszu, kinos szünet.

Daruváry Elemér szemére huzott kalappal ült az asztal tulsó felén s a lekonyult karima alól némán nézte a vén hársfát, mely mindkettejük fölé sürü árnyat boritott.

— Vigyázz, Elemér — szólalt meg végezetül Nádas Elek — még megtalálod igézni az öreget.

A hársfát értette.

Ideges mozdulat volt mindössze a válasz.

— Látom már, okosabb dologgal kell előhozakodnom — kezdte megint mosolyogva Nádas Elek, miközben barátja keztyüjét kibontogatta. — Hallod-e lelkem, ideje lesz megházasodnod, mert már igen rongyos a keztyüd. Ide nézz!

Ujját keresztültoltta a keztyü feslett hüvelykén.

— Hagyj békét! — mordulta el magát Daruváry Elemér s még jobban szemére huzta kalapját. Ugyan — tette hozzá — mit veszekedel velem, ha egyszer ugy sem tudom, hol áll a fejem!

— Én megmondom — nevetett a másik. Te most Piroskára gondolsz.

— Eh! — ütött egyet jobb kezével a bosszus fiatal ember — azt hiszed, egyéb dolgom sincs, mint folyvást azzal a leánnyal foglalkozni?

— De hiszen szereted!

— Jól van no — vágta kalapját az asztalra Daruváry. Szerencsére nem eresztette el, különben azt is a földről emelhette volna fel barátja. — Jut eszembe . . .

— Micsoda?

— Tehetnél nekem valami szolgálatot?

— Váltót giráljak?

— Istrángon tartsd a nyelvedet s várd be a végét.

— Nos hát? — támasztotta fel könyökre ajkát Hollós Imre.

— Te . . . te udvarolhatnál Piroskának.

— Elment az eszed?

— Épen hogy nem ment el — szegezte szemét merevén Daruváry a másikra.

— Elhóditsam tőled? — nevetett Hollós némi keserüséggel.

— El. Akkor legalább tudom, hányadán vagyok vele.

— S most sem tudod?

— Barátom — kesergett Daruváry Elemér — az a leány valóságos szfinksz. Az ördög ismeri ki magát nála. Néha ugy néz rám, hogy meg mernék rá esküdni, a miért szeret; máskor meg olyan forma érzés kél a szivemben, hogy ostobaság: dehogy tud az a lány igaz szivvel lenni irántad. A szfinkszből előbb kihuzod a titkot, mint Piroskából, pedig az csak afféle egyptomi kődarab.

— De cifra hasonlataid vannak!

— A mérgemen biznak, barátom, én nem tehetek róla. Elkeseredésemben már arra a gondolatra jutottam, hogy a te segitségedet veszem igénybe. Kurizálj neki, ha mondom.

— Ne gyerekeskedjél Elemér — tett szemrehányást barátja.

— Soha sem beszéltem érettebb ésszel, mint most, mikor erre a különös szivességre kérlek.

— Hogy különös, abban igazad van. Ha-

Telefon 458. ALAPITTATOTT 1861. Telefon 458.

Bútorokban

a legnagyobb választék DANIBERG és WALDNER

WALLERSTEIN FERENC utódai

Zöldfa-utcza.

tunya tehetetlenségével, vérlázitó, fásult közönyével, az idők szellemét megérteni nem akaró, nem tudó mozdulatlanságával. Céljuk: a kereszt kulturájának, a krisztusi kulturának lerombolása, megsemmisitése, kiirtása a lelkekből és a föld színéről, és helyébe egy uj, az eferner hipotézisek ingó, gyakran posványos talajából kiemelkedő kulturát épiteni, amelyből hiányzik mindaz, ami a mi kulturánkban szép, nemes jó, igaz, magasabb, ideálisabb, s amelynek egyetlen vonzó varázsa az ujdonság. És céljuk elérésére nemcsak beszélni, hanem tenni is tudnak és akarnak. Vannak eszközeik és az eszközökben nem válogatósak. Ma már sokszor elmondott dolgok, de még mindig nem annyiszor, hogy átjárták volna eléggé a mieink lelkét . . .

Krisztus feltámadása ujjászületést jelent egy szebb, jobb életre. Ma az utolsó órában vagyunk, itt az ujjászületés ideje, az alvó, elernyedt, nehezen mozduló, csak ünnepnap élő kereszténységet közelebb kell hozni a krisztusi élethez, a Krisztusi gondolathoz.

Destrukció pusztit? Állitsuk szembe vele ami restaurációnkat, az *omnia restaurare in Christo* fenséges jelszavát!

A husvéti »alleluja« hangjaival, a feltámadás isteni gondolatával ne lehetne teljesen felrázni a letargiából, ne lehetne ami igazságainkkal teljesen meggyőzni, meghóditani a keresztény többséget?! A forró ünnepi hangulat nagy együttérzésben ne lehetne összetartani a katholicismust állandóan?! Lehet, kell, kötelességünk! A ma ünneplők nagy tömege legyen holnap és mindég mindég a krisztusi világnézetben élők, dolgozók, küzdők és győzők hatalmas, erős, imponáló többsége! Nem szabad megállanunk azon az uton, amelyen tizenkilenc századon keresztül haladtunk előre. Krisztus megjelölte az utat, amelyen mennünk kell, tehát haladjunk is rajta és ne álljunk meg és ne térjünk le róla és ne menjünk visszafelé, hanem törekedjünk a fejlődés, a tökélesedés utján fel a krisztusi magasságok felé, mindig előre. Krisztus lerakta az alapköveket, kezünkbe adta a tervezetet, tehát épitsünk rajta.

Megujhodás, ujjászületés a feltámadás szellemében, ez a jelszó.

Ami világnézetünket veszély fenyegeti, megtámadtak bennünket, s nekünk fel kell venni a harcot a destruktiv irányzatokkal szemben az egész vonalon.

Destrukció az életben, az egyénben. Az emberek, a kulturát nagy hangon hangoztató emberek elfelejtelték, nem ismerik az élet müvészetét. A ma embere »tud életet vesztegetni, pazarolni és elveszteni — tudja az élet forrásait kiapasztani, töri gyöngiti az életet önmagában és gyermekeiben«, irja a modern magyar katholicizmus egyik lánglelkü és lángszavu apostola, Prohászka, aki gyönyö üen aposztofálja azt a magas értelmi és erkölcsi kulturát, mely az élnitudás kulturája, »amelyet csak az a Mester adhat, ki a lelket világ és halálölényessé teszi «

Ezt a kulturát a jellem és lélek kulturáját kell kialakitanunk önmagunkban, s akkor nemcsak a számunk lesz nagy, hanem az erőnk is hatalmas, bátor, imponáló.

És ezzel a felvértezett krisztusi energiákkal telitett lélekkel induljunk harcba a dertruktiv. a materialista, világfelfogás ellen ami kulturánkért. A támadásokat vissza kell vernünk, a támadókat harcképtelenné kell tennünk. Csüggedésre, reménytelenségre nincs okunk. Vannak már nekünk is szervezett csapataink, vannak már százan, ezren, sőt százezren, kik a munka a tett mezejére léptek és bizva-bizó lélekkel hisszük és reméljük, hogy a milliók is ott lesznek az előőrsök, az elsök, a küzdők mögött, akiknek buzditása nem lesz talán a pusztában kiáltók szava. Megindult már a restauráéió munkája és nagy léptekkel halad előre. És ha a mi szükebb körünkbe tekintünk, talán elmondhatjuk, hogy nem hiába hangzottak el a közmüvelődési estélyeink előadásai sem és meglesz azzknak a méltó és kivánt eredménye.

Bebizonyitva láthattuk kiváló embereinknek a szavaiból is, hogy ami kulturánk életképes, századokon keresztül számtalanszor adta és adja ennek tanubizonyságát

Kielégiti, sőt igazán csak ez elégitheti ki a mndern kulturember lelkét is, beilleszkodik a modern huszadik századba, felszivja a maga örök igazságain átszüri a modern kulturtörekvéseket, kultureszméket, a zürzavaros, lármás chaoszba rendet, tiszta, egészséges, ózondus levegőt teremt. És nemcsak hogy az alapfalak nem inognak meg a döngetésre, hanem ezeken a falakon épül, fejlődik, nagyobodik a keresztény kulturának az egész világot átfogó épülete.

És a mi kulturánknak gyönyörü perspektivája nyillik meg a szemünk, a lelkünk előtt . .

. . . Kulturák születtek, kulturák haltak meg, a krisztusi kultura pedig dia-

---

nem azért lókötő legyek, ha szót értek az egészből.

— Pedig olyan egyszerü. Nincs az a szopósgyerek, amelyik tisztában nem volna vele egyszerre. Mert hallgass csak ide. Én elvégre is tisztán akarok látni. Szeretem Piroskát, mi tagadás. De meguntam a hosszu, kinzó bizonytalanságot. S erre csak egy mód van, ha baráti szolgálatodat nekem fölajánlod. Udvarolni fogsz neki s azzal vége.

— S ha elhóditom tőled.

— Üsse a kő. Akkor legalább tudom, hogy soha nem szeretett. A csalódás mindig külömb az örökös bizonytalanságnál. S azt gondolod leharapom a fejemet miatta? Egy hütelen leányért?

Keserüen próbált kacagni.

Hollós Imre megragadta barátja kezét s ugy vigasztalta:

— Mit kinozod magadat? Hol van az megirva, hogy Piroska hozzád hütelen? Sőt éppen ellenkezőleg. S amennyire azt a lányt ismerem, hasztalan lesz annál minden ostrom.

— De azért csak tégy próbát véle — könyörgött Daruváry Elemér.

— S ha nem sikerül?

— Akkor én voltam az ostoba fráter. Ne félj, tudok én őszinte is lenni.

— Látom — nevetett Hollós Imre — cifra legény vagy: megérdemled, hogy halálod után kitömve valami muzeumban kiállitsanak.

— Hát nem teszed meg? — vette föl Daruváry ujból a könyörgő szót.

Hollós Imre rázni próbálta fejét.

— Tudom — folytatta amaz — ostoba dolgot kérek tőled — de mit tegyek? Nincs más mód . . .

— Lári-fári! — kapott barátja szavába Hollós Imre — igenis hogy egyéb módja is vagyon a dolognak. Eredj el s kérdezd meg, akar-e feleséged lenni.

— Én?

— Nem. ő. Hanem megkérdezni már te kérdezheted meg tőle.

— Meg nem teszem egy bölömbikáért. Nem én s ugrott föl bosszusan Daruváry — Hogy talán szemközt nevessen? Ohó barátom! afféle megaláztatásokra én nem vagyok kapható.

— Lassan a testtel, Elemér! — csitította a haragos fiatalembert Hollós Imre — Ida mondotta, hogy szemtől-szembe állj vele, mikor megkérdezed?

— Hát levelet irjak talán neki? Hogy kitegye az ablakba? Minden embernek mutogassa? No hiszen! Mondtam én már, nem vállalom el az efféle megaláztatásokat. Nem irok neki levelet.

Fejére csapta a kalapot s ez annyit jelentett mint az Amen a miatyánkban. Az ellen már nincs tovább: appellálta.

Pedig Hollós Imre még ez ellen is próbált föllebbezni.

Kerge fráter vagy: nem hagyod kibeszélni az emberfiát. Dehogy irsz neki levelet.

— Hát?

— Ezzel a keztyüvel kérdezed meg?

S mindjárt odatartotta neki a rongyos keztyüt.

— Adsza ide! — kapta el kezéből Daruváry — ha rongyos hát rongyos. Azért engem ne szekálj. A rongyos keztyü mindig tovább tart az ujnál, azt jegyezd meg magadnak.

Föl-alá járt az asztal mellett. A föld döngött haragos lépteinek sulya alatt.

— Még mindég nem értesz — csititotta barátja — a keztyüben ilyen esetbe a rongyosság a lényeg. Arra kell épitened éppen.

Daruváry idegesen rázta a fejét s ugy morogta még:

— Hadd el. Beszédednek se füle se farka.

— Mindjárt lesz füle is, farka is, csak hallgas ide. Percig légy türelmes mindössze. Tehát e rongyos keztyünél tartunk. Elmégy Piroskáékhoz, ha bucsuzkodol, keztyüdet ott feleded. Második alkalommal a lány visszaadja. Nézd meg. Ha akkor is rongyos, vess nyugodtan keresztet szerelmedre. De ha a lány megvarta, akkor mondj három alelujáját, mert . . . mert tevagy a világ legboldogabb embere: Piroska szeret.

KAJÁRI ÖDÖN
Elektrotechnikai vállalata. Nagyvárad, Lévay-palota, Körös oldal
Iroda és csillár raktár . . . . . 497.
Telep és éjjeli ügyeletes telefon : 1192.
Ajánlja dús csillár raktárát.
Készit **villamos világitsi és erőátviteli,** valamint **csengő és házi telefon** berendezéseket.
A legjobb minőségü **Dr. JUSTH-féle Wolframlàmpák** legolcsóbb beszerzési forrása.

dalmasan ragyog, él és éltet, átható fehér fénye értékesebbé teszi a tudományt, szebbé a müvészetet, tisztává és becsületessé a morált, a repülőgép szárnyain halad tova és bármerre tekintesz, mindenütt önmagadban és kivüled a kereszt szelleméből fakadó kultura éltető és boldogitó lehelletét érzed.

Erre kell törekednünk, ez a célunk, akik a Husvétot igazán Husvét szellemében ünnepeljük ! . . .

Molnár Lajos.

Csend a politikában. Az ünnepek alkalmából a kormány egyes tagjai és a politikusok elutaztak a fővárosból. Ünnepi pihenőt kapott tehát a politika is. Jó is, hogy nem zavarja az ünnepi hangulatot.

De azért ne busuljanak a kávéházi politikusok. Majd annál hangosabban indul meg az ünnep után. Lesz théma elég. Még talán a közös hadügyminiszter is szolgáltat egyet — hir szerint benyujtja lemondását, hogy ne kelljen a magyar delegációban megint elmondania: Ne bántsd a magyart.

—

A király utazása elmarad. Bécsből jelentik: E hét elején kellett volna elutazni a királynak Wallseebe, hogy a husvéti ünnepeket Ferenc Salvator főherceg és Mária Valéria főhercegnő családi körében töltse. A rossz időjárás miatt az utazást mára halasztották és abban állapodtak meg, hogy a felség ma reggel nyolc órakor kütönvonaton Amstettenbe és onnan Wallseebe megy. Az időjárás azonban nem javult, sőt egész Ausztriában még kedvezőtlenebbre fordult. A király ezért orvosa tanácsára a husvéti ünnepeket Schönbrunnba tölti.

— Eredj te bolond! — Toppantott bosszusan lábával Daruváry.

Még valamit akart mondani. De vagy nem jutott mindjárt eszébe, vagy jobbnak találta egyszerüen magába fojtani, elég az hozzá, hogy nem mondott semmit. Sarkon pördült s afféle elfojtott keserü kacagással odább állott.

Hollós Imre szánó mosolygással nézett utána. Látszott szegény Eleméren, hogy egészen meg van keveredve, no de hát lesz, ahogy lesz, maga mondta, hogy nem harapja le fejét egy asszonyért, ki az ő szerelmes szivét meg nem érti.

Feléje sem nézett Hollósnak két hétig. Miglen a harmadikon hangos lelkesedéssel botlott bele az utcán. Az emberek is megállottak körülötte, de ő senkivel nem törődve kiáltotta:

— Sikerült, barátom, fölségesen sikerült.

— Micsoda? — Tudakolta Hollós Imre ostoba ábrázattal.

— Ne tetesd magad — mondotta Daruváry — mintha bizony nem tudnád. Hát a leánykérés a rongyos keztyüvel. Gyere hadd mondjam el neked a dolgot töviről hegyire.

Belekapaszkodott karjába s vonszolta magával. Mert amit most akart mondani, ahhoz nem kellett tanu. Mi köze másnak ahhoz, hogyan alapitotta meg egy pár rongyos keztyü az ő élete boldogságát.

A közforgalom veszedelme.

Felturták a várost a csatornázással.

Aki most jön először Nagy-Váradra, nem tudja elképzelni, hogy török, tatár, vagy mi más dulta igy fel az utcákat. Ahol a csatornázás viharа végig száguldott, járhatatlanok az utcák; egyre-másra olyan kátyuk, gödrök tátonganak, hogy a kocsi-közlekedés valóságos Istenkisértés, mert nem lehet tudni, hogy melyik percben roppan össze a kerék, vagy borul fel az egész jármü. Teherrel rakott szekérrel meg éppen nem lehet a már csatornázott utakon járni, mert agyig sülyed a puha töldbe a kerék s vagy lekell rakni a terhet, hogy a szekeret kiszabaditsák, vagy hosszu állatkinzás után is csak segitségül hozott állatokkal lehet kivontatni a gödörből a szekeret.

Ha ez az absurd állapot azért lenne, mert Nagy-Váradnak még nem volt pénze az utcák rendes burkolására, valahogy csak beletörődnénk s követelnénk még közköltő felemelése árán is általános kövezést. Azonban jól tudjuk, hogy ez a nevén nem nevezhető állapot csak azért van, mert a város hatóságának és tanácsának nincs elég bátorsága, hogy ezeknek a bajoknak sürgős, sőt azonnali megsürgetését követelje.

Az általános csatornázási vállalat ugyanis szerződésbeli kötelezettséget vállalt arra nézve, hogy a csatornázott utczákat, a csatornázás után azonnal jókarba visszaállitja s annak jóságáért, a forgalom czéljainak megfelelő állapotáért csatorna átvételéig jótáll, s kötelezettséget vállal. Ezen kötelezettségének hol, melyik utczán tett eleget a vállalkozó czég? Egyik utcza siralmasabb képet mutat, mint a másik.

Mikor egy egy szekeret látunk kerékagyig besüppedve a földbe a csatorna mentén, igazán azt kell gondolnunk, hogy talán a csatorna is összeomlott a földben.

A nagyközönség napról-napra látja ezeket az igazán ázsiai állapotokat s azon meggyőződésben van, hogy a városi hatóság azért nem merészel szigoruan eljárni a csatornázási vállalattal szemben, mert annak tagjai mind városi virilisek, tekintélyes törvényhatósági tagok, akikkel szemben nemcsak a főkapitánynak, de a tanácsnak sincs bátorságuk, hogy a város és a nagyközönség érdekeit megvédjék s megóvják a tetemes károsodástól. A városi tanácsnak első rendü kötelessége volna, hogy ebben a kérdésben, amelyben szerződéses jog alapján áll, a legszigorubban járjon el s ez á tal legalább a látszatát óvja meg a pártatlanságnak.

A temetőkbe, különösen a Rulikovszky-uton, alig lehet kocsival kijutni, mert elakad a kocsi, elakad a gyászszekér. Vagy rámutassunk a Beöthy Odön-utcai, a Pray György utca, Ezredévi emléktéri és Pereces utcai stb. állapotokra, ahol egyáltalán nem lehet közlekedni.

Különben a hatóság pár nappal ezelőtt maga állitotta ki a szegénységi bizonyitványt az itteni állapotokról és saját hivatalos felfogásáról.

A rendőri sajtóiroda azon naiv, vagy inkább bárgyu pár soros jelentése amily jellemző éppen oly szomoru is,

Azt közli a rendőri sajtóiroda ebben., hogy a *várad-velencei vasutállomáshoz* vezető utat annyira megrongálta a tavaszi esőzés és a csatorna épitése, hogy az járhatatlan s csak állatkinzással lehet rajta közlekedni. Miért is az ottani bérkocsi állomást az út jókarba helyezéséig, beszünteti.

Tehát nem az utat javittatják ki, hanem a bérkocsi állomást szüntetik be; a közönség érdeke az mellékes.

Ezzel a logikával, ha következetes akar lenni a hatóság, a temetőt is be kell zárni, mig jobb ut lesz, mert ott is hasonló állapotok vannak. Vagy mindjárt legjobb volna a meghalást eltiltani az ut rosszasága miatt.

Ha a város továbbra is ily érthetetlen közönnyel nézi a csatornázási vállalat szerződés ellenes eljárását, pár évig összes utcáink járhatatlanok lesznek.

Elérkezett az ideje, hogy ez ellen Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága a legerélyesebben felemelje szavát.

A Kath. Népszövetség Nagyváradon

Néhány hete vetődött fel az eszme, hogy Nagyvárad katholikusai is megalakitják a Népszövetséget. A Népszövetség a katholikusok milliói van hivatva szoros szervezetbe tömöriteni a folytonos támadásokkal szemben. Jeligéje: a szeretet egyesit, az egység erőt ad. Nálunk pedig még mindig nincs meg az az erő, amit a 13 milliónyi katholikus magyarságnak képviselnie kellene. Különösen érezzük ezt Nagyváradon, a hol maholnap már-már csak történelmi emlék lesz az, hogy Nagyvárad Szent László városa. Lépésről-lépésre szorul vissza a keresztény elem — mert gyenge és azért gyenge, mert nincs szervezve. Ezt a hiányzó szervezetet adja meg a Katholikus Népszövetség, a melybe be kell lépnie minden öntudatos katholikusnak.

Az egész országot áthatja már a népszövetségi mozgalom, mely kiterjed minden társadalmi rétegre kivétel nélkül. Főurak és egyszerü munkások, az értelmiség tagjai és iparosok, férfiak és nők tömegesen állottak mindenütt a Népszövetség zászlaja alá. Magyarország nyugati felén, ahol sokkal erősebb a katholikus öntudat, a legutolsó kis falunak is megvan a maga népszövetségi szervezete. Most a Felvidéken folyik erősen a szervezkedés s hogy minő sikerrel, azt a kassai példa mutatja, a hol egy év alatt ezerről kétezerre emelkedett a népszövetségi tagok száma. Az egész országban *háromszázezernél* több tagot számlál a Katholikus Népszövetség, és ezt alig néhány év alatt érték el.

Nagyvárad keresztény közönsége is megértette a hivó szót, mely az országos mozgalomból feléje harsog. Egyelőre minden nagyobb agitáció nélkül, csendben indult meg a mozgalom s ma már ötszázan felül van a jeletkezők száma. A jelentkezések még mindig tartanak s tekintettel a nagyarányu mozgalomra, a vezetők legközebb rendszeres szervező bizottságot alakitanak s még a tavasz folyamán

A legujabb tavaszi czipő ujdonságok MOSKOVITS Bémertéri fióküzletében. **Szabott gyári egységárak.** Telefon 687 Telefon 687.

megalakul a népszövetség nagyváradi helyi szervezete. Tag gyüjtő ivek sok lelkes katholikus férfiunál vannak; a ki azonban a taggyüjtők közül senkit sem ismer, jelentkezhetik tagul dr *Krüger* Aladár és dr *Imrik* Gusztáv ügyvédeknél hétköznapokon délután 3 és 5 óra közt, *Gálfy* Sándor főreáliskolai hittanárnál és dr *Popity* János ügyvédjelöltnél.

A Népszövetség tagsági dija egy évre egy korona s ezért a tag az alapszabályszerü illetményekben és kedvezményekben részesül.

Az általános kövezési programm.

Aszfalt és kockakő mindenütt.

Mindaddig, mig Nagyvárad területén elhagyatott, járhatatlan, télen sáros, nyáron rémitően poros, szóval semmiféle burkolattal nem látott utcák lesznek, hiába cicomázzuk ki a város központját, nem lehet a kultur városok közzé számitani.

Tagadhatatlan, hogy Nagyvárad az utolsó évtizedben az utcák burkolására igen tetemes összeget költött s ez meg is látszik a városon, azonban még mindég vannak utcáink, amelyekhez hasonlókat csak a kisebb községekben találunk.

A város tanácsa teljes tudatában van ennek s régen igéri az általános kövezési programmot, amelyet hosszu lejáratu nagyobb kölcsönből akar megvalósitani, aminthogy másként nem is lehet.

A város mérnöki hivatala most már elkészitette ezt a nagy munkát, tehát ha sikerül a fedezet kérdését megoldani, néhány évi erős munka által Nagyvárad e tekintetben is eléri a kulturvárosok nivóját.

Hogy minő nagy feladatot oldott meg a városi mérnöki hivatal, az kitünik a programm koncepciójából és a rendkivüli összegekből, amelyekkel dolgoznia kellett, ugyszólván fillérre átszámitva minden talpalatnyi munkát.

A város vezetőségének intenciója az volt, hogy a város minden kis utcája, amelyen forgalom vonul át, kövezve legyen, még pedig teljesen mellőzve a körözskó burkolatot.

A nagy program Nagyvárad összes utvonalait három nagy osztályba sorozta, lukszusutak, nagyforgalmi-utak és kisforgalmi-utak osztályába. Ehez képest háromféle fedőanyag elvi használatát mondta ki. A kisforgalmu utakat kissebesi fejkővel burkolják, nagyforgalmu utakat bazaltkővel, a többieket döngölt aszfalttal, az ugynevezett sziciliai földdel. A közuti vasut sinei mentén mindenütt a jólbevált fakockákat használják a sinek két oldalán.

A kövezési program különben tizenkét nagy részre oszolva, felöleli Nagyvárad összes utcáit, a Bémer-tér, a Szent László-tér, a Rákóci ut, Mezey Mihály, Uri, Borz- és Beöthy Odön-utcák kivételével, amelyek már jó burkolatnak, vagy a közel jövőben azokká lesznek. Az összes utcák burkolása négy millió koronát fognak fölemészteni.

A gyalogjárók aszfaltozása.

A kövezési program szerint Nagyvárad minden házának, minden egyes háztelkének szegélyezve kell lennie. Az egységes program elsősorban a még aszfaltnélküli utcák gyalogjárőinak kiaszfaltozási költségeit 570,000 koronára teszi.

Olasziban 12, Ujvároson 9, Váralja-Velencén 10 utvonalon vagy téren kell aszfaltjárdát vonni. A tervbevett utcák városrészenkint a következők:

Olasziban: Az árvaház utca, a Bunyitay-liget, Fürdő utca, Halász-utca, Lakatos-utca, Nogál-utca, Péter-utca, Szent Anna-utca, Temető utca, Vizvezeték utca, Füzes-utca. Aszfaltjárdát kap a Káptalan sor, Széles-utca, meg Balassa-tér is, ezt azonban a nagy programm a kocsiátkövezési részbe foglalja be.

Ujvárosban: a Bem-utca, Bethlen utca, Hármas utca, Hentes-utca, Huszár-utca, Menház-utca, Pece-utca, Szabadság utca és a Szarvas sor.

Váralja Velencén pedig: a Bástya-utca, Báthory-utca, a Kolozsvári utca még aszfaltjárdával el nem látott része, a Malom-utca, a Rómer utca, Sánc-utca, Szőllős-utca, Temető-tér, Teréz utca és a Vár-tér.

Ezekkel az utcákkal együtt Nagyvárad összes házsorait modern aszfalt gyalogjáró fogja keriteni. A tervezet kiemeli, hogy ez a pontja a legsürgősebb, legégetőbb feladata a városnak.

Szalárdi és Alapi-utca teljes kocsi és gyalogutí aszfaltot kapnak, mert a Bémer-térről nyilnak. Aszfaltozások 46000 koronába kerül majd.

Park a Káptalan soron.

Monumentális, hatalmas arányu épületeinek megfelelően diszesen akarja kiképezni a Káptalan-sort a város.

A Káptalan sor háromszögletü nagy térrel kezdődik és hatalmas, teljesen fölöslegesen széles kocsiut huzódik végig. Az uj megoldás az egész Káptalan-sort teljesen átalakitja. A kocsiut a középre szoruló keskeny sáv lesz, amelyet ugyancsak döngölt aszfalttal fednek, kétoldalt pedig gyönyrü uj park vonul majd végig. A téren ékalaku hatalmas kertté hajlik széjjel a két park szalag. 110000 koronát emésztenek fel ennek az utnak az aszfaltozási és parkirozási költségei, azonban bizonyos, hogy kiképzése után Nagyváradnak egyik legidillikusabb, legszebb helye lesz.

A Szent László-térre torkoló utcák.

A Szent László-tér aszfaltozási pályázata régen eldőlt, és nemsokára megkezdik az aszfaltozási munkálatokat. Az egységes kiképzés szempontjából az idetorkoló utcák kocsi utjait is aszfaltozzák.

A Teleky-utca aszfaltozása is elhatározott dolog már, ez sem kellett a tervezetbe iktatni. A hátramaradt utvonalak: a Kossuth Lajos-utca, Zöldfa utca, Kapucinus-utca és Pável-utca. Ezek az utvonalak annál inkább is megérdemlik a gyors rendezést, mert hovatovább egészen uj palotasorokból fognak állani, folyton épitkeznek, ezenkivül élénk és állandó, bár könnyü természetü kocsiforgalmat benyolitanak le. A tervezet szerint döngölt sziciliai aszfaltburkolatot kapnak teljes szélességükben, a villamos vasut sinei mellett a tervezett fakockákkal.

Ezek az utcák 184000 koronájában kerülnek a városnak.

A Nagyvásártér marad.

Egyike a legnagyobb munkálatoknak a Nagyvásártér óriás területének a rendezése és kövezése. Erre magában véve milliók kellenének, azért minden valószinüség szerint evtizedekig is eltekint a város még attól, hogy a Nagyvásártér roppant földjét bármiféle kövezettel is beboritani próbálja.

A mérnöki hivatal a kövezési tervéből és éppen ezért kihagyta a teljes burkolás eszmejét. Maga a vásár területe hadd maradjon egész nagyságában födetlenül, azonban egészségi és tisztasági szempontból a tér egy kis részét, a Szénapiacot fölvette kövezési programjába. A Szénapiac a terv szerint soros fejkőburkolatot kap, arra a nem hosszu időre, amig még megtürik e vásártéren. A városi mérnökség azonban már igen régideje harcol ellene, mindent elkövet a kitelepitése érdekében és valószinü, hogy ezt hamarosan keresztül is viszi. A soros fejkőburkolat a kitelepités után felszedhető lesz és valamelyik váraljaiutca kapja meg burkolatul.

A Szarvas-sort végleg rendezik és kiépitik, mert ez a vonal óriás jövő előtt áll. A sorra odatelepülő gyárak állandó, nehéz forgalma számára az utca bazaltburkolatot kap, ez a Szénapiac burkolatával együtt 412000 koronába fog kerülni.

A Szarvassor gyárforgalmi ut jellegü vonal, amely legközelebb ujabb megterhelésben is részesül, mert tudvalevőleg odaköltözik a közuti villamos vasut árufelvevő központja és teljes raktára a kirakó állomásával együtt.

Az állami utak.

Az államuti átkelő szakaszok csoportjába tartoznak az Aradi-ut, Vitéz ut, Széles-utca, Muzeum-utca, Balassa tér, Schlauch-tér, Temető ut.

Ezeknek az utvonalaknak a fontossága is inkább a jövőé, mint a jelené. A harmadik vashid megépitése adja meg majd nekik a rendkivüli fejlődés lehetőségeit, bár a forgalmuk ma is imponáló arányokat kezd már ölteni. A költségek 688 000 koronára fognak rugni.

A legnehezebb forgalom kétségkivül a Kolozsvári-utcán, Bányai-soron, Gilányi-utcán, Vámház utcán és a Sztaroveszky-uton bonyolódik le manapság, ezeken a vonalakon. Ezek kapják éppen ezért a legalapozottabb, az ellenállásra legképesebb és természetesen a legdrágább burkolatot is.

Ezeket az utakat betonalapozással födik, a melyre még a szokásos aszfalt helyett bazaltkő burkolat kerül. Az öt utvonal 560,000 koronát emészt föl burkolásban. A betonágyazásra helyezett bazalt a leghálásabb fedezési anyagok egyike, amely minimális javitást, de szinte horribilis befektetési költséget igényel. Ez a rendszer képezi a mintaszerü müutakat.

Kőburkolatot kap ezeken kivül a városnak még hátralévő 45 utcája, amelyek mind az ugynevezett kis forgalmat bonyolitják le. Idetartoznak többek között a Külvárosnak, a hegyenlevő Kakasvárosnak, illetőleg a Nilgesztelepnek eddig még burkolatlan utcái, amelyek összes kövezési költségei kedvező számitással 34000 koronát tesznek ki.

A nagy tervezet négy pontban egyes különlegesitett utvonalakat csoportositott még bizonyosrendsyerek szerint.

Angol rendszerü döngölt aszfaltburkolatot kapnak a Rákóczi-utba torkoló összes utcák, igy a Rimanóczy utca, az Ezredévi Emlék-tér, a Széchenyi-tér, Tisza Kálmán-tér, a Szilágyi Dezső-utca, Nagy Sándor utca, Sal Ferenc-utca és a Szaniszló utca. A burkolás költsége 545000 korona lesz.

A deák Ferenc-utca 8 méter szélességü középső aszfalt kocsi-utat kap, a Körös felé egy oldalát fásitják ligetszerüen. Az egész utca korzójellegü kiképezést kap, hogy mint az Ezredévi emléktér pandánja a Szent László hidi árkádsor kiépülése után Ujváros számára

Az uj csipke-áruházban

KOSSUTH-UTCZA

Turul cipőüzlet mellett.

férfi- és női nap- és esőernyők, ridikülök, husvéti illatszerek, ugyszintén minden más elgondolható elegáns divat- és szükségleti cikkek bámulatos olcsó áron kerülnek eladásra.

Olaszitól független, egészséges és kellemes korzót alkosson. Költsége 55000 korona.

A Belényes-felől érkező forgalom elvetésére a mérnökség hatalmas utca-láncolatot képezett ki a Gilányi-ut, Szarvas-sor, Zárda-utca, Szacsvay utca, Vitéz-utcán keresztül. Hogy ez a forgalom mindenütt a városban sziláid kövezeten vonulhasson, a Zárda-utca, Szacsvay- és Füzes utcák bazaltkőburkolatot kapnak s ennek költsége 253000 K.

Körös utcát, Vitéz-utcáig teljesen aszfaltból, tovább Ősiig kőből burkolnak s összesen 160000 koronát igényelne.

Mint már emlitettük, az összes tervezet kivitele 4 millióba kerül.

A szakbizottságok tárgyalásai után a májusi közgyülés elé szándékozik a tervet beterjeszteni a tanács, hogy elvben fogadja azt el a törvényhatóság. Azután gyors tempóban megvalósitani igyekszik a tanács.

A Muzeum-utca aszfaltja.

A közigazgatási bíróság döntése.

A püspökségnek adtak igazat.

Nagyvárad város fejlődésére, a Rétnek az olaszi-i állomással való közvetlen összeköttetésére nézve nagyjelentőségü tény volt b. e. *Schlauch* Lőrinc bibornoknak az a nagylelkü elhatározása, mellyel a püspökségi telken keresztül a mai Muzeum-utcát megnyitotta. Az utca területét tudvalevőleg Schlauch bibornok saját pénzén megvásárolta a javadalmi törzsvagyontól s ugy adta át Nagyvárad városának. Az ajándékot annak idején hálás köszönettel fogadták s mikor a területet a város megbizottjai 1893. október 16-án átvették, a város nevében kötelezettséget vállaltak, hogy a telekrészt utcává alakitják, azt a város kövezteti ki és tartja fenn, a püspökség megterhelése nélkül.

Teltek-multak az évek, Nagyvárad város aszfaltoztatni kezdett s nemcsak a Rákóczi-utra raktak minden évben felfrissitendő aszfaltot, hanem jutott belőle a Muzeum-utcának is. Ez jobb aszfalt, egyelőre nem kell hol felbontani, hol ujra lerakni, nem mossa el az eső, nem viszi el a szél sem, szóval nagyváradi fogalmak szerint is egészen jó aszfalt.

Mikor elkészült, a tanács kitótt az aszfaltjárda után 1069 korona 49 fillérben pontosan kiszámitott járulékot a püspökségre.

Ez ellen természetesen a püspökség felebbezett. Előadta, hogy a város magára vállalta az utcává alakitást, kikövezést és utcafenntartást, tehát az aszfaltozást is. A közigazgatási bizottság azonban a felebbezést elutasitotta, mert szerinte az aszfaltozás nem kövezés és a gyalogjárda aszfaltozása nem tartozhatik az utca kövezéséhez.

Ez ellen dr *Krüger* Aladár a püspökség nevében a közigazgatási bírósághoz panasszal élt s a közigazgatási bíróság, a Krüger által kifejtett jogi álláspontot mindenben magáévá tévén, a panasznak helyt adott s a püspökséget az 1069 korona 49 fillér járdaburkolási költség megfizetése alól felmentette, mert — mint az itélet indokolása mondja — kétséget nem szenved, amit egyébként Nagyvárad város közönsége sem von kétségbe, hogy a város közönsége, a püspökségtől ajándékba kapott Muzeum utcának burkolással való ellátását és fentartását magára vállalta; a gyalogjárda pedig az utcának elválaszthatlan részét képezi.

Ezt eddig nem tudták a városnál; most a közigazgatási bíróságtól kellett azt megtudniok.

M. Zs. I. E.

Zs. betü lévén benne, nem nehéz kitalálni, hogy valami recipiált ügyről lehet itt szó. A cimben foglalt betük csaknem elfélét jelentenek, lévén azok valódi értelme a következő: *Magyar Zsidó Ifjak Egyesülete.*

Hogy jutunk mi a M. Zs. I. E-hez? annak is megvan a maga históriája.

Egy nyomtatott körlevél jutott hozzánk, melyet a M. Zs I. E. küld szét az ország középiskoláiban müködő zsidó vallástanárokhoz. A körlevélben egyebek közt ezek foglaltatnak:

»Bizonyára nem ismeretlen Tanár ur előtt egyesületünk müködése. Tiz éve, hogy zászlót bontottunk a magyar intelligens zsidó ifjuság tömöritése érdekében. Célunk, hogy az egyetemre kerülő *zsió ifjuságot erősitsük őseink hitében és zsidó önérzetében.* A főváros forgatagában oly otthont nyujtunk tagjainknak, ahol csak *tesvérekre* talál az *idegenbe* került ifju.

Célunknak megfelelőleg tudományos és népszerü, de főképen *zsidó tárgyu* előadásokat és felolvasásokat tartunk. Kényelemmel berendezett egyleti helyiségünkben hirlapok és szaklapok, valamint könyvtár állanak a tagok rendelkezésére. Egyesületünk mensájában jó és olcsó *rituális* kosztot lehet kapni. Tehetségünkhöz képest szegény tagoknak kedvezmény, esetleg ingyenes ebédeket adunk, stb.«

Érdemes ezzel a körlevéllel kissé foglalkozni.

Tudvalevőleg a budapesti egyetemen a zsidó hallgatók köréből kerülnek ki legnagyobbrészt a galileisták és más istentagadó vegyeskereskedések tagjai. Ugy látszik, zsidó körökben is komoly aggodelmat keltett már ez a kóros tünet, mert ime, a Szentkirályi-utcában (véletlenül ugyanabban az utcában van a Szent István Társulat palotája és az Alkotmány szerkesztősége) az 1—3. szám alatt otthont nyujtanak zsidó ifjaknak, a hol őket vallásosan nevelik tovább.

Nagyon jellemző tünet. Erősiteni a zsidó ifjuságot hitében . . . zsidó tárgyu, vallásos felolvasások . . . rituális koszt . . , mit szól ehhez a többi zsidó szegény Galilei csuffá tett cégére alatt?

Helyesléssel vesszük tudomásul, hogy valahára zsidó körök is kezdenek valamit tenni az egyetemi zsidóság elvallástalanodása ellen. Hanem azért ezen felül is volna még egy- ét megjegyzésünk.

A felhivás szerint a zsidó ifju a M. Zs. J. E.-ben talál igazi testvéreire az idegenben. Tehát testvér csak a zsidó, a többi: egyszerüen idegen. Kellett ez nekünk magyaroknak? Mi recipiáltuk őket, nálunk antiszemitemitizmus, klerikalizmus és fővesztés terhe alatt tilos, legjobb, legfainabb magyarnak először, másodszor és senki többet harmadszor csak a zsidót el nem ismerni, de mi önekik csak *idegen*, goj vagyunk itt, a mi hazánkban, Magyarországon.

Természetes, hogy ezek után a »*magyar zsidó ifjak egyesületének*« célja csak a *zsidó önérzet* nevelése. Hazaszeretet, magyar önérzet — minek az? A zsidó önérzet a fő, mert hát nálunk a lipótvárosi udvari tanácsosok csupa szerény ibolyák, a kikben nagyon is kell még fejleszteni a »zsidó önérzetet.«

Miért nincs szó inkább — vagy mondjuk: ezzel együtt — magyar önérzetről!

Talán a kettő kizárja egymást?

Erdekes kis körlevél, érdemes gondolkozni felőle.

Az állami tisztviselők lakbére.

A város felirata a pénzügyminiszterhez.

A nagyváradi türhetetlen lakbérviszonyok különösen a tisztviselőket sujtják legérzékenyebben, mert a lakbérosztály, a melybe Nagyvárad jelenleg sorozva van, nincs oly magas, mint amennyit a tisztviselőknek tényleg fizetni kell.

Dr *Hoványi* Géza inditványára Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága elhatározta, hogy feliratot intéz a pénzügyminiszterhez az iránt, hogy Nagyváradot a II. lakbérosztályba sorozzák.

A város feliratát *Rimler* Károly polgármester és dr *Hoványi* Géza orsz. képviselő pár nappal ezelőtt adták át a pénzügyminiszternek, aki szivélyesen fogadta a tisztelgőket s jóakaratáról biztositotta Nagyváradot.

A város felirata a következő:

Nagyméltóságu m. kir. Pénzügyminiszter Ur!

A nagyváradi állami és vármegyei tisztviselők 1912. évi január 27-én tartott értekezletükből kérvényt intéztek Nagyméltóságodhoz, 1912. évi január hó 1-től kezdve a II. lakbérosztályba sorozni méltóztassék.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága a folyó évi február hó 8-án tartott ülésében tett inditvány folytán szintén foglalkozott e kérvénnyel, az ebben kifejtett kérelmet olyannak találta, hogy annak teljesitése nemcsak a méltányosságnak felelne meg, hanem az egyenlő elbánás elvét is érvényre emelné. E tekintetben a felirat kimeritő és találó indokolást tartalmaz s a kérvényező tisztviselők sérelméről elvitathatatlanul igaz, mindannyiunk által ismert tényekkel győz meg.

Tény nevezetesen, hogy a nagyváradi lakbér viszonyok mellett a kérvényező tisztviselők valóban tetemesen több lakbért kénytelenek fizetni, mint amennyi e cimen a járandóságuk. Tény, hogy a katonatisztek és az államvasuti tisztviselők az állami és vármegyei tisztviselőknél magasabb lakbért élveznek. Es tény, hogy Nagyvárad városa annak dacára, hogy a lakások az utóbbi évtizedben közel 60—70 százalékkal drágultak, nemhogy magasabb lakbérosztályba vittetett volna át, hanem az 1903. évben a III. lakbérosztályba sotoztatott, holott azt megelőzőleg a II-ik lakbérosztályba volt.

Nagyvárad város törvényhatósága ugy érezvén, hogy akkor, mikor az állami és vármegyei tisztviselők, városunk polgárságának ez az intelligens és értékes tábora, méltányolandó és igaz alapon jogos igényeinek hono-

Reggelizés előtt félpohár
Schmidthauer-féle
Használata valódi áldás gyomorbajosoknak, székszorulásban szenvedőknek.
Igmándi keserüviz
zA elrontott gyomort 2—3 óra alatt teljesen rendbehozza. Kis üveg 40 fill. Nagy üveg 60 fill
Kapható Nagyváradon és vidéken minden gyógyszertárban és jobb füszerüzletben.

rálását szorgalmazza, tétlenül nem maradhat, elhatározta, hogy önálló feliratban kéri Nagyméltóságodat, miszerint a szóban forgó kérelmét teljesiteni méltóztassék. Midőn tehát ismételten megerősitjük a kérvényben felhozott indokok valódiságát és a magunk szavával is bizonyitjuk, hogy Nagyvárad városában az állami és vármegyei tisztviselők által lakott városrészekben az átlagos lakbérek nemcsak megütik, de felül is mulják a II. lakbérosztályban megállapitott minimumot, mély tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, miszerint a nagyváradi állami és vármegyei tisztviselők által előterjesztett, mindenképpen jogos és méltányos azon kérelmet, hogy Nagyvárad városa a II. lakbérosztályba soroztassék, teljesiteni méltóztassék.

Nagyvárad, 1912. március 17.

A város közönsége nevében:

Rimler Károly,
polgármester.

Meddig tart a mai pénzinség?

Nagyváradi bankigazgatók nyilatkozata.

Az az egyre nyomasztóbb hatású pénzinség, melyről országszerte oly siralmasan nyilatkoznak, arra késztetett bennünket, hogy több nagyváradi pénzembert megkérdezzünk az ügyre vonatkozólag.

Három kérdést tettünk fel az illető bankigazgatókhoz, akik a legnagyobb készséggel adták meg igen érdekes és jelentős válaszaikat. Három kérdést intéztünk az igazgatókhoz, Először, hogy mi okozta a mai nagy pénzinséget, másodszor, hogy a pénzintézetek, milyen magatartást tanusitanak a sulyos helyzetben.

Hoffbauer Pál

első volt, akit megkérdeztünk a Nagyváradi takarékpénztár igazgatója, aki a következőket mondta munkatársunknak:

— Az első kérdésre, hogy mi az oka a pénzdrágaságnak csak annyit mondhatok, hogy a drágaság oka a külföld. Jelenleg a külföldről nem jön pénz, melyből az ország szükségleteit el lehetne látni.

— Hogy meddig tart a drágaság azt nem lehet előre látni. Mindenesetre a politikai helyzet javulásától sok függ.

— A pénzintézet a mai viszonyok között a meglévő összeköttéteseit fenntartja, uj üzleteket azonban nem csinál. Az intézet kölcsönöket egyáltalán nem mondott fel és nem is fog felmondani.

Dr Popper Akos

az Egyesült Biharmegyei Kereskedelmi Bank és központi takarékpénztár igazgatója a következőket mondta:

— Szerintem nincs is oly nagy pénzdrágaság mint amilyennek képzelik. Hogy mégis oly félelemmel beszélnek róla, annak mondhatom a lapok — nem a nagyváradiak — az okait. Én magam részéről nem is tartom célszerünek, ha az ujságok oly kedvezőtlen szinben tüntetik fel a helyzetet, mert ez bizalmatlanságot szül. A pénzdrásaság okát részint Magyarország fejlődésében kell keresni. De a mostani fő ok az, hogy a külföldi pénzek behozatala szünetel, mert a sulyos kül és belpolitikai helyzet megingatta a külföld bizalmát.

— Addig tehát, mig a kül és belpolitikai helyzet nem javul, a drágaság nem igen fog megszünni. Kilátás van rá, hogy májusban a helyzet javulni fog.

— Ami a harmadik kérdést illeti, hogy milyen állást foglal a takarékpénztár a mai helyzetben erre azt hiszem minden takarékpénztár egyforma választ adhat. Nagy kölcsönöket nem adunk. A szükségleteket a leghulansabb módon elégitjük ki.

Moskovits Miksa

— A pénzdrágaság oka a bel és külpolitika helyzet.

— Hogy meddig fog tartani a drágaság nem lehet biztosan tudni. A kibontakozás jelei a francia pénzpiacon mutatkoznak. Azt azonban mondhatom, hogy ez a javulás is csak átmeneti lesz, mert következik pár hó mulva rá az őszi kampány.

— A Leszámitoló bank kereskedelmi és ipari váltókat most is számitol le. Azonban nagy kölcsönökbe nem megy bele. Jelenlegi üzletfeleinkkel az összeköttetést fenntartjuk. Jelzálog tartozásokat fel nem mondtunk sőt feleinket még törlesztésre sem szólitottuk fel, csupán a kamatokat vettük fel.

Aczél Zsigmond

a Polgári takarékpénztár igazgatója a következőket mondta:

— A mai drágaság okairój iveket lehetne irni. Legfőbb és a valódi ok a kül és belpolitikai helyzet, de nagy befolyással vannak a pénzintézetek tulterjeszkedései.

— Arra a kérdésre, hogy meddig tart a drágaság, szerintem a fenti okok megszüntével be fog állani a javulás is. Azt hiszem, hogy a drágasághoz hozzá járult az is hogy Franciaországban a betétesek a politikai helyzetre való tekintettel kivették pénzeiket és még vissza nem vitték. Ez a bizalmatlanság rövid idő mulva el fog oszlani s akkor a franciák megint megteszik ajánlataikat Magyarországnak.

Az intézet állásfoglalására vonatkozólag ugyanolyan nyilatkozatott tett az igazgató, mint az előbbiek.

Grósz Sándor,

a belvárosi takarékpénztár igazgatója legkevésbé vesz tudomást a pénzdrágaságról. O a következő nyilatkozatot tette.

— A pénz drágaság okai, a marokkói kérdés, az olasz-török háboru, az angol sztrájk, de főként a német ipar rohamos fejlődése, mely óriási tőkét igényel.

— A dragaság megszünte egy hónap alatt be fog következni.

— Az intézet magatartásában egyáltalán nem állott be semmiféle lényeges változás. Az intézet a brassói intézet támogatasával most is csinál amortizációs üzleteket.

Dr Papp Coriolán,

a Bihoreana igazgatója a következő igen érdekes nyilatkozatott tette:

— A drágaságnak igen sok oka van. Első ezek közül az olasz-török háboru. Második ok az, hogy Franciaország elvonta Magyarországtól a pénzt, mert hármas szövetség müködését nem látja szivesen. Franciaország a hármas szövetség müködésében háborus törekvéseket lát s ezt nem akarja istápolni.

— Hogyan mikor szünik meg a pénzdrágaság nem tudok tájékoztatást nyujtani.

— A pénzintézet jelenleg nem tud oly erővel dolgozni, mint eddig tette, azonban feleivel szemben semmiféle megszoritást nem alkalmaz.

A fenti nyilatkozatokra nem fűzünk kommentárt azt hisszük elég érdekes tájékoztatást nyujtanak azok a mai helyzetről.

A pápa husvétja.

Milano, április. 6.

A Secolónak táviratozzák Rómából, hogy a Szentatya husvét vasárnapján nem fogja celebrálni a misét, hanem lakosztályában marad, mert udvari orvosa teljes nyugalmat tanácsolt. A Vatikán táján az a hir járja, hogy a pápa beteg.

Ujságirók Nagyváradon.

— Saját tudósitónktól. —

Különös eseménye támadt tegnap Nagyváradnak, ennek a fejlett vidéki városnak, ahol olyan haladott sajtóviszonyok vannak, mint az ország más városában sehol, a fővárost kivéve. Ujságiró sztrájk támadt tegnap a bihari metropolisban. A Nagyvárad cimü lap egész szerkesztősége beszüntette a munkát, sztrájba lépett.

A Nagyvárad szerkesztőségét a munkatársak előadása szerint a következő okok késztették erre a szélső lépésre, hogy otthagyják munkájuk asztalát, melynél évek sora óta ülnek, becsületes törekvéssel. *Sas* Ede a lap főszerkesztője és kiadótulajdonosa — a szerkesztőség tagjainak állitása szerint — pénteken este *Marton* Manót, a lap felelős szerkesztőjét kiméletlenül támadta meg idegenek jelenlétében olyan dolgokért, amelyek egyáltalán nem őt terhelik. Sas Ede Marton Manót, aki 15 éve munkatársa és évek óta felelős szerkesztője a Nagyváradnak, azonnali távozásra szólitotta fel és Marton Manó tiltakozása ellenére nevét a lapról levétette.

A Nagyvárad szerkesztőségének tagjai — *Dutka* Akos, *Nagy* Andor és *Hajnal* Jenő — ezért az indokolatlan sérelemért szolidaritást vállaltak és tegnap d. u. bejelentették, hogy mindaddig dolgozni nem fognak, mig a Marton Manó ellen elkövetett sérelemért nyilvánosan elégtételt nem ad, amig fizetésüket föl nem emeli, tisztességes bánásmódot nem igér és jobb, egészséges munkahelyet nem ad.

Sas Ede elutasitó választ adott és uj munkatársakkal csinálta meg a lapot. A sztrájkolók a Royal kávéházba vonultak, ahol a többi nagyváradi ujságirók, testületileg vállaltak velök szolidaritást s hasonló eljárásra hivják fel a nagyközönséget, táviratilag kérték fel erre a Hirlapirók Országos Szövetségét is. A nagyváradi magántisztviselők egyesülete ma vasárnap fél 11 órakor a sztrájkoló ujságirók ügyében sürgős ülést tart, melyen nagygyülés összehivását fogják kimondani, hogy a polgárság állást foglalhasson a sztrájkoló ujságirók mellett.

A pirostojás és a husvéti nyul eredete

Sokat foglalkoztak már azzal a kérdéssel, hogy honnét ered a husvéti tojás és a husvéti nyul.

Az ős germánoknál a tojásnak bizonyos misztikus jelentősége volt, amely a lét és az egész világ eredetére vonatkozott és talán a kereszténység, több más pogány szokással, ezt is átvette.

A legvalószinübb feltevés azonban az, hogy a tojásban, vagy még inkább a csirkéknek a tojásokból való kikelésében valami összefüggést hoztak elő a régi keresztények Krisztus feltámadásával. Ez a szempont azt a tényt is megmagyarázza, hogy a régi keresztények miért vittek a templomba tojást és szentelték azt meg, hogy azután szétoszszák a rokonok és a jóbarátok között. Később azonban már ugy fogták fel a dolgot, hogy ez pusztán annak az örömnek a kifejezésére szolgált, amelyet a hivek a felett éreztek, hogy a bőjti idő leteltével végre ujra ehetnek husnemüeket is.

A husvéti nyul eredete még ennél is bizonytalanabb. Ez a szokás kétségkivül egy ó német népszokásból ered, mert más nemzeteknél csak ujabb időben ismerik.

Az ó germán mithológiának egyik alakja, a

Holdával rokon tavasz és erdő istennője, aki a tavasz ébredésével utat tesz az egész nagy természeten keresztül, s az utjában két kis nyul az utipodgyászát viszi, másik két nyul pedig lámpákkal elől halad.

A régiek ezeket az állatokat szerfelett tündéri lényeknek képzelték és rokonnak tartották őket az erdő- és barlanglakó koboldokkal és törpékkel, sőt később ez a mythosz odafejlődött, hogy gyakran törpékkel azonositották a kis nyulakat, akik egyébként az örömhirnökök szerepét is játszották. Ők voltak megtestesitői a termékenységnek és igy természetes, hogy ünnepeltetésük ideje összeesik a tavasz első jelenségeivel s igy a Husvéttal is.

Még különösebb a kapcsolat, amelybe a husvéti nyul a tojással került idők folyamán. A régi germánoknak egy másik kedves állata a tyuk, amely szintén alkalmas a kezdődő élet, a tavasz jelképezésére, a amely, mint a veres szakáll Toór istennek kedvenc állata, a piros tojással szinbeli vonatkozással is áll. A régiek tudatában összeolvadt a tavasz eljövetelét jelképező husvéti nyullal s innen van az, hogy a kettő ma is együtt szerepel s a fejlődést, a megujhodást, az élet ébredését jelképezi.

UJDONSÁGOK.

A feltámadás ünnepe.

A keresztény világ a legcsodálatosabb és legfölségesebb mysterium emlékünnepét üli ma és holnap. A megteszitett Istenember, a keresztfán kinhalált halt Üdvözitő dicsőséges feltámadását ünnepli a katholikus egyház. Nincs szebb, nincs magasztosabb, nincs örvendetesebb ünnepe ennél a katholikus egyháznak. A megváltás dicső müvét befejező fényes momentum boldog emlékére gyuljon sziveinkben hála és imádat. Ember volt, mert meghalt; Isten volt, mert feltámadott; Istenember volt, mert minket, gyarló bünösöket váltott meg az örök életnek.

Feltámadott!

*

Tegnap este, a feltámadás ünnepélyét, a szeles idő dacára, rengeteg nép jelenlétében nagy egyházi pompával tartották meg az összes templomokban.

*

A székesegyházban este 6 órakor nagy egyházi és katonai pompával ment végbe. A körmenet kivonult a templomból. A körmenetet gróf *Széchényi* Miklós v. b. t. t., megyés püspök vezette, a káptalan tagjai és az alsóbb papság assistálása mellett. A kirendelt disszázad disztüzeket adott. A lélekemelő ünnepségen óriási közönség volt jelen.

A várad-velencei plébánia templomból szintén kijött a körmenet, amelyet *Szmetka* L. Odön főgimnáziumi igazgató vezetett. Itt is nagy számmal voltak jelen a hivek.

A Szent László templomból dr *Vucskics* Gyula tb. kanonok, esperes-plébános vezette a körmenetet. A környéken levő házak ki voltak világitva.

Várad-Olasziban legkésőbb tartották meg a körmenetet, amely ezuttal nem mehetett körül a fogház előtt, mert a csatornázási munkák miatt nem szabad az ut. A körmenetet *Imrik* S. Zoltán plébános vezette. A környéken levő épületek igen szépen ki voltak világitva.

*

Ma, Husvét vasárnapján d. e. 9 órakor a l. sz. székesegyházban gróf *Széchényi* Miklós v. b. t. t., megyés püspök celebrálja az ünnepélyes szent misét, s ugyancsak a megyés püspök egyházi szent beszédet mond.

A várad olaszii plébánia templomban első nap délelőtt 9 órakor szentmise; ünnep másodnapján, délelőtt 9 órakor *Imrik* S. Zoltán plébános tartja az ünnepélyes szentmisét és a predikációt.

Az ünnepélyes szent mise alatt a székesegyházi ének és zenekar a következő zenedarabokat adja elő, *Belleznay* Antal karnagy vezetése alatt:

Dr Szemetky G: Ecce Saeerdos.
Max Filke: Misae Solamnis.
Guber: Haec Dies.
Haller: Terra Tremuit (öt szolamu a Capella)

A Szent László templomban ma, ünnep első napján délelőtt 9 órakor ugy az ünnepélyes szentmisét, mint a szentbeszédet dr *Vucskics* Gyula tb. kanonok, esperes-plébános tartja. Ugyancsak ma, Husvét vasárnapján a Szent László templomban tartja az Oltáregyesület szentségimádással egybekötött ájtatosságát s délután 5 órakor dr *Fataky* Arnold theológiai tanár szent beszédet mond. Ünnep másodnapján az ünnepélyes szent misét dr *Vacskics* Gyula tb. kanonok, esperes-plébános, a predikációt pedig *Ambrus* Tibor káplán tartják.

Várad-Velencén Husvét vasárnapján az ünnepélyes szent misét és a szent beszédet *Szmetka* L. Ödön prem. főgymnáziumi igazgató tartja, mig ünnep hétfőjén *Debreczeni* Kálmán káplán misézik és prédikál.

*

A gör. kath. székesegyházban ma, vasárnap hajnalban tartották meg a feltámadási körmenetet, amelyet a káptalan egyik tagja vezetett, mivel dr *Radu* Demeter püspök gyengélkedése miatt nem mehetett ki a hajnali hüs és szeles időben.

Ha ma, ünnep első napján kedvezőre válik az időjárás, délelőtt 9 órakor a székesegyházban dr *Radu* Demeter végzi az ünnepélyes szent misét és szent beszédet.

Ünnep másodnapján a Tisza Kálmán-téri szeminariumi templomban lesz ünnepélyes szent mise és szent beszéd.

—

* **Husvéti számunk.** A husvét magasztos ünnepe alkalmával nagyobb terjedelemmel jelenik meg a *Tiszántul.* Fölapunk is sokkal nagyobb, amint a rendes vasárnapi számunk szokott lenni, azonfelül 16 oldalas külön mellékletet adunk, melynek magas szinvonala élénk, változatos és becses tartalma bizonyára kedves olvasnivalója lesz előfizetőinknek az ünnepekre. Fölapunk ezenkivül bővelkedik kisebb-nagyobb közleményekben. A nagyobb dolgozatok közül felemlitjük a következőket:

A fölapon:

Molnár Lajos (vezércikk.)
Kincs István (tárca.)
Boér Margit: Leánysors.

A mellékleten:

Gyalokay Jenő: Szent László-székesegyháza.
Balázsy Ernő: Carmen lugubre (vers.)
Ozv. dr *Személyi* Kálmánné: A szépségápolásról.
Szemler Ferenc: A mi munkánk.
Mányiné Prigl Olga: Egy szinészfiu naplója.
Nagy István: Akkord (vers.)
Dr *Kováts* S. János: Apák és fiuk a XX. században.
Herczegh János: Gyász (vers.)
Siliga Ferenc: Nina (vers.)
Nosz Gusztáv: Szigligeti Ede irodalmi jelentősége.
Herczeg János: Arny.
Molnár Lajos: Otthon.

*

Lapunk legközelebbi száma a kettős ünnep miatt, szerdán reggel a rendes időben jelenik meg.

—

* **A katholikus kör Liszt-ünnepélye.** A zenevilág hallhatatlan nevü királya, a magyar föld büszkesége: *Liszt* Ferenc emlékezetének a nagyváradi Katholikus Kör is fényes és nagyobbszabásu ünnepély keretében fog hódolni. A müsor minden egyes száma magas szinvonalon áll s az ünnepély a maga egészében méltó lesz a kiváló alkalomhoz. Az estély a főgimnázium diszteremében, *ápr. 18-án* este fél 6 órakor kezdődik; részletes müsora a következő:

1. Megnyitó. Tartja dr *Karácsonyi* János elnök.
2. Schubert. Fantasie, Liszt Ferenctől; két zongorán előadják: *Szalay* Stefánia és *Fischer* Ervin.
3. Vörösmarthy ódája Liszt Ferenchez, szavalja *Etsy* Emilia.
4. »Liszt» 2 Etude, zongorán előadja *Fischer* Ervin.
5. Előadás Liszt Ferencről, tartja *Vucskics* Jenő.
6. Rajnai bordal, Liszt Ferenctől, előadja a férfi kar, zongorán kiséri *Fischer* Ervin.

* **A Rimanóczy étterem bérlete.** A Rimanóczy szálloda éttermének bérletére megtartott árlejtésnél egyetlen ajánlattevő jelentkezett, az eddigi bérlő: özv. Karner Gyuláné, aki a mostani 6000 kor. bérrel szemben évi 5000 kor. bért ajánlott meg. A tanács abban állapodott meg, hogy felhivja özv. Karnernét, hajlandó-e a 6000 koronát megfizetni s ez esetben 4 és fél évre neki adja a bérletet. Azért csak 4 és fél évre adják ki a bérletet, mert akkor jár le a Royal-kávéház bérlete is. Ha özv. Karnerné nem hajlandó a 6000 koronа bért megadni, a tanács másként intézkedik az étterem bérletéről.

* **Az épitéshez használt viz dija.** Az épitő iparosok szövetsége tudvalevőleg inditványt adott be Nagyvárad város törvényhatóságához, hogy a horribilis magasra emelt épitkezési vizdijakat szállitsa le a város. Incze Lajos több társa ujabb inditványt adtak be, amelyben kérik, hogy a szövetség inditványát már az április havi közgyülés tárgyalja. A városi tanácsnak azonban nem ily sürgős a dolog. Bejelentik a közgyülésnek, hogy a mérnöki hivatalnak adják ki tanulmányozás céljából a szövetség inditványát.

* **A fagy által okozott károk.** Az elmult hét szerdájának és csütörtökének éjjelén jókora fagy volt, amely a korai növényzetben kárt okozott. Mint értesülünk a már virágjában levő baraczk és cseresznye érezte meg a hideget, amennyiben annak több mint fele lefagyott. A szőlőnek és a többi még ki nem bomlott rügyeknek nem ártott a fagy.

* Az **Apolló épitése.** Az Apolló felépitésére beérkezett pályázatokat már ismertettük. A városi tanács, mint állandó választmány tegnap foglalkozott a kérdéssel s a pályázat eredményét kielégitőnek találta, mivel 132000 koronával kedvezőbb, mint a tervezet. Abban állapodott meg a tanács, hogy a törvényhatóságnak javasolni fogja, miszerint bérbiztositás nélkül adja ki az épitkezést és pedig minden munkanemnél a legelőnyösebb ajánlattevőnek. Igy a város is olcsóbban jut a munkákhoz, a szakiparosok is meglesznek elégedve, s a közszállitási szabályrend letnek is elég lesz téve.

* **Hymen.** Dr *Tóth* Ferenc ügyvéd, törvényhatósági bizottsági tag tegnap eljegyezte *Puskás* Ida óvónőt, özv. Puskás Lajosné leányát.

* **Felhivás Biharvármegye térképének megrendelőihez.** Mivel Biharvármegye uj térképe, melyet a Népnevelési Egyesület ad ki, e hó folyamán megjelenik; figyelmeztetve kérjük mindazokat, kik a térképre nem fizettek elő, hanem csak megrendelték, hogy a 10 korona előfizetési összeget *Számborovszky* Rezső egyesületi pénztároshoz Nagyvárad, Szent János utca 78. sz. a. sürgősen beküldjék, mert 10 koronáért csakis azoknak fogja az egyesület a térképet szállitani, akik arra tényleg előfizettek. A megrendelők a térképnek bolti árát fizetik, ami 14 korona. Utánvéttel nem szállitunk. Az elnökség.

* **Nagyvárad város ujabb kölcsöne.** A napokban már emlitettük, hogy *Rimler* Károly polgármeszter legutóbbi budapesti tartózkodás alkalmával tudakozódott nagyobb pénzintézeteknél két millió korona folyószámla kölcsön felvétele iránt hogy abból a különféle létesitményeket és középitkezéseket fedezzék, amig a pénzpiac helyzete kedvezőbb lesz nagyobb hosszulejáratu kölcsön felvételére. Tegnap bejelentette a városi tanácsnak eljárása eredménytelenségét. Ilyen rövid időre szóló kölcsönt egy fővárosi pénzintézet sem hajlandó adni Nagyvárad városának, Azonban három pénzintézet: a Pesti Hazai Takarékpénztár, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank és a Magyar Jelzálogbank együtt hajlandó adni a városnak két millió korona törlesztéses kölcsönt, de ugyan sulyos feltételek mellett. Hajlandók pedig a kölcsönt megadni 50 évre, 4 45-ös anuitással, 94 százalékos árfolyam mellett, 3 százalék stornódijjal. A számitásunk szerint ez 6·5 százalék évi annuitások felelnek meg. Ilyen feltételek mellett nem veheti fel a város a megajánlott kölcsönt. A tanácskozás folyamán felmerült az a megoldás, hogy a helybeli pénzintézetekben a városnak 400.000 korona törzsvagyon alapja van mint betét, továbbá ugyancsak a hely pénzintézeteknél van 800000 korona folyó számlája a városnak. Vagy ezeket veszi igénybe a város, vagy másként segitenek a helyi pénzintézetek a városon. A fenti két összeg ugyanis elég a csendőriskola folyamatban levő épitésére s igy a város nem jön zavarba. Három hónap alatt pedig remélhetőleg kedvezőbbre változnak a pénzügyi viszonyok. A polgármester érintkezésbe lépett a helybeli pénzintézetek vezetőivel, hogy a megoldás módozatai fett tanácskozzanak.

* **A miklóirtási vizsgálat.** *Popescu* Aurél felfüggesztett miklóirtási körjegyző elleni fegyelmi ügyben Halász Elemér dr befejezte a vizsgálatot. A vizsgálat folytán igen sok terhelő adat került a főszolgabiró birtokába. A monstre ügy valóságos aktahalmazban van összegyüjtve. Az iratokat a főszolgabiró ma terjeszti be az alispánhoz. A negyszabásu fegyelmi eljárás során oly sulyos dolgok kerültek elő, hogy a főszolgabiró nem illetékes határozni benne. Igy az alispán fog elsőfokulag határozni az immár három éve huzódó fegyelmi ügyben.

* **Titokzatos gyilkosság a fővárosban.** Rémregénybe illő gyilkosság történt a fővárosban, hogy mikor, hogyan történt, azt ma nem tudni, sőt egy ideig még azt sem tudták, kit öltek meg? Péntek este a Váci-ut 193. sz. házában csupa vérben találták az egyik lakónak szobáját. Gyilkosság történt. A véres gyilkosság idegrázó bünjelei még ma is kétséges adalékai a rémdrámának, amely a pincelakásban lefolyt. Világosságot deriteni azonban eleinte még annyira sem lehetett, hogy megállapitsák, vajjon a szoba lakóját, *Latini* Nándort gyilkolták-e meg, vagy pedig ő a gyilkos, mert az áldozat holtteste nyomtalanul eltünt. A rendőrség páratlan ambicióval indult neki a bünkrónikákban majdnem páratlan rejtély megoldásának. Tegnap a déli órákban a rendőrség megállapitotta, hogy Latini holttestét már eltemették. Egy hét előtt mint ismeretlen hullát találták meg az óbudai homokdülő vasuti vágányán. A gyilkosok előbb megölték áldozatukat, azután pedig a vágányokra fektették abban a biztos tudatban, hogy majd egy érkező vonat elgázolja. A bonctani intézetben készitett fényképfelvételről Latini hozzátartozói kétségtelenül megállapitották a személyazonosságot. A tetteseknek semmi nyoma.

* **Földrengés Érmihályfalván.** Tegnap reggel ijedten ugráltak ki ágyaikból Ermihályfalván az emberek. A szobában megmozdultak a butorok, az épület falai meghajlani látszottak, a föld mélyéből pedig tompa morgásszerű zaj hallatszott. Az emberek az utcára menekültek és páni félelelemmel várták a következményeket. Szerencsére a fö drengés 10 másodpercig tartott és nem ismétlődött meg. A lakosság egy órai várakozás után visszavonult. Az érmihályfalvaiak állitása szerint már nagypénteken reggel 6 óra előtt szintén érezték a fentleirt tüneteket, azonban nem tudták, hogy honnan ered s igy nem tört ki az a félelem, ami tegnap a rengés megismétlődése után kitünt. A lakosság nyugalma még nem állott állott helyre, mert félnek tőle, hogy legközelebb ujra megismétlődik a földrengés, mely esetleg komoly következményekkel járhat.

* **Eljegyzés.** *Gerő* Armin főkapitány családjában kedves ünnepség volt tegnap. A főkapitány bájos és kedves leányát: *Gerő* Irmát eljegyezte *Farkas* László budapesti magyar államvasuti tisztviselő. Az eljegyzésről a következő értesitést kaptuk:

Farkas László magyar államvasuti tisztviselő Budapestről eljegyezte *Gerő* Irmát, *Gerő* Armin főkapitány leányát. (Minden külön értesités helyett.)

* A **kassai katholikus diákkongresszus.** Nagyban készülődnek Kassán az Országos Katholikus főiskolai Diákkongresszusra, melyen katholikus vezérférfiak közül számosan vesznek részt. A Diákkongresszus minden tekintetben fényesnek és impozánsnak igérkezik. A főváros és a vidék főiskoláiból igen sokan jelennek meg ez alkalommal Kassán. A nagyváradi jogakadémia hallgatói közül eddig a következők jelentették be részvételüket: *Molnár* Lajos, *Balássy* Ernő, *Pajor* Kálmán, *Mihalovits* Ferenc, *Számborovszky* Resső, *Bárdos* József, *Szentléleky* Kálmán, *Süveges* Ferenc *Tóth* Géza, *Márkus* Valér és *Bodó* Elek.

* **A husvét halottja.** *Nyegre* Toma szkerisóvai famunkás még egy hónappal ezelőtt elindult társaival az alföld fele, hogy faedényeiket eladják. Bejárták Bihar és Hajdu vármegyét s miután eladták áruikat, hazafele igyekeztek. Közelgett az ünnep is, s hogy ezt odahaza tölthessék, pihenés nélkül mentek. Különösen *Nyegre* vágyódott nagyon az otthon után már. Szerencsésen el is értek Rézbányáig. Itt már annyira kivoltak merülve, ugy ők, mint lovaik, hogy kénytelenek voltak pihenőt tartani. Nyegre is lefeküdt s elaludt. Reggel költögették társai, de nem ébredt fel. Almában a kiállott fáradalmaktól, szivszélhüdést kapott. Igy hát még sem érhette meg azt, ami után egész uton vágyódott, hogy családjával tölthesse el a husvéti ünnepeket.

* **Még mindég rossz a telefon- és távirda.** Tegnap abban a reményben volt a közönség, hogy a megrongált telefon- és távirda hálózatot kifogják javitani. A reményt azonban ismét uj határidőhöz kell kötni, mert a huzaloknak csak egy része készült el. A nagyváradi igazgatóság hatáskörébe tartozó huzalok Karcagig már rendben vannak. Karcagon tul a budapesti igazgatóság dolgoztat. A nagyváradi munkáscsapatok tegnap a budapesti igazgatóság, területére mentek át és ott segitenek a budapesti munkásoknak. A zavarok teljes megszüntetésére ünnep után lehet csak kilátás, dacára annak, hogy a munkások az ünnepek alatt is szünet nélkül fognak dolgozni.

* **Dr Olasz Béla gyásza.** Dr *Olasz* Béla nagyváradi ügyvédet, a törvényhatósági bizottság tagját szomoru gyász érte. Négy éves kis fia, *Iván* tegnapelőtt elköltözött az élők honából szebb, boldogebb hazába, hogy odafent imádkozzék a mélyen lesujtott szüleiért. A kis halott földi maradványait ma délután 4 órakor kisérik örök nyugalomra a Rákóczi-uti gyászházból.

* **Villanyvilágitás Érmihályfalván.** Ermihályfalva község képviselőtestülete elhatározta, hogy a községet villanyvilágitással látja el. A határozat értelmében meghirdetett pályázat folytán Slück Benő vállalkozó és Kollin Gyögy mérnök adtak be ajánlatokat. A képviselő testület Kollin György ajánlatát találta előnyösebbnek s azt fogadta el.

* **Országos zarándoklat Rómába.** Május hó elején az Országos Katholikus Szövetség nagyszabásu zarándoklatot vezet a kereszténység fővárosába, hogy a katholikus Magyarország hüséges ragaszkodását az Egyházhoz bemutassa. Az 1911. esztendőben a pápa kerülte ama fényes alkalmakat, melyek tüntetőleg igazolják a kereszténység örök eszméjének életét és amelyek módot nyujtanak az idegen országból összesereglő hivek hódolatának külső kifejezésére. Ezt a visszavonultságot a legnagyobb tiszteletben tartották s igy a testületi felvonulás, mely évenként szokásos, a magyarok részéről is elmaradt. Most, mikor ennek oka megszünt, kétszeresen kötelessége valamennyi katholikusnak, hogy minél szebben adják meg a tisztelet és hódolat méltó kifejezését. Ezért a rendesnél is fontosabb, hogy minél többen gyülekezzenek ama zászló alá, mit a szövetség, mint az országos zarándoklatok hivatalos rendezője kibontott. — A kibocsátott első felhivás visszhangja élénken bizonyitja, hogy mindnyájan átérezük e törekvésnek nagy jelentőségét és joggal remélhető, hogy imponáló tömegben fognak a magyar katholikusok a legmagasabb szentszék elé járulni. Ugyanakkor, mikor a szövetség e mozgalom kifejlesztésén dolgozik, lehetővé akarja tenni a részvételt a legszélesebb rétegeknek, hogy a társadalom a maga teljes egészében képviseive legyen. A vezető egyéniségek, az intelligencia tagjai, az egyszerü nép fiával együtt tükröztetik vissza azt a nagy egységet, mit a keresztény gondolat nagyszerüsége forraszt össze. A mozgalom élére álló főpapok és főurak mellett ott kell tehát látnunk minden társadalmi osztály minél nagyobb képviseletét.

Ez utazáskor módja nyilik a résztvevőknek a legkedvezőbb feltételek mellett mások életének és szokásainak megismerésére is ama világhir emlékeknek, miket az ókori és keresztyén időkből Rómáken őriznek, a megtekintésére és tanulmányozására is. Az Országos Katholikus Szövetségnek most megvalósuló terve az Egyház iránt táplált ragaszkodás méltó bizonyitéka mellett, az ismeretbövités hatályos előmozditója is. A csatlakozók tömege fogja kifejezni millió és millió hivő igaz érzelmeit és amellett megszerzi magának ama nagy kincset is mit szellemi látókörének szélesbitésére nyujthat. Ápr. 15-éig kell a részvételi jelentkezéseket a szövetség irodájában (Budapest, IV. Ferenciek-tere 7. III. lépcső I. emelet 8.) megtenni s ugyanoda a megállapitott dijakat (I. osztály 190 korona. II. osztály 150 korona. III. osztály 95 korona) beküldeni. Ez összegben az összes utazási és ellátási költségek benfoglaltatnak. Amennyiben a III osztályon utazók az élelmezésről maguk akarnak gondoskodni, csak hatvan koronát fizetnek.

* **Elfoglalt járdák**. Pár nap óta a nagypiactéri asztaltjárda a Kossuth-utcától egészen a Baross-utcáig felényire szükült, vagyis el van torlaszolva. Az ut közepén ássák a csatorna medrét és a csatornába feketendő nagy cement csöveket szép dlédában végig rakták a gyalogjárón. Ez a hibás intézkedés persze nagyon megbénitja a közlekedést. Az utca vonal itt végig boltokból áll, előtte vasutvágány vonul, a vidéki szállitmányokat is itt pakoljak kocsikra, el lehet tehát képzelni a kaoszt a mi most ott uralkodik. Az ünnep előtt bevásárló sietve haladni akaró közönség itt valóságos akadályugró versenyt fut a járdán. A csatorna vállalat nem lehet büszke erre a szerencsétlen ötletére és bizonyos, hogy e megbosszantott husvéti közönség eléggé sürün és nem valami hizelgően aposztrofálja ezért a tapintatlanságért.

* **Hová lettek a villanykörték?** *Dankó* György feljelentést tett a rendőrségen, hogy a gondozására bizott izr. polgári iskola emeleti tantermeiből ismeretlen tettes összesen 15 drb. Wolfram villanykörtét 90 korona értékben ellopott. — Rendőrség a nyomozást meginditotta.

* **Inger Szolimán Tripoliszban**. *Inger* szomali alkirály, aki édesanyja temetésére pár napra Nagypapmezőre utazott, most ujra elhagyta lakhelyét. Tudósitónk jelentése szerint Inger tegnapelőtt elutazott Temesvárról s egyenesen Konstantinápolyba ment. Az alkirály ismét átveszi előző munkakörét, a toborzást. Hogy mikor fog Inger visszatérni a harctérről nem lehet tudni.

* **Megnyilt a Püspök-fürdő**. A nagyváradiak és a környék kedves gyógyhelye a Püspökfürdő megkezdte idei szezonját. A húsvéti ünnepeken már minden rendelkezésre áll a kirándulo közönségnek a Püspök-fürdőben.

* **Kilőtte a szemét**. Ermihályfalváról jelenti tudósitónk, hogy a járáshoz tartozó Ersemjén községben tegnap életével fizetett meg *Galajda* István odavaló legény könnyelmüségeit. Galajda *Dávid* István nevü gépet akart kihuzni a szinből. A szin falán vadász fegyver volt felakasztva, melyet Galajda levett s az egyik cső ravaszát felhuzva a csőbe belenézett. Dávid István láta a veszedelmes játékot kiakarta barátja kezéből venni a fegyvert. E közben a ravasz elcsattant s a srétre töltött cső egész tartalma Galajda szemébe hatolt. A szerencsétlen ember nyomban meghalt. A vizsgálatot meginditották.

* **T. olvasóinknak**. A ki vérszegénységből eredő bajokban, sápkor, gyengeség, étvágytalanság, gyomorbajban szenved, a ki sovány, testileg fejletlen, a ki gyermekeinek izmosodását kivánja, a ki sulyos betegségen átesett, annak a KRIEGNER-féle TOKAJI CHINA-VASBOR kell, mely az összes vaskészitmények között az első helyen áll és az orvosok is rendelik évtizedek óta. Egy üveg ára 6 kor., kis üveg 3 kor. 20 f. KRIEGNER gyógyszertárában, Budapest, Kálvin-tér. Póstai szétküldés utánvéttel, vagy a pénz előzetes beküldése után.

* A **Kutiák szőlő parcellázása**. A Nilgesz telep és az ugynevezett Kakas-város mellett, két oldalt forgalmi utakkal határolva fekszik minttegy hét holdnyi területü Kutiák-féle szőllő, amelyet szép, sik fekvése, tiszta levegője és a város középpontjához való közelsége miatt már régen be kellett volna épiteni. Sokkal alkalmasabb a beépitésre, mint a szomszédos területek, amelyeken a hatóságok nagy bosszuságára egy egész városrész keletkezett zig-zug utcákkal, apró telkeken. A Kutiák szőllőt most Bakó Bálint és társai megvették és szabatos, szép parcellázási tervet dolgoztak ki a városi szabályrendeletnek, a közegészség és közbiztonság követelményeinek megfelelően. Ötvenhét szép szabályos házhely van a terveen fölvéve, melynek mindenikéhez egyenes közvetlen ut vezet s a legtöbbnek két utcára is van homlokzata. A tervet ma nyujtották be a városhoz jóváhagyás végett s a tanács bizonyára örvendeni fog, hogy az ellen őrzés nélkül és hibásan megkezdett városrész további fejlődése egészséges irányban fog haladni s nem fog késni a jóváhagyással. A tulajdonosok a telkeket előnyösebb árban fogják árusitani, mert ahogyan más, távolabb eső részeken haphatók s igy remélhető, hogy ezen az igazán kellemes és egészséges helyen minhamarább fel fognak épülni az uj házsorok. Máris számos hivatalnok, vasutas és jobb iparos jegyzett elő magának egy-egy telket. A tulajdonosok ajánlatot tettek a városnak, hogy a felállitandó hegyi iskola részére tartson fenn magának megfelelő területet, mert itt lesz a hegyi városrész központja s egyébként is ez arra a legalkalmasabb terület.

* **Bét árviz fenyegeti**. Bélben és vidékén napok óta esik az eső. A nagy esőzés következtében a Bél patak annyira megáradt, hogy minden percben lehet félni a kiöntésétől. A nagy sár és esőzés miatt az egész környék olyan mintha kihalt volna, A ross időjárás igen nagy hátrányura van a gazdaközönségnek.

* **Találtak**: két ridikült, csekély pénztartalommal és arcképekkel, két csomag kulcsot, egy gyermek cipőt és harisnyát, egy drb. téli kabátot, egy pénzerszényt pénztartalommal, egy bőrkabátot, egy zárt ládát nagy menyiségü dohány tartalommal. Igazolt tulajdonosok jelentkezzenek a rendőrségen, földszint 9. sz. szobában.

* **Modern uri fodrászat**, manicür, pedicür, villanyos »arczmassage« és olvasóterem. **Nagy Sándor-u. 4.** MARTON JOZSEF. **Telefon sz. 775.**

x **Nincs itt a vadászat!!** Megkezdődött a tilalmi időszak, de az igazi vadász most már fokozott buzgalommal irtja a ragadozó vadakat s ha kellő sikert akar elérni, ugy fegyverét és patron szükségletét szerezze be szakembernél. Továbbá a legalkalmasabb idő a fegyverek teljes rendbehozására most van, mig a szalonkázás meg nem jön, tehát mindenkinek saját érdeke, hogy fegyvere rendben legyen mire ujból szüksége lesz reá. A legelőkelőbb fegyvergyárosok fegyverei állandóan nagy választékban kezesség mellett található LADÁNYI JÓZSEF puskamüvesnél, **Nagyvárad, Rákóczi-ut**, Moskovics palota. M. kir. lőporáruda. **Telephon 269. — Tanoncz felvétetik.**

x **Árajánlat!** Biharmegye egyik legnagyobb csemege áruházából. Igy tehát fölösleges ma már Triest, Fiume vagy Budapestről hozatni árukat, mert városunkban az ismert **Aszódi**-cégnél a következő cikkek állnak a nagyközönség rendelkezésére: Kávék csakis nemes fajokból egynegyed kilo 1 kor., Szardinia uzsonára 1 doboz 28 fill., Bihari pont 1 doboz 48 fill., Pisztráng eredeti 80 fill., Francia szardiniák, Ossee file göngyhering, mindenféle halconservek. **Aszódi** cég elég garancia arra hogy mindent jót és olcsót ad Főüzlet: **Kossuth-utca.** Fióküzlet: **Kert-utca** Husvéti tojás czukorkák a legolcsóbban.

x **A permetezés gyorsitása**. A permetezés sikere elsősorban nem attól függ, hogy hányszor permetezünk, hanem attól, hogy mily gyorsasággal tudjuk szükség idején szőlőnket bepermetezni. A peronospora igen gyorsan terjed, ha a védekezés nem tart ezzel lépést, ugy az eredmény bizonytalan. Azért jelent a *Haizler*-féle »TEMPUS« permeszóró igen fontos ujjitást a permetezés terén, mert ennek segélyével a régi hátipermetezőkkel felényi idő alatt is egyharmaddal kevesebb oldat felhasználása mellett lehet a permetezést elvégezni. Azért egy szőlősgazda se mulassza el permetezőgépét »TEMPUS« szóróval felszerelni.

x **CSODASZÉP,** friss **csemegeszőllő!** Legnemesebb bőrkormos és tiroli **fajalmák!** Kitünő fehér és piros **hegyi borok MERTZ NÁNDOR** csemegeüzletében, Körös-utcza. **Telefon 448 sz.**

Lengyel István

uri-divat saját készitményü fehérnemü különlegességek ÜZLETE.

Telephon 1248. Bémer-tér 1.

SELYEM TRIKÓ, GUMI TRIKÓ ÉS HALCSONTNÉLKÜLI FŰZŐ eredeti párisi szabadalmazott gyártmány, csak

Rosenzweig Rózánál

kapható. Szalárdi-utca 9.

ÓVÁS.

Óvakodjunk a selejtes kézi munkáktól. Bővli árut ne vegyen, mikor

ujat és szépet

nálam az elismert olcsó áron szerezhet be.

TÁTRAY GUSZTÁV

Rákóczi-ut 4. sz. — Telefon 783.

Figyeljünk a czégre.

Rimanóczy műbutorgyár.

:-: Állandó bútorkiállitás. :-:

I. rendü tölgy és bükkfa parketta **saját gyártmány.**

Saját készitményü modern cserépkályhák állandóan raktáron. Elvállalja kályhák javitását.

Raktár és iroda: Rákóczy-ut, saját ház.

:-: TELEFON: 796. :-:

Költségvetés dijtalan.

Különleges felöltők, kosztümök, blouzok és gyermekruhák a legnagyobb választékban

Spitzer Béla

női és gyermekruha áruházában Rákóczi-út.

A legfinomabb angol és franczia ruha-vállalat!!

Olcsó szabott árak!

ORSZÁGOS KÖZVETITŐ BANK RÉSZVÉNYTÁRSASAG

Nagyvárad, Damjanich-utca 1|a sz. em.

Kieszközöl

törlesztéses és jelzálog kölcsönöket,

Financirozza HÁZAK VÉTELÉT és ELADÁSÁT

és azokra, mint minden más ingatlanra a legmagasabb értékbecslés szerint GYORSAN OLCSO KÖLCSÖNT folyósittat.

SZINHÁZ.

Heti müsor:

Vasárnap délután: Cigányszerelem, este bérletszünet: Leányvásár.

Hétfőn délután: Artatlan Zsuzsi, este bérletszünet: Kisgróf.

Kedd: Éva boszorkány.

Szerda: Éva boszorkány.

Csütörtök: Feld Irén Kamarajáték társulata.

Péntek: Feld Irén Kamarajáték társulata.

Ünnepi előadások. Husvét két napján a szezon négy legdivatosabb, legvonzóbb operettjét adják elő a szinházban. Ma vasárnap délután a Cigányszerelmet, este a szezon legzajosabb sikerü operettjét a Leányvásárt játszák. Hétfőn délután az Artatlan Zsuzsit, este a romantikus Kis grófot adják elő. A közönség körében oly nagy az érdeklődés, hogy a jegyek javarészét elkapkodták.

Feld Irén Kamarajátéka Nagyváradon. Csütörtökön és Pénteken, e hó 11. és 12-én végtelen értékes és szenzációsan érdekes müvészi esemény szinhelye lesz a Szigligeti-szinház. Feld Irén Kamarajáték társulata vendégszerepel két estén Nagyváradon. Ez a magas nivóju irodalmi és müvészi vállalkozás oly nagy sikerekre tekinthet vissza, mint egyetlen fővárosi szinház sem. A legmagasabb müvészi és irodalmi ideálokat szolgálja. — Első este Stuchen nagyhatásu egyfelvonásosát a Ninon de Eulost adják elő. Második este pedig Strindberg két egyfelvonásosát játszák. Feld Irén ma a legelső magyar Strinberg szinésznő. Az ő érdeme, hogy a nagy svéd iró a magyar szinpadon intenzivebben szóhoz juthatott és az ő érdeme lesz az is, ha valamikor a magyar szinházi közönség a maga nagyszerü mivoltában értékelni és élvezni tudja Strinberget, a a svédek e fenséges erejü nagy poétáját. Azt hisszük, hogy a nagyváradi közönség méltá nyolni fogja e komoly müvészetét és értéke szerint ünnepelni fogja a Kamarajátékosokat.

(*) **Éva boszorkány.** A nagyváradi közönség a legnagyobb várakozással várja a kedd esti szinházi premiert. Herczeg Ferenc nagykoncepciójú egyénisége maga elég volna arra, hogy az »Éva boszorkány« bemutatóját szinházi és irodalmi szenzációvá tegye. De nemcsak a Herczeg Ferenc nimbusza, hanem magának a darabnak szenzációs sikere fokozza az érdeklődést. Éva boszorkány a magyar irodalom egyik legérdekesebb romantikus terméke. Egy modern hiszterikának az alakját rajzolta meg Herczeg Ferenc az ő lendületes költői erejével s ezt az alakot egy pompás, romantikus háttér elé állitotta.

Véssey Kálmán és Jantsovits Jenő szindarabja. Szenzációsnak igérkező premiér fog lezajlani e hónap közepén a Szigligeti Szinházban, Véssey Kálmán és Jantsovits Jenő szindarabja, a »Kettő közül« kerül ugyanis még e hónapban bemutatásra. A helyi szerzők darabjai iránt a közönség rendesen csak »jóindulattal« szokott viseltetni, most azonban, mint a beavatottak mondják, ez a dráma nem egyszerü, jóindulattól eredő, hanem igazi megmegérdemelt, őszinte, nagy sikert fog kivivni. A társszerzők nagyhatásu, a modern élet levegőjében játszó, izgatóan érdekes darabot irtak, amelyre nagy ambicióval és szeretettel készül a szinház drámai személyzete. Jantsovits aki eddig is komoly csendes munkása volt irodalmunknak, most lép először a szinházi publikum elé, mig Véssey Kálmán a Bün virágával nemrég aratott jelentős sikert a Szigligeti Szinházban.

CSARNOK.

LEÁNYSORS.

Irta: **Boér Margit.**

Éva szeretett álmodozni. Gyönyörü álmai voltak a jövendő életről. Valami csillogó nagy ur, ki beleszeret a természet hamisitatlan, bájos gyermekébe, elviszi majd az ő világába, a ragyogó tündérországba, hol lágy és puha a szőnyeg, hol bársonyból lesznek a függönyök, kristályból a tükrök, ébenfából minden butor. S a sok ragyogó dolog közül az ő szépsége, az igazi, értékes szépség teljes szemkápráztató pompájában fog előcsillanni. Tenyerén hordozza majd az a nagy, hatalmas ember, óhajait ajkáról lesi le szolga hada . . . Vagy valami müvész embernek akad meg rajta a szeme, ki márványba vésné a kedves vonásokat, vagy élénk, finom szinekkel utánozná a természet e gyönyörü képét. A sok zöld levelü virág, a müvészi összevisszasággal elrendezett álványok, kerevetek között mid elfogulatlanabbul, mind otthonosabban mozogna addig-addig, mig végkép ott maradna a müvész otthonban muzsának. És valahányszor a lapok dicsérőleg emlegetnék a nagy szobrász, vagy festő nevét, valahányszor az emberek szava elismerőleg beszélne az Istentől megáldott müvészről, nyomtatásban és irásban ott lenne a hódoló elismerés, hogy akinek ilyen muzsája van, annak játék a müvészete.

Talán egy iró is jó volna. Mert elvégre — igaz, hogy nem olyan közvetlenül, de mégis, — az iró is csak őt mintázná meg. S az érzelmes regényekben, mikor a fiatal kis lányok megsiratnák a hősnőt őt siratnák. Mikor a hevülő ifjak a regényhősnőbe lennének szerelmesek, s arról szőnnék szines ábrándképeiket, tulajdonképen őt szeretnék, tulajdonképen ő lenne az ideál. Határozottan tetszeni kezdett neki az eszme. Mindenesetre irót választ. Az nemcsak külső szépséggel, de belső értékkel látja el alakjait. Mikor végig menne az utcán, milyen boldog önelégültséggel hallgatná a suttogó szavakat: Ez a hölgy x-né, aki bizonyára egyik legszebb, legkedvesebb és legértékesebb alakja a kiváló iró regényeinek.

Mi lenne, ha szinészt választana?

Az sem volna rossz dolog. Az ünnepeltetésben, a miben az urát részesitenék, az oroszlánrész tulajdonképen őt illetné. Mikor ezer és ezer szerelembe borult szempár követné a szinpadi hős minden szavát, mozdulatát és elragadtatva tapsolnának a férfinek, a csattogó, dörgő taps, a tombolás őt illetné meg, az asszonyt. Az asszonyt, aki ennyi csábitó, lélekvesztő ünnepeltetés között is egyedüli fennebbvalója az ő urának. A sok szerelmes jelenet után, amit végig »játszik« a szinpapon, valójában csak előtte hódolna meg, a közönség soraiból feléje repülő tüzes, meleg pillantásokból csak az övét érezné meg.

Ah, mindenesetre gyönyör volna igy az élet.

Ilyen álmok mellett természetesen nem lehet észrevenni a szerény, hódolatteljes, félszeg kis árvaszéki ülnököt. Hiszen Bodoky urnak az árvaszéki ülnöki álláson kivül nincs egyebe. Nem tudna fényt, méltó keretet adni egy ilyen szépségnek. Nem tudná müvészkézzel megörökiteni ezeket a bájos vonásokat, hogy fény helyett legalább ünnepeltetés, dicsőség legyen. Nem volna benne annyi alakitó erő, hogy szeme lángoljon, szava forró ércként égessen, perzseljen, hogy azt, kit körül vesz e tekintetekkel, e forró szavakkal, mindenki irigyeljen. Nem, nem. Egy ilyen közönséges, prózai kis ülnököt sohasem hallgathat meg ő, kinek ábrádjai tündérországban járnak, fény, pompa, dicsőségre vágynak.

Ezek a gondolatok husz éves korában fordultak meg az Éva fejében. Huszonöt éves korában már igy gondolkozott:

Legalább bár katonatiszt volna. Természetesen huszár. Ha már elmaradt a gazdagság, a kiváltságos lelkek, kiknek tarsolyában van a világot elboritó, irigyelt hirnév, ha már szegényesen, összehuzódva, ismeretlenül kell bandukolni az emberrengetegben, bár a külső közvetlen benyomás legyen csillogó. A szegény, munkában meggörbült, fonnyadt kis varrólánytól kezdve a selyem és csipkefelhőbe burkolt nagyuri dámáig dobbanjon meg minden asszonynak a szive, mikor őt a daliás férfi, a csillogó uniformis mellett látja haladni. Csak a külsőségeket látnák ezek és senkinek a tekintete be nem hatolhat a lélek mélyibe, hol eltemetve vannak a gyönyörü fiatalkori ábrándok, hol a csendes borulatot sürü köd, később egészen fekete sötétség váltotta már fel. Ő sem igen kutatna itt a régi tündérálmok birodalmában, nem háborgatná a lelkét, had aludjon szépen csöndesen az a sok szines mese. Talán még megelégedett is lenne néha.

Hát jól van, legyen csak katona. De huszár. Ezen alul már semmi esetre. Inkább a vénlányság, inkább a halál, mint egy közönséges, szürke egyhangú házasság. És valóságos dühvel nézett a szerencsétlen, kitartó Bodoky urra. Azt hiszi, hogy meg tudná osztani vele az árvaszéki ülnökség szürkeségét? Soha.

Ekkor Éva huszonöt esztendős volt.

Harminc éves korában, mivel a kitartó Bodoky ur megunta a kitartást és megházasodott, Éva férjhez ment egy legegyszerübb, legközönségesebb, leghétköznapibb és legszürkébb napidijashoz.

Szijgyártó és nyerges üzlet
Nagyvárad, Körözs-u. 33.

Budapesten és külföldön 10 éven át szerzett bő tapasztalataim folytán azon kellemes helyzetben vagyok, hogy a mai kor igényeinek megfelelő **uri kocsizó, lovagló** és **igás** lószerszámokat a legtökéletesebb kivitelben készithetek, ugy hogy készitményeim a legkényesebb igényeket is kielégithetik.

Elfogadok továbbá mindennemü javitásokat és átalakitásokat jutányos árak mellett. A n. é. közönség szives pártfogását kérve kiváló tisztelettel

Vad Gábor,
szijgyártó és nyerges.

IRODALOM.

A modern ember szabadságeszméi. Dr. *Krüger* Aladárnak ily cim alatt a Katholikus Kör március 15-ki estélyén tartott beszéde most önálló füzetben is megjelent. Kapható *Láng* József könyvkereskedésében. Ára 10 fillér.

A bölcs meg a bolond. Ilyen cim alatt jelent meg a husvéti könyvpiacon *Sas* Edének, a Petőfy társaság tagjának egy elbeszélés kötete. A könyvre legközelebb visszaterünk.

A **»Vasárnapi Ujság«** április 7 iki husvéti száma a rendesnél nagyobb terjedelemben, az érdekes képek és cikkek gazdag változatosságával jelent meg. Képeinek és képsorozatainak tárgyait a legfeltünőbb aktualitások adják: husvét a régi magyar müvészetben (Divald Kornél cikkével), Gebanyi Arpád bucsuzása (Iványi Jenő cikkével), Háry Gyula pompás képei Budapest eltünő részleteiről, Litkei Aurél rajza, nevezetes opera-előadások és diszletek képei (Haraszti Emil cikkével), a M. T. K. pályafelavatási ünnepe, vizi repülőgépek versenye stb. Szépirodalmi olvasmányok: Lévay József, Ady Endre, Babits Mihály versei, Szemere György regénye, Kafka Margit novellála, Bársony István cikke, Jansen Börge regénye stb. Egyéb közlemények: kép az Uj Szinpad előadásáról, divat képek s cikk s a rendes heti rovatok: Irodalom és müvészet, sakkjáték stb. — A »Vasárnapi Ujság« előfizetési ára negynedévre öt korona. Megrendelhető a »Vasárnapi Ujság« kiadóhivatalá-(Budapest, IV., Egyetem utca 4 szám.)

Az Élet husvéti száma pompás, gazdag, és magas szinvonalu tartalmával kiemelkedik a magyar folyóiratok közül. Iróink legjava termékeikkel gazdagitják ezt a füzetet, mely valóságos irodalmi eseményszámba megy. Az illusztrációk is teljesen méltók a szöveghez, müvészi kivitelüek, változatosak. A füzet tartalma a következő: Vasárnapi levél. Királyi gesztus. Lendvai István. — Lélekmeguju'ás és tisztulás. Prohászka Ottokár. — Ifjukori emlékeimből. Rákosi Jenő. — Ceruza jegyzetek Gárdonyi Géza. — Látogatás Gárdonyinál — y yi — Hajnali kaland. Kosztolányi Dezső. — Interieur. (Költemény.) P. Pál Ödön. — Dal a tavaszi utcákon. Erdős Renée. — Balzac-ház. Szakács Andor. — Sóhajtás napfényes táj után. (Költemény.) Harsányi Kajos. — Én örök éjjek vándora. (Költemény.) Anka János. — Aho János. Bán Aladár, — A belülválók mécse. (Költemény.) Sic Sándor. — Roppant nagy szerelem. (Regény.) Kanizsay Ferenc. — Zichy Nándor emlékezete. Kiss Menyhért. — Tengeren. (Költemény.) Kiss Menyhért. — Munkácsy Mihály néhány ismeretlen képe. — Panu (Regény.) Aho János. — Levelek egy ifju Paphoz. (Költemény.) Erdős Renée. — Világnézet és irodalom. Izsóf Alajos. — Napoleon bukása. Cholnoky Viktor. — Uj talicska irányában. Tömörkény István. — Az ördögmalmos földesur. Jókai Mór. — Könyvek. Mozgóképek. — A német császár utja. — Számosz fejedelme. — Szerkesztői üzenetek. — Az élet előfizetési ára negyedévenkini 5 korona, szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, Damjanich u. 50. sz.

Röpirat a szabadkőmüvesekről. Most jelent meg Huszár Károly képviselő röpirata az »5000 szabadkőmüves névsorá«-val. A szabadkőmüvesség ismét nagy szerepet játszik Magyarországon. Az országos, megyei és városi politikában, az iskolákban az irodalomban, a közigazgatásban az igazságszolgáltatásban, a müvészetben és a gazdasági életben is érezzük nagy befolyását. — akik nem ismerik ennek a titkos politikai szektának forradalmi tendenciáját, ravasz elhelyezkedését minden kultárális és társadalmi intézmény vezetőségében, azoknak fogalmuk sincs »a földalatti Magyarország« hatalmáról. A páholyok tagjai a kölcsönös támogatás, protezsálás vasláncával vannak összekapcsolva. Az alábbi nevsor sok rejtélyes karriert fog megmagyarázni. Tagadhatatlanul vannak a szabadkőmivesek között is számosan ideális lelkületü, intakt férfiak, a névsor egysseri átolvasása azonban meggyőz arról, hogy ez a titkos társaság főképen a stréberek viszontbiztositó intézménye. Nevetséges hóhusszpókusszok és gyerekes titkolódzásuk nem méltók ezen müvelt férfiakhoz.

Feltünő jelenség, hogy az aktiv vezérszerepet játszó szabadkőmüvesek tulnyomó részben azon izraelita polgártársaink közül kerülnek ki, akik a saját ősi hitüket már elhagyták, a kereszténység szellemét, erkölcsi felfogását azonban még nem tudták magukévá tenni. Huszár Károly által kiadott névsor csak első része a most aktiv szabadkő nivesek névsorának; folytatása következik.

Ára 2 korona.

MULATSÁG.

Az élesdi mükedvelők fényesnek igérkező táncmulatsággal egybekötött szini előadást rendeznek e hó 13-án as élesdi Erzsébet szállóban. A mulatság élén *Bérczy* Imre főszolgabiró áll. A rendezőség tagjai között van az egész élesdi intelligencia. Az estélyen szinre kerül a »Gyimesi vadvirág« cimü szinmü. A tiszta jövedelmet az élesdi tüdővész ellen védekező egyesület céljaira fordit-ják. Belépti dij, ugy a szini előadásra, mint az ezt követő táncmulatságra 2 korona.

SPORT.

Husvét a footbal pályán. Nevezetes napra virrad ma a nagyváradi football sport. A kitünő budapesti egyetemi csapat fog bemutatkozni a sporttéri pályán közönségünknek. Ez az első eset, hogy egy jeles qualitásu fővárosi csapat jelenik meg a football pályánkon. Két napon át lesz szerencsénk a fővárosi labdarugókhoz s igy alapos szórakozást nyujtanak majd a labdarugó sport hiveinek, de egyszersmind labdarugóink készültségére, játékára is hasznos lesz e kétnapi lecke, azért a BEAC. itteni vendégszereplése nemcsak élvezet, de missió számba is megy. A vendégifjak a mai déli gyorsvonattal jönnek városunkba, mint sportegyleteink vendégei s a vasutnál meleg fogadtatás várja őket Husvét első napján az NSE. áll ki velük a porondra, második nap még komolyabb ellenfelük lesz a NAC jeles legénysége.

A mai és holnapi footbali mérkőzések. Igazán értékes és érdekes programmot állitottak össze footbalistáink a husvéti ünnepekre. Vendégül látják a Budapesti Egyetemi Athletikai Club kitünő labdarugó csapatát, amely ma délben érkezik Nagyváradra a Budapest felől érkező gyorsvonattal. Az egyetemi athléták csapatának összeállitása a következő: Vicenik — dr Ullerich, Szabó — Virág, Szalay, Rácz — Blazsek II. dr Bázsek, Minárevits, Balassa, Oláh. A csapat tagjai közül dr Blazsek és és Oláh már a reprezenti csapatban is játszottak, igy a club a legerősebb embereit küldte le Nagyváradra. A csapatot lekiséri ifj. Földessy János ifjusági elnök, a neves sport iró, kinek népszerü football-évkönyve közkézen forog. Az egyetemi csapat ma délután négy órakor a NSE tel mérkőzik, holnap hétfőn délután 4 órakor pedig a NAC-bal. A vasárnapi mérkőzért Szabó Andor, a hétfőit pedig ifj. Földessy János vezeti. A vendégcsapattal való mérkőzést megelőzőleg vasárnap délután 2 órakor a NAC. II. a Törekvés csapatával hétfőn délután 2 órakor ugyancsak a NAC. II. a NSE. combinált csapatával fog mérkőzni. Belépti dijak a következők: Fenntartott hely 2 K. Tribün 1 K. 50 fill Állóhely 1 K. Clubtagok és diákok részére 50 fillér. Esős idő esetén a közönség részére fedett helyről gondoskodva van.

NYILTTÉR.

Dr. Némethy Ferenc

ügyvéd

irodáját a Bémer-téren, a Kolozsváry palotában megnyitotta.

PÉNZ

Olcsó

tőketörlesztéses kölcsönöket

10—75 évre folyósit, ugyszintén régi drágább kamatu kölcsönöket kicserél, convertál a lehető legrövidebb idő alatt

Házak, szőlők, földbirtokok

örök árban való adás-vétel vagy bérletét a legsikeresebb eredménnyel közvetiti.

Földbirtok parczellázását

saját költségén elvállalja és financirozza.

Faludi Ignácz utóda

BARNA ARTHUR

bankbizományi és ingatlan forgalmi irodája

NAGYVÁRAD, MÉSZÁROS-UTCZA 2-ik SZÁM.

FOGAK.

Ép gyökerek bennhagyásával müvészikivitelben szájpadlás nélkül is készit **kitünő hirnevü**

Fogmütermében

Özv. **Dr. Deákné**

Nagyvárad, Kossuth-u. 2.

Fekete Sassal szemben

TÁVIRATOK.

A szénsztrájk vége.

London, április 6

Hivatalosan még nincs befejezve a bányásztrájk, de az országos bányászszövetség vezetői a munka felvétele mellett agitálnak arra hivatkozva, hogy a mint a szavazatok kétharmad többsége döntötte el a sztrájkot, éppenugy ennyi többség kell a sztrájk befejezéséhez. A sztrájkpénztárak kimerültek, a rengeteg bérharc méreteihez képest morzsányi segitség volt, hogy György király ezer guineát, Mary királyné 500, a Párisban

időző walesi herceg pedig 400 font sterlinget adományozott a sztrájkpénztárak A tegnapi ünnepnap ellenére, ezrével jelentkeztek az inséges bányászok a munkánál és husvétkor is dolgozni akarnak, hogy valamit bebozzanak a veszteségből. A brisztoli bányák már teljes üzemmel dolgoznak.

REGÉNYCSARNOK.

HELÉN.

Irta: **Schmidt Amália.** — Forditotta: **N. M**

(Folytatás) 87

Az idegen csodálkozva nézett rá. Epen ugy csodálkozott a hölgy magatartásán és jelenségén, ki, mint most észrevenni kezdé, a legjobb társaságból valónak látszott, mint magán a kérdésen, — és kissé megzavarodva, ezen ellenkeroéssel felelt:

— Vannak kegyednek ismerősei Goldbeckbeo?

— Igen. . . . Ostitz asszonynyal ig n jó viszonyban vagyok . . . talán férje . . . ?

— Legyen nyugodt, ő nincs megsérülve, — válaszolt az idegen, mindig jobban és jobban csodálkozva a szép hölgy kedélymozgalmán .—

A szerencsétlenség egy öreg urat ért, kit, azt hiszem, senki sem fog tulságosan gyászolni.

Helén Miksára vonatkozó aggodalmától meg volt szabaditva. Amint megkönnyebbülve föllélekzett, a vér görcsösen dobogó szivéből arcába tért vissza és az idegen önkéntelenül azt goodolá:

— Istenem! hiszen ő csodaszép.

De a másik pillanatban ismát holthalvány lett Helén; aggodalmai más alakot öltöttek. Remegve kérdé:

— Mi a neve az öreg urnak?

— Bruchland báró, Randtenből, — felelt az idegen.

Halk, ijed felsikoltás tudatta vele, hogy oly nevet mondott ki, mely itt ismerős. Helén sikoltott igy fel önkénytelenül és ájulási rohammal küzdve, kezeit szótlanul nyomta halántékára.

Lduise megnyugtató szavakkal igyekezett őt vigasztalni.

— Bdcsásson meg, kisasszony: — könyörge ijedten.

— Nem is sejtettem, hogy kegyed a bárónak rokona.

Helén ismét egészen magához tér.

— A báró ur nevelő atyám volt és én boldogan éltem gyermek-koromat házában. De most már siessünk a városba, hogy barátnőm átadhassa ünnek a sebesült részére szükségeseket.

— Mindhárman szótlanul siettek előre, de bár mennyire igyekeztek is, Helénnek ugy tetszett, mintha az utnak nem akarna vége lenni. Végre az idegen megállt a kertajtónál. Louise beesett a házba, hogy vásznat hozzon. Ekkor kérdé Helén:

— Bruchland bárónak fia is Goldbeckben van?

— Nincs — volt a felelet.— Még mindig utavik; nem tudni, hol van.

Louise visszajött. Helén még annyit mondott:

— Ha az orvost utóléri ön, adja át neki lovát: ő jót lovagol.

Az idegen megigérte, hogy a tanácsot követni fogja s a következő pillanatban eltünt a kölgyek szmei elől.

Csak most érvényesitették jogaikat Helénnél az ijedtség és fájdalom, melyek hatásának eddigi szilárdan ellenált. Louise nak sirva borult nyakába és megsiratta azt az öreg embert kinek talán nemsokára nagy kinok közt kell meghalnia és ki életének utolsó éveit oly magánosan és örömtelenül tültötte.

Azután miksát siratta meg. kinek nélkülözni nekell ama vigaszt, hogy atyjának utolsó pillanatait megkönnyitette; végre önmagát vádolta, hogy annyi keserü gondolatot táplált szivében e szerencsétlen öreg ember iránt. A sebesültnek hibái és szigora el voltak feledve; Helén csak a jótéteményekre emlékezett, gyermekségében kezeiből élvezett. — Csak egy vágya volt e pillanatban, de nem merte azt szavakban kifejezni, amaz égő vágya: bár láthatná, ápolhatná a szerencsétlent s bár nyerhetne halála előtt néhány jó, megbocsáró szót ajkairól.

Egy óránál többet töltöttek a nők kinos várakozásban.

Végre sebes lódobogást hallottak és aggályosan siettek a kertajtóhoz. Tajtékzó lovon Ostitz állott itt; épen ugy kimerülve látszott, mint lova s alig birt lélegzetet venni, hogy szólhasson.

(Folyt. köv.)

Feldstrick Kálmán

kön vkötészete és dobozgyártása

Nagyvárad, Rákóczi-ut Moskovits-ház

A Széchenyi étteremmel szemben.

Készit mindennemü a szakmába vágó munkát a legegyszerübb és a legdiszesebb kivitelben.

Nagyvárad-város, Biharvármegye, Magy. kir. itélőtábla, a Nagyvárad és vidéki M. kir. Adóhivatalok, M. kir. honvédhadapródiskola és a megyei összes főszolgabirók és körjegyzők szerződéses szállitója.

KÖZGAZDASÁG.

Szőlősgazdáknak.

Sokféle vita folyik arról, hogy vajjon a filloxera okozott-e több kárt és uj költséget az országnak vagy a perronoszpora? Tekintve, hogy utóbbi időben a homokban is találtak filloxerát: a kétféle szőllészetnek a védekezési költségei most már egyformák.

Egyelőre legfőllebb az a különbség, hogy a kötött talajokon, ha nem amerikai oltványokkal vannak beültetve, évről-évre kell szénkénegezni és erre 50—70 koronát kiadni.

A homokon ellenben egyelőre csak ott mutatkozik a filloxera, ahol a talaj lazasságát bőséges istálótrágyázással megszüntették és igy a gazda maga okozta, hogy az ő talaja is elvesztette féregmentességét. Eszerint a filloxerára nézve a homokiszőlők is eljutottak a siralomház kapujáig, ahonnan már nem messze van az akasztás.

A peronosporát illetőleg a kétféle szőlészet munkáiban különbség nincsen. Kétségtelen, hogy a rezes sók oldatai ha idejében, mint megelőzőszerek alkalmaztatnak, biztosan megóvják a levélzetet, mint a növény tüdejét a bántalmaktól. Erészben legfontosabb a május közepére eső első permetezés, mikor az uj hajtások másfél arasztosak. Ekkor kell a gazdának résen állnia és a kártételt céltudatos permetezéssel megelőznie. Erre a célra széltében a kékgálicot használják közömbösitésére pedig meszet alkalmaznak.

Mert a gálic is, de a mész is egymagában véve, mint sav és lug, igen maró növénymérgek. De ha egyenlő parányisulyban összekevertetnek, akkor a lug közömbösiti a savat, vagyis a mész a gálicot és a kettőnek vegyi egyesüléséből só származik, amely a növényt nem támadja meg. E szerint az általánosan elterjedt gálic, határozottan jó permetezőszernek mondható, de csak azzal a szoros kikötéssel, hogy valóban semlegesitve van a kétféle keverék és a kiszórandó permében egyik sincsen tulysulyban a másik fölött. Mert ahány gramm gálicot semlegesitetlenül hagy a mész, vagy ahány gramm mész találkozik ugyanannyi gáliccal, miad a kétféle többlet maró méregként hat a levelekre.

Innen van, hogy permetezések után, kivált első izben annyi leperzselt szőlőt láthatni, amelyeket nem a betegség tett tönkre, hanem az orvosság. Ennek oka ott keresendő, hogy a permetezést a közönséges munkásemberek végezik és azok legjobb esetben kilót-kilóra mérve keverik össze, a kétféle szert. Azonban ma már ott tartunk, hogy hamisitják a gálicot is, meg a meszet is. A gálicot azzal, hogy réz helyett az olcsóbb vasat keverik hozzá, a meszet pedig azzal, a hogy a tüzifa kiméléséből rosszul égetik ki.

Igy azután mind a két szernek egy-egy kilója a valóságban hol több, hol kevesebb. Különösen a mész miatt van baj, mert kiégetetlen kavics is sok van benne, de különösen kellemetlen és haszontalan tartozéka neki a mindenütt jelenlévő homok, amely egy kártételen kivül eldugaszolja a szóródió lukacsat és a saját sulyával hozzájárul ahhoz, hogy az amugy is kövér mészcseppek a levelek felső lapjáról leperegjenek.

Pedig hát a tudomány mai állása szerint már nem is a felső lapokat, hanen az alsó szőrös felüket kellene permetezni, mert itt vannak a levélnek lélegző szájacskái és itt fogamzik meg legkönnyebeen a gomba.

Tekintette egyfelől a mésznek és gálicnak fentebb vázolt tökéletlenségére, másfelől pedig a semlegesités elmulasztásából származó károkra, egyre fontosabb jelentőséget nyernek az olyon kész vegyi szerek amelyeknél a használat veszélytelensége biztositva van és másrészt a védekezési cél velük sikeresebben elérhetők. Ilyen rövid idő alatt nagy népszerüségre vergődött szer a Senax is amelyet a Keresztény Szövetkezetek Központja, (Budapest, Bakács-tér 1) mint egyed árusitó kezel, Minden zsák ólomzárolva van és hozzá még varrásnélküli vászonból készül, hogy ha hamisitást kizárja.

Ezen felül a gyárral szerződése van, hogy az köteles legalább 60 százalék tiszta rézgálicot őrölni porrá és azt kifogástalanul semlegesiteni, hogy ne ártson. Ezzel aztán roppant szapora a munka, mert ha beleöntjük a vizbe 100 literre az egy kilót, csak keverünk rajta egyet és már indulhatunk is permetezni. Elmarad tehát a Tenax használata mellett a kellemetlen cipekedés, a mésszel való piszkos babrálás a leperzselés veszedelme és a kétszeres sulynak a cipelése.

Hozzá még a Tenax jobban is ragad, mert higabb lévén erősebben bekapaszkodik a leveleszövetébe, azonkivül cseppjei kisebbek és könnyebbek, mint a kövér mésztejé és igy kevésbbé pattannak le a levelekről saját sulyuknál fogva. Hozzá még a Tenax ára éppen annyi mint a gálicé, tehát a mésznek nem csak az árát és kárát, hanem összes kellemetlenségeit megtakaritjuk a Tenax használata mellett.

Megrendelésére most már lassan itt van az idő, mert később ugy megtorlódnak a szállitások, hogy a vasutnak gyenge teljesitő képessége mellett zavar lehet a megárkezés körül. Már pedig az ilyen védekező szernek, mint háborus időben a puskapornak, kéznél és szárazon kell lennie, hogy a szükség óráiban rendelkezhessünk vele. Az volna helyes, ha a szőlős falvak szövetkezetei, esetleg kereskedői raktáron tartanak.

Igy mindenkinek már kilonkint is hozzáférhetővé tennék, nehogy a kisember, drága postacsomagokban legyen kénytelen megrendelni és ezzel fuvardijat megdrágitani.

Az Első Magyar Biztositó közgyülése. Az Első Magyar Általános Biztositó Társaság tegnap délután tartotta gróf Csekonics Endre v. b. t. tanácsos elnöklete alatt ezidei rendes közgyülését, melyen ugy a főuri világ, mint a pénzügyi kiválóságok nagyszámmal vettek részt Az elnök a közgyülés határozattképességének megállapitása után meleg részvéttel emlékezik meg gróf Zichy Nándor és Szende Károly igazgatósági tagok elhénytáról. Érdemeiket a mai közgyülés jegyzőkönyvében örökitették meg. Az igazgatóság jelentését ormódi Ormódy Vilmos főrend, vezérigazgató terjesztette elő. A jelentés szerint annak dacára, hogy a lefolyt év üzleti eredményét a nagymérvü tüzkárok igen erősen befolyásolták, mégis a társaság ötvennégyéves fennállásának tartama alatt a legjobb évi eredményt mutatta. Az évi mérleg 5.267.882 korona 8 fillér tiszta nyereséggel záru t. Az igazgatóság inditványozta, hogy a jutalékok levonása és a különféle tartalékalapok dotálása után 3,200.000 koronát osztalékul fizessenek, vagyis részvényenkint 800 koronát, amely összeget a részvényeseknek julius elseje helyett már e hó 18 tól kezdve fizetnek ki a társaság főpénztáránál. A közgyülés a jelentést egyhangulag tudomásul vette, az igazgatóság inditványait elfogadta és a felmentvényt ugy az igazgatóságnak, mint a felügyelőbizottságnak megadta és Bókay János részvényes inditványára az elnöknek, ormódi Ormódy Vilmos vezérigazgatónak, a kormányzótanácsnak, a választmánynak és a tisztikarnak jegyzőkönyvi köszönetet szavazott az elért fényes eredményért. Jóváhagyta továbbá a közgyülés az igazgatóság és a választmány közös elhatározásából kifolyólag a közhasznu és jótékonysági intézetek számára megszavazott adakozásokat, melyek az eddigi bőséges adakozásokat jóval felülmulják. Végül egyhangulag beválasztották a választmányba dr Gaál Jenőt, gróf Széchenyi Pált, gróf Wenckheim Dénest és gróf Zichy Aladárt. Ezzel a közgyülés véget ért.

Gabona üzlet.

Borgida Béla és Társa jelentése

Budapesten

A gabonatőzsdén tegnap kissé emelkedő volt az irányzat.

Határidők zárlata:

Áprilisi buza	11·34
Októberi buza	10·77
Áprilisi rozs	10.82
Októberi rozs	8·80
Áprilisi zab	9.78
Októberi zab	8·46
Májusi tengeri	8·79
Juliusi tengeri	8·74

Budapesti értéktőzsde.

Magyar Általános Hitelbank nagyváradi fiókjának távirati jelentése.

Magyar hitelrészvény	836.—
Osztrák hitelrészvény	658.—
Jelzálogbank	475.—
Leszámitoló és pénzváltó	548.50
Közuti vasut	783.50
Osztrák államvasut részvény	733.50
Salgótarjáni kőszén	725.—
Városi vasut	426.—

A szerkesztésért felelős:
Dr VUCSKICS GYULA.

GYERTYÁNLIGET Mármaros-megye

a legszebb, legegészségesebb klimatikus erdei hegyi gyógyhely, ásvány fürdő és vizgyógyintézet. esodálatos szép magas fekvésü, por és szélmentes, ózondus, enyhe levegő, kitünő izü és könnyen emészthető tiszta vasforrások. Teljesen berendezett vizgyógyintézet. Fekvő kura fedett csarnokban. Legradikálisabb gyógysiker: vérszegénység, sápkór, idegesség, neurasthenia, gyomor-bélbajok és női bantalmaknál. Kényelmes, csinos lakások és igen jó ellátás. Igen mérsékelt árak. Idény május—október. Vasutállomás: Nagybocskó, Gyertyánliget. — Előnyök: 1. Olcsó árak és fesztelen életmód 2. Enyhe éghajlat és barátságos környezet. 3. Közeli vasutállomás és jó kocsiut. Interurban telefon.

A fürdőigazgatóság.

T. Hölgyközönség

b. figyelmébe ajánlom

Elegáns felöltőket
Sickes Costümöket
Izléses bluzokat
és mesés szép pongyolákat

meglepően olcsó árban és nagy választékban

RÓNA ANDOR

Sas-palota.

Épitkezés.

A nagyváradi Lat. szert. Káptalani uradalom ezennel árlejtést hirdet, a bagaméri gör. katb. templom kitoldás és renoválására — az erre vonatkozó előméretü költségvetés és terv a mérnöki hivatalba kapható, mely kitöltve10 százalék | bánatpénzzel ugyancsak ehivatalnál április hó 20-áig beadandó, hol a feltételek is megtudhatók. Sal Ferenc utca 4. szám.

Nagyvárad, 1912. 6.

Papp Imre
főtiszt.

Irógép javitó műhely!

Goldstein Manó

Szacsvay-utca 33. szám.

Elvállalja bármily rendszerü irógépek, számoló- és számozó és Copier-gépek szakszerü javitását, irógépek jókarban tartását rendkivül előnyös árban. Raktáron tart szalagokat, bármely rendszerü gépbez, gummi hengereket és Carbon-papirokat.

Telefon hivásra azonnal jövök!
Telefon: 11-45. Telefon: 11-45.

Ungváry és Tokai

Bankbizományi birtokvásárlási, eladási és erdő becslési irodája

RÁKÓCZI-UT 10. SZAM.

Helybeli és vidéki telefonszám 725

Biharmegyei Takarékpénztár.

Hirdetmény.

A BIHARMEGYEI TAKARÉKPÉNZTÁR-nak 1912. évi január hó 28-án tartott rendes közgyülése elhatározta, hogy az intézet részvénytőkéjét 3.600,000 koronáról 2000 drb 600 korona névértékü uj részvény kibocsájtása által

4.800,000 koronára

felemeli, mely uj kibocsájtásu részvények az 1912. évi osztalékban már szintén részesednek. Ezen ujonnan kibocsátandó részvényeket ezennel felajánljuk régi részvénybirtokosainknak és pedig a következő feltételek mellett:

I. Három régi részvényre egy uj részvény vehető át.

II. A kibocsájtási árfolyam 800 koronában állapittatik meg, amelyből 600 korona a részvénytőkére, 200 korona felpénzből a kibocsájtási költségok levonása után fenmaradó összeg a tartalékalapok javára fog iratni.

III. Az uj kibocsájtásu részvények a közgyülés határozata szerint az 1912. évi osztalékban részesedvén a megállapitott kibocsájtási ár után 1912. évi január hó 1-től 6% kamat a befizetés napjáig szintén megtéritendő az uj részvények után.

IV. Az elővételi jog 1912 január 29-től február hó 29-ig bezárólag gyakorolható és pedig Nagyváradon az intézet pénztáránál, 1912 február 29-én tul az átvételi jog megszünik.

Aki átvételi jogával élni kiván, tartozik a régi részvényeket, szelvényivek nélkül az intézet pénztáránál lebélyegzés végett bemutatni és egyidejüleg az első részletfizetést készpénzben teljesiteni, ami, valamint a későbbi befizetések ideiglenesen nyugtáztatnak. A régi részvények lebélyegzés után azonnal visszaadatnak.

V. A befizetések következőképen teljesitendők:
300 korona fizetendő a részvény lebélyegzése alkalmával
250 » » 1912 március 31-ig
250 » » 1912 április 30-ig
és minden részletfizetésnél az 1912 január 1-től esedékes 6% kamat.

Szabadságában áll azonban a részvényeseknek több részletet, vagy valamennyit egyszerre a kitüzött határidő előtt is befizetni.

Részletfizetések késedelmessége, vagy elmulasztása az alapszabályok 3. §-ának alkalmazását vonja maga után.

A Biharmegyei Takarékpénztár Igazgatósága.

3. §. Azon részvényes, aki valamely befizetést a kitüzött határidőn tul teljesitené, a késedelem idejére 6 százalékos késedelmi kamatot köteles fizetni. Ha azonban a befizetések a kitüzött határidő lejárta után 60 nap alatt sem történnének meg, az igazgatóság a kiadott elismervényeket semmiseknek nyilvánitja, a késedelmes részvényesek pedig az eddig teljesitett befizetéseiket elvesztik. Az ekként megsemmisitett ideiglenes elismervények helyett az igazgatóság uj részvények kibocsájtását rendelheti el és ez esetben az ezzel érvénytelenitett befizetések — hozzászámitva a névértéken felül elért többletet — a társaság tartalékalapját illetik.

Husvétra illatszer ujdonságok, a leghiresebb francia és angol gyármányok eredeti zárt üvegekben és kimérve kaphatók: VADÁSZ ALBERT „Angyal“ drogériában, Bémer-tér.

380.—1912.

Pályázati hirdetmény.

A magyarcsékei körjegyzőségben lemondás folytán megürült segédjegyzői állásra pályázatot hirdetek s felhivom mindazokat, a kik ezen 1000 kor. évi fizetéssel 160 kor. lakbérrel, 100 kor. utiáltalánnyal egybekötött állást elnyerni óhajtják, az 1900 évi XX. t.-c. 3 §-ába előirt képesitésüket, s eddigi alkalmazásukat igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérvényeiket hozzám legkésőbb április hó 15-éig adják be.

A választást a magyarcsékei körjegyzői irodában 1912. április hó 16-ikán d. u. 3 orakor fogom megtartani.

Magyarcséke, 1912. április hó 1.

Dr. Halász Elemér
főszolgabiró.

A permetezés sikerének kulcsa a gyorsaság!

Fele időt es harmadrész permetező oldatot takarit meg az, a ki

Haizler-féle Tempus permeszórót használ.

Minden háti permetezőre alkalmazható! ☛ ÁRA: 18 korona!

Alólról való permetezésre igen alkalmas.

Megrendeléseket elfogad, ismertető füzetet küld a „**Borászati Lapok**“ szerkesztősége (Budapest IX., Üllői-ut 25.) ☛ Viszontelárusitók kerestetnek!

Lévay-palota (Körös-oldal.)

Telep és éjjeli ügyeletes telefon: 1192.

Ajánlja dús csillár raktárat.

Készit villamos világitási és erőátviteli,

valamint csengő és házi telefon berendezéseket, a legjobb minőségü Dr. JUSTH-féle Wolframlámpák legolcsobb beszerzési forrása.

Moskovits-palota. *A Széchenyi étteremmel szemben.*

Van szerencsém Nagyvárad és vidéke n érd. közönsége becses figyelmét felhivni a már 20 év óta fennálló könyvkötészetemre, amit most megnagyobbitottam és dobozgyárral egybekötve a mai kor igényeinek megfelelően berendeztem, hol elkészitès végett elvállalok az összes e szakmába tartozó munkákat is, ugymint: Imakönyvek, bőr és plüsch kötések, iró mappák, képrámák, pasporturák a legmodernebb kivitelben; hivatalos munkák, irattartó táblák, üzleti könyvek az ugynevezett patent kötések, stb. stb. — Dobozgyáramban elkészitek a legegyszerübb dobozoktól a legdiszesebb kivitelig; plüsch és disz dobozokat, továbbá hivatalos dobozokat, kereskedők részére szükséges dobozokat, kalap dobozokat stb. a legolcsóbb árak mellett, a legmodernebb kivitelben.

Nagyvárad város, Biharvármegye, Magy. kir. itélőtábla, a Nagyvárad és vidéki M. kir. Adóhivatalok, M. kir. honvédhadapródiskola és a megyei összes főszolgabirók és körjegyzőknek szerződéses szállitója.

Versenyképes ár! *Versenyképes ár!*

Belépési felhivás.

A POLGÁRI TAKARÉK és SEGÉLY-SZÖVETKEZET

Kossuth Lajos-utca 4. szám

1912 január 1-én megnyitotta

17-ik évtársulatát.

Az igazgatóság ez uton felhivja Nagyvárad város és Biharvármegye t. közönségét az uj évtársulatba való belépésre. A belépés tetszésszerinti száma törzsbetét jegyzésével történik, melyek mindegyike után hetenkint 1 korona fizetendő a szövetkezet pénztárába. Vidéki tagok a befizetéseket postai csekk utján is eszközölhetik. Az uj évtársulat 3 évig tart, melynek eltelte után a tagok az általuk ekként megtakaritott tőkét az elért haszoneredményben való arányos részesedés mellett megkapják.

A szövetkezet célja, hogy tagjainak a heti befizetésekből tőkét gyüjtsön és hogy tagjai hitelének, keresetének és gazdálkodásának előmozditása céljából nekik olcsó és kényelmes kölcsönöket nyujtson.

Kölcsönök adatnak:

a) a heti befizetések kilenctized része erejéig minden további biztositék nélkül;

b) ingatlanokra;

c) elegendő biztositékot nyujtó kézi zálogra;

d) megfelelő kezesség mellett váltóra, kötelezvényre. A szövetkezetbe való belépés alkalmával törzsbetétenkint 50 fillér beiratási dij fizetendő és egy heti részlet befizetése után már mindenki megkapja törzsbetéti könyvecskéjét.

Az uj évtársulatba belépők részére kölcsönök már most folyósittatnak. *A kölcsönökről kiállitott kötelezvények bélyeg- és illetékmentesek.*

A belépni szándékozók felkéretnek, hogy a felvétel iránt üzlethelyiségünkben (Kossuth Lajos-utca 4. sz.) mielőbb jelentkezni szíveskedjenek.

Nagyvárad, 1911. december hó.

»A Polgári takarék- és segélyző szövetkezet« igazgatósága.

Cséplésnél pénzt, időt, munkát, takaritunk meg a

Stern-féle szabadalmazott

dobkosár betétlécczel

680 kilogramm tiszta buzaszem volt az eredmény, midőn, egy 550 keresztből álló buzaszalmát, mely már egyszer csépelve volt, a szab. dobkosárbetétléccel szakértő előtt utáncsépeltettünk

Kérjen felvilágositást ingyen és bérmentve.

Bárdos és Brachfeld műszaki és villamossági vállalat.

VI., Gyár-utca 5. szám.

Főrangú hölgyek legkedvencebb szépitőszere a FÖLDES-féle

MARGIT-CRÊME

Ezen kiváló arckenőcsöt az egész világon sok millió úrhölgy használja, mert a legujabb tudományos búvárlatok alapján készült arc-créme és mert hirneves vegyészek állitása szerint ez **a legjobb** és **teljesen ártalmatlan arc-szépitő és finomitó.**

A Margit-crémet a bőr azonnal felveszi, miért is rögtön beáll a hatás, mely valóban **meglepő gyors** és **biztos.** A bőr teljesen átalakul tőle és az üde, telt, bársonysima s rózsásfehér lesz.

Pár nap alatt eltünnek ráncok, redők, szeplők, májfoltok és mindenemü kiütések.

A Földes-féle **Margit-crême** nemcsak szépiti az arcot, hanem ápolja és megóvja az időjárás, a nap és szél minden befolyása ellen.

Utánzatoktól és hamisitványoktól óvakodjünk!

Kapható az egész világon. Tégelye 1 K és 2 K. Margit-szappan 70 f. Margit-púder 1 K 20 f.

Készíti és postán küldi:

FÖLDES KELEMEN gyógyszerész, ARAD.

Kapható:

Polgári Takarékpénztár Részvénytársaság.

Hirdetmény.

A Polgári Takarékpénztár Részvénytársaság 1912 január 24-én tartott közgyülése elhatározta, hogy a társaság részvénytőkéjét 7500 drb uj 200 koronás n. é. részvénykibocsájtása által két millió ötszázezer koronáról

négy millió koronára

emeli fel.

Ezen uj 7500 drb részvény átvételére a régi részvényesek elővételi joggal birnak a következő feltételek mellett:

1. Az uj kibocsájtásu részvények 250 kor. vételárban bocsájtatnak ki, melyből 200 korona az alaptőkéhez, 50 korona a rendes tartalékalaphoz csatoltatik.

2. Minden 5 régi részvény birtokosának 3 uj részveny átvételére van joga. Tartozik azonban a 250 korona vételáron felül darabonként 3 koronát bélyeg- és kiáilitási-dij cimén megfizetni.

3. Az elővételi jog gyakorlásának záró határideje 1912. február 20. Az ezen határidőben elővételi jogot gyakorolt régi részvénybirtokosok tartoznak:

1912 február 20 ig darabonként	53	koronát
1912 március 15-ig »	100	»
1912 április 10 ig »	100	»

valamint 1912. január 1-től a fizetés napjáig járó 6 százalék kamatot az intézet pénztáránál készpénzben befizetni.

Az uj részvények 1912 január 1-től kezdve az üzlet haszonban részesülnek.

Felkérjük ennélfogva mindazon t. részvényeseket, kik a kibocsájtandó uj részvényekre az elővételi jogot gyakorolni óhajtják, hogy részvényeiket a fent kitüzött záró határidőig, vagyis 1912 február 20 ig az intézet pénztáránál lebélyegzés végett bemutassák és a fizetendő összeg első részletét teljesitsék, mivel ezen határidő letelte után az elővételi jog nem gyakorolható.

Nagyvárad, 1912. január 24.

Polgári Takarékpénztár Részvénytársaság igazgatósága.

2—3 középiskolát végzett fiu

nyomdász tanulónak

felvétetik

Szent László-nyomda
R.-T.-nál.

„NIGRIN"

a legjobb cipőkrém az egész világon

Az eddigi világhirü wiksnek vitriol nélküli gyártása is.

ST. FERNOLENDT, WIEN III.

es. és kir. udvari szállító.

80 éves gyári fennállás.

FÉLIX-FÜRDŐ

téli és nyári gyógyhely. Európa leggazdagabb kénes hévviz forrása. Vizhőfoka 49° C. 17 millió liter viz mennyiség. Csuz, köszvény, ischiás, izzadmányok és női betegségek ellen. 1909-ben **9200** beteg hagyta el gyógyultan, javultan a páratlanul hatásos fürdő gyógyforrásait. **Penzió rendszer október 1-től május hó 1-ig.** Elsőrendü ellátás, reggeli, ebéd, vacsora, fütés, szoba világitás, egyszeri fürdés a Ferencz-fürdőbe pokróczozással hetenként **56 koronába** kerül.

A Viktor szálló folyosója össze van kötve a fürdőkkel. A folyosókon lévő kályhák állandóan fütve vannak. Bármilyen időben meghülés veszélye nélkül lehet a kurát eredménnyel használni.

Posta, távirda, interurbán telefon, állandó gyógyszertár a fürdő telepen. Prospektust küld az igazgatóság.

Bükkfa parkett

fedélcserép, mész, cement, gipsz, fedéllemez, elszigetelőlemez, nád,

Budweissi kályhák

Kondor Dezső

Nagyvárad, Nagypiac-tér 1. Telefon 969.

Egy amerikai rendszerü, orgonahangu

HARMONIUM

keveset használt, **igen olcsón eladó.** Bővebbet WÁGNER a „**Hangszer Király**"-nál országszerte elismert legolcsóbb hangszeráruházában, Budapest, József-körut 15. (Gyorsjavitó mühely.)

Hangszerekről fényképes árjegyzéket ingyen küld. Kézi harmóniumokban óriási raktár.

Ne vásároljunk részletre!!

Alapittatott 1850. Alapittatott 1850.

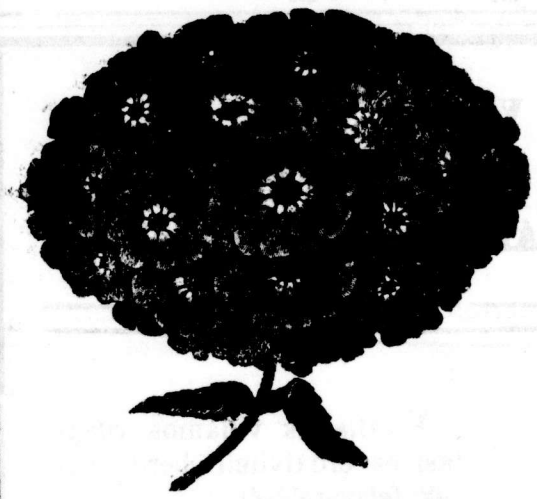

Van szerencsém a n. é. gazdaközönségnek ajánlani a **legkitünőbb**

vető-magvaimat.

Valódi eredeti kitüntetett

takarmányrépa-fajokat.

Oberndorfi kerek sárga;

Mamuth óriás hosszu vörös, eckendorfi olajbogyó sárga palackalaku hosszu.

Államilag vizsgált arankamentes, magyar lucerna, stiriai vörös lóhere.

Pázsit díszfü vegyülék.

Angol perje, muhar, bükköny, paprika-köles, kendermag, kék mák, dug hagymák, cukor-cirok. Kifli-burgonya.

Gazdálkodó és kereskedő urak figyelmét fel hivom jutányos áraimra.

A legjobb konyhakerti virágmagvak és gumók.

A t. gazdaközönség b. megrendeléseit a legnagyobb készséggel várva, maradok kiváló tisztelettel:

Dell'Ortó Károly

magkereskedése a „Zöld Koszoru"-hoz.

Nagyvárad, Szent László-tér.

Képes árjegyzéket kivánatra bérmentve küldök.

Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesitek csomagolási költség nélkül.

MEGHIVO.

A „**Nagyváradi templomüveg-festészeti, üvegcsiszoló és tükörárugyár r.-t.**" részvényaláiróit az **1912. április hó 11-én** d. u. 5 órakor a Nagyváradi Épitőiparosok Szövetsége hivatalos helyiségében (Teleki-u. 13.) tartandó

ALAKULÓ KÖZGYÜLÉSRE

tisztelettel meghivom:

Az alapitók nevében:

Sztarill Ferencz.

Tárgysorozat:

1. A határozatképesség, az alaptőkének kellő aláirás és befizetés által történt biztositásának megállapitása.
2. Az alapszabályok megállapitása.
3. A Neumann Testvérek cég átvétele módozatainak és értékének a tervezet és részvényaláirási iv feltételei értelmében való megállapitása.
4. A megalakulás feletti határozat hozatala.
5. Az igazgatóság kinevezése.
6. A felügyelő bizottság megválasztása.
7. Az alapitóknak a kereskedelmi törvény 152. §-ában meghatározott felelősség alóli felmentvény megadása.

Sarkady és Szánthó

TORONYÓRA GYÁRA

Nagyvárad, Damjanits-utcza 30.

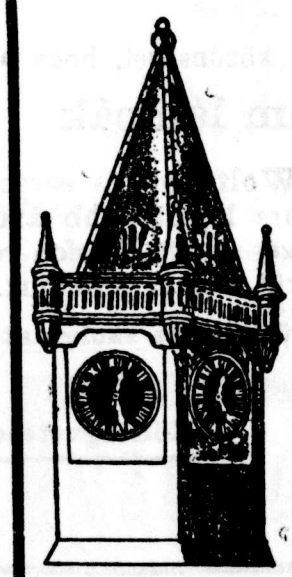

Ajánlja 1 hétben egyszer felhuzandó és 1 napban egyszer felhuzandó toronyóráit „szegecs" és „szabadlengésü" járattal, réz kerekekkel. Olcsó árak.

TÖBB ÉVI JÓTÁLLÁS.

Villanyerő berendezés.

Árjegyzék kivánatra.

Saját ház.

Toronyóra

alapos javitását, tisztitását bárhol vidéken, jutányos ár mellett elvállalja

NAGY SÁNDOR

Bihar-Bőszörményi lakos, toronyórás. Felszólitásokra azonnal megjelenik. Becses pártfogást kér

Nagy Sándor

Bihar-Bőszörményi lakos, Katona Gergely házánál.

u. p. Mezőkeresztes.

Nem mesés, de jó áruit ajánlja

MEZEY JÁNOS és Ta

NAGYVÁRAD, SZT. LÁSZLÓ-TÉR ÉS TELEKI-UTCA SAROK.

Bőjti czikkei:

Ét-olaj, mindennemü pácolt halak, csemege-sajtok, székely tömlőturó, tea-vaj, friss és aszalt gyümölcs, déli gyümölcsök, száraz és sósvizben conservált főzelékek.

Asztali és csemege-borok. Pezsgők, franczia likörök. Cognac.

Husvétra: prágai és kassai sódar.

Nagy raktár: gazdasági, konyhakerti és virágmagvakból, ólomzárolt zsákokban.

Friss töltésü bel- és külföldi ásvány gyógyvizek, forrás termékek. Kávék a legzamatosabb fajok, gyors pörkölőn

azonnal megpörkölve a legkisebb mennyiség is. A nagyérdemü közönség szives támogatását kérjük tisztelettel

Mezey János és Társa

TELEFON 249. TELEFON 249.

Uradalmak, gazdaságok, községek ha jó kútat akarnak, forduljanak:

Márkutz József

villanyerőre berendezett épület és diszmülakatos ipartelepéhez

NAGYVÁRAD, Pereces-utca 9. szám.

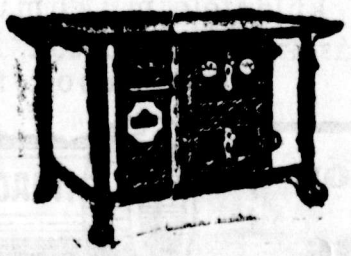

Szép, tartós és jól főző

takaréktűzhelyek

és lakatos tömegáruk állandó raktáron.

Drótkeritéseket a legjutányosabb áron készit.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Rendkivüli alkalom

valódi perzsa és Smyrna szőnyegek kedvező bevásárlására kinálkozik

Leitner Márton

cégnél

Zöldfa-utca 5. szám,

ahol elragadó szépségü perzsa ágyelők, futók és átjárók, valamint valódi perzsa és smyrna ebédlő és szalonszőnyegek **óriási** választékban

nagyon olcsòn

kaphatók. — Dús választékot nyujtok bel- és külföldi gyártmányu nagyszőnyegekben, juta gyapju és tapestry futókban és fali szőnyegekben, legolcsóbban előirt

szigoruan szabott árak

mellett. — Nagy raktár női costüme és blousekelmékben, zephirek, battistok, delainek, kartonok, valamint az összes tavaszi ujdonságokban.

Telefonszám: 413.

Kincset ér

a TORDY-féle

Hollandi 3 király tea, mivel nemcsak hashajtó, hanem egyuttal étvágyjavító, gyomortisztító, emésztést elősegitő, bélmüködést szabályozó, nemkülönben a legmakacsabb gyomor bajon is segit. Csomagja (kbl. 10—12-szeri használatra) 30 fillér.

Minden gyógytárban kapható.

Badacsonyvidéki

finom hegyi borokat kölcsön hordókban,

szőlőoltványokat, szőlővesszőket a balatonmelléki legjobban bevált fajokból legjobb minőségben, felelősség mellett szállit

BALOGH GYULA szőlőgazdasága, Balatonhenye

ÁRJEGYZÉK INGYEN!

Telefon 1153. Interurbán Telefon 1153.

Hölgyek figyemébe!!!

Igen kedvelt

Zsigmondy-fűző

remek, kipróbált és kedvelt jó szabásu egyenes Reform és csipő-fűző a hasat minden nyomás nélkül fűzi és a testnek remek formát kölcsönöz, a gyomrot szabadon hagyja. Kizárólag egyedül csak

Izsák Lidiánál

rendelhető meg. — Becses pártfogását továbbra is kérve, teljes tisztelettel

Izsák Lidia

A Szigligeti-színház müvésznőinek egyedüli fűzőszállitója.

Nagyvárad, Nagy Sándor-utcza 1.

Nagyvárad város

VILLAMOS MÜVE

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Értesitjük a t. közönséget, hogy a

Wolfram lámpák

ára olcsóbb lett, **Wolfram** és egyéb izzólámpák nagy raktára **legolcsóbb áron** a közönség rendelkezésére all. Telefon rendelésre ráfizetés nélkül házhoz szállitjuk.

Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

Elvállaljuk villamos világitási és erőátviteli berendezések felszerelését.

Csillárok,

ívlámpák

állandóan nagy választékban kaphatók.

Villamos motorok

¹/₄ lóerőtől minden nagyságban.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514. **Főszerelő telefonja 55. sz.**

Ifjabb Walla József

mozaik, cementáru- és mükőgyára, épitési anyagok raktára

Padló, falburkolás és betonépitkezési vállalat

Budapest. VII., ROTTENBILLER-UTCA 15. SZ.

Márványmozaik-lapok, mintázott cementlapok, karmantyus betoncsövek, különféle mükőmunkák, granit-terazzó, beton munkák, csatornázások, falburkolások, mettlachi lapok, keramit- és klinker-lapok, fayence-lapok.

Telefon 76—36.

Telefon 76—36.

Értesitès!!
Megnyilt a „BÉKA“ bolt

Uj rőfös, rövid és női divatáruház

Nagyváradon Zöldfa-utczán

Tessék ügyelni a kirakatüvegeinkre festett

„BÉKÁRA“

Árjegyzéki kivonat:

1 vég Rumburger vászon mindenre alkalmas	4·50
1 méter gyapjuszövet bármilyen szinben, 120 széles	—·89
1 Himzett elejü nőiing szepességi vászonból	1·65
1 Nőiing finom sifonból	—·95
1 Női hálókabát (korzetta) finom sifonból	—·98
1 Női alsónadrág (bugyi) finom sifonból	—·98
1 Női ing himzéssel és szalaggal dusan diszitve	—·98
1 Izléses diszkötény	—·55
1 Női reformkötény finom klottból vagy lüszterből	1·65
1 Fekete klott alsószoknya	—·98
Egy 6 személyes damaszt garnitura	2·75
1 Fekete nap és esőernyő	—·98
1 Elegáns fehér puhaelejü férfiing	1·25
1 finom 5 soros gallér minden fazon és szám	—·13
1 Pár kézelő, fehér vagy szines	—·21
12 drb. valódi rumburgi vászonzsebkendő	1·50
1 méter kozmanózi karton bármilyen szinben, jó mosó	—·22
1 méter legfinomabb gyapjudelin, legujabb divatnak	—·59
1 Kétszemélyes klott paplan jó vattával töltve, bármilyen szinben	3·25
1 Ablakra való szövet függöny	1·39
1 Magános ágyteritő	—·89
1 garnitura 2 ágy és 1 asztalteritő	4·50
1 Vég valódi rumburgi kanavász, bármilyen szinben	4·75

Vidéki megrendelések **utánvétel mellett** a legpontosabban lesznek elintézve.

Postai szétküldések mindennap. — Tessék a kirakat üvegeinkre festett „BÉKÁT“ keresni.

Azon vevő, ki ezen lapra hivatkozik, még ezen olcsó árakból is 5% árkedvezményben részesül.

Legelő bérlet.

Dusafalva község határában **300 kat. hold legelő bérbeadó**. Értekezhetni a **Polgári Takarékpénztárnál**, Nagyváradon.

NAGY OCCASIO
különleges csillárokban

különféle finom régi és uj **URI SZOBA** berendezés, perzsaszőnyegek, eredeti olajfestmények, bronzáruk (égőtestekkel), réz-butor, ugyszintén többféle disztárgyak, — továbbá kávésnak, cukrásznak, jó karban levő **khinai ezüst** kávés és thea kanál, gyufatartó stb. felszerelések mint

alkalmi áruk

a legelőnyösebben beszerezhetők:

Budapest, Andrássy-ut 35. I emelet.

Viszontelárusitóknak árkedvezmény

Telefon 31—04.

KIADÓK!

Május 1-én jutányos házbérrel 2—4 szobás lakások stb. Ugyanitten egy üzlethelyiség, alkalmas borbély, szabó cipész és mészárosnak. Bővebbet Körös utcá 33. szám.

Védjegy: „Horgony“.

A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller

pótléka

egy régjónak bizonyult háziszer, mely **már sok év óta legjobb bedörzsölésnek bizonyult köszvénynél, ... csüznál és meghüléseknél.** .....

Figyelmeztetés. Silány hamisítványok miatt bevásárláskor óvatosak legyünk és csak olyan eredeti üveget fogadjunk el, mely a **„Horgony“** védjegygyel és a **Richter** cégjegyzéssel ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegekben K —.80, K 1.40 és K 2.— és úgyszólván minden gyógyszertárban kapható. — Főraktár: **Török József gyógyszerésznél, Budapest.**

Dr. Richter gyógyszertára az „Arany oroszlánhoz“,

Prágában, Elisabethstrasse 5 neu.

Üzletünket véglegesen feloszlatjuk.

A raktáron levő rőfös áruk, mint szövetek, fehérnemüek minden elfogadható árban lesznek árusitva.

Használja fel mindenki a kedvező alkalmat.

Az üzlethelyiség kiadó. Berendezés eladó.

Tisztelettel

Wallerstein Fülöp Fiai

Rákóczi-ut, Huzella czéggel szemben.

VARJU FERENC

műbútor asztalos

DAMJANICS-UTCZA 30 SZ.

Készit minden néven nevezendő modern butorokat stb. — Elvállal javitásokat jutányos árban.

Szalonna, plombozott lóhere, luczerna, bükköny, len és kendermag, árpa, zab kitünő minőségben kapható. Gabona és termények vásárlása.

Egyesült Biharmegyei Kereskedelmi Bank és Központi Takarekpénztár Részv.-társ. aruosztály.

Teleky-utcza 3-ik szám, banképület.

Értesitès.

Van szerencsém az igen tisztelt megrendelőim és a nagybecsü közönség szives tudomására hozni, hogy a **KOVÁCS és LUX cégből kiléptem** s üzletemet ideiglenesen

Füzes-utcza 14 szám

alá helyeztem át. Készitek **modern butorokat, portálékat, kávéház és üzletberendezéseket, épület-munkákat.** Május 1-től **villanyerőre berendezve, külön butor osztály.** A n. é. közönség szives pártfogását továbbra is kérve, vagyok teljes tisztelettel

Kovács Zsigmomd, müasztalos.

Lakás: Körös-utca 9.
Telefon szám 10 87.
Műhely: Füzes-u. 14.

A Biharmegyei Gazdák Áru és Hitelintézete rt.

Nagyvárad, Nagypiac-tér, Andrényi-ház.

Befizetett alaptőke: 1,000.000 korona

Elfogad takarékbetéteket, ha azok állandók 5%-os kamatoztatásra, továbbá folyószámlai betéteket is elfogad.

A betétkamatadót az intézet fizeti.

Folyószámla hitelt nyujt legkedvezőbb feltételek mellett.

Leszámitol váltókat a legelőnyösebb kamat mellett gazdálkodók, kereskedők és iparosok részére és foglalkozik mindennemü bankszerü beszedésekkel (incassó) olcsó dij mellett.

Előleget nyujt értékpapirokra, terményekre és árukra; kölcsönöket ad előnyös törlesztés mellett.

Jelzálog és törlesztéses kölcsönöket folyósit házakra és földbirtokokra

---

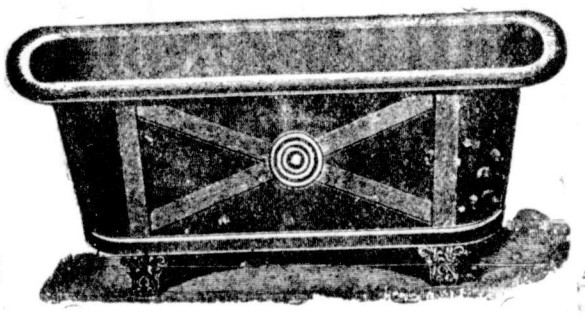

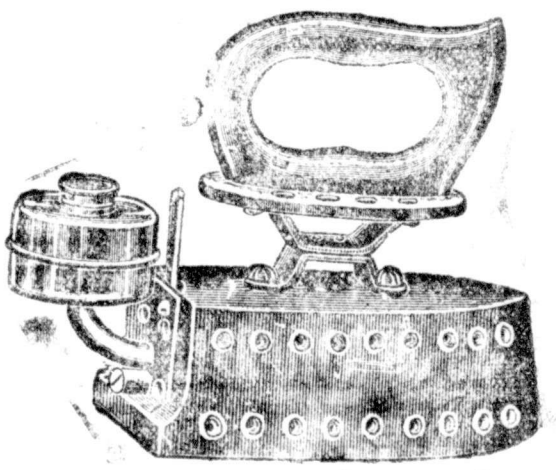

Fürdőkádakból

legnagyobb választék minden nagyságban.

Ruha mosó és mangorló gépek, modern konyha berendezések kizárólag

TARSOLY és RISZTÓ

különlegességek vaskereskedésében

Nagyvárad, Rákóci-ut. Telefon 390.

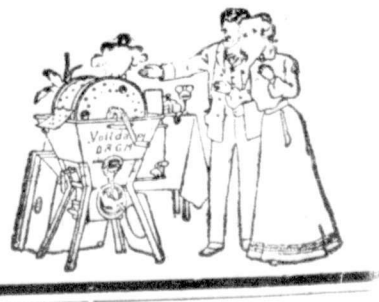

Szent László-nyomda részvénytársaság, Nagyvárad.

HUSVÉT.

Szent László székesegyháza.

A nagyváradi mérnök és épitész egylet megtisztelő felszólitásának engedve, bevallom, nem minden aggodalom nélkül fogtam hozzá tanulmányom összeállitásához. Mert hiszen az ásatások hosszu, nehéz munkálatai folyamán, most is, csakugy mint 1883-ban, aránylag kevés olyan lelet került napvilágra, amely — a sensatio erejével hatván — a történelemmel és régészettel behatóbban nem foglalkozókat közelebbről érdekelhette volna, másrészt pedig a feltárt maradványok, melyek az idő és az emberi kezek pusztitását valamennyire elkerülték, nem elegendők ahhoz, hogy csak ugy futólagos rátekintésre is, a régi székesegyház alaptervét és stylusát elárulják.

Ez az oka annak a jelenségnek is, hogy sokan, akik az ásatásokat megtekintették, nem tudták megérteni, mi célja van annak hogy a földig rombolt alapfalakat, feldúlt, kifosztott sirokat nagy fáradsággal kiássuk a föld alól.

Az illetők nem tudták, hogy a középkor épitőmüvészetének megvoltak a maga meglehetősen merev szabályai, ugy hogy az, aki e kövek nyelvét érti, aránylag csekély maradványokból sok valószinüséggel egy egész épület stylusára következtethet s hogy az ilyen megkövesült krónika, elődeink müveltségéről, müizléséről s valamely idegen földről importált művészeti irányzatnak itt nálunk bekövetkezett elváltozásairól sokkal megbizhatóbban beszél, mint a régi irott krónikák részint kellő szakértelem hiánya, részint későbbi átirások folytán értelmetlen, s mindenféle találgatásokra jogositó leirásai.

Azok, akik munkánkat fitymálták, nem tudták azt sem, hogy a történelmi kutatás terén még a negativ eredmény sem elvetendő, mert elvégre ez is alkalmas arra, hogy az egyik vagy másik dolog felől részint szájhagyomány részint a krónikák bizonytalan leirásai nyomán gyökeret vert téves felfogásokat eloszlassza.

Nem akarom t. olvasóimat a talált maradványok hosszadalmas fejtegetésével, méreteiknek, (méreteiknek) szerkezetüknek taglalásával untatni. Épen ezért, feladatomat ugy vélem legjobban megoldhatni, ha az ásatásokat, a régi székesegyház viszontagságos történetével kapcsolatosan ismertetem.

T. olvasóim talán tudják, vagy legalább is gyanitják, hogy abban az időben, amikor Szt. László királyunk Várad alapját megvetette, ez a hely, ez a környék, a mostanitól egészen elütő volt. — Két dolog, ami azóta nagyon de nagyon megfogyatkozott, t. i. a viz és az erdő, a középkorban Biharvármegyéből sokkalta nagyobb területet boritott el, mint napjainkban. Várad alatt a sok vizfolyás egyre-másra keresztezte egymást s közöttük ingoványos, süppedékes, emberi településre nem alkalmas szigetek terültek el. Csak egy szigetnek, annak, amelyet a Sebes-Körös 2 ága alkotott, volt annyira, amennyire szilárd talaja s itt e helyen, a jelenlegi várban, akkor még „inter Flumen Kevres" épitette fel 1083 táján Szt. László királyunk az első nagyváradi székesegyházat s a társaskáptalan, majd püspökség egyéb épületeit s hogy azt az ellenség dulásaitól megoltalmazza, magas tornyokkal megszakitott körfallal vette körül; azaz ami itt először épült, az tulajdonképen templomvár volt, aminőt pl. Erdélyben manapság is eleget láthatunk.

Szt. László templom és püspökség alapitásának azonban nemcsak egyházi, hanem nagy politikai és hadászati jelentősége is volt.

A nagy király éles szeme átlátta azt, hogy a mostani Biharvármegyének sulypontja csakis a nagy alföldet, az akkor még jóformán lakatlan Erdéllyel összekötő legrövidebb s legtermészetesebb ut mellett, a Sebes-Körös völgyén lehet. Azzal is tisztában volt, hogy a bessenyők és kúnok 1068. illetőleg 1091-iki beütésének megismétlődését csak ugy akadályozhatja meg, ha magába Erdélybe, valamint az odavezető természetes közlekedő vonalak mentére kellő számu fegyverfogható népet telepit le, mely között az akkor alapitott váradi püspökség volt hivatva elsősorban is a kultura magvait elhinteni.

Három olyan uralkodónk volt csak, akinek alakja a mai napig él a magyar nép emlékezetében: Sz. László, Mátyás és II. Rákóczi Ferencz. Kell-e ennél szebb, maradandóbb emlék? Nem bizonyitja-e Sz. Lászlónak magasröptü, de mindamellett rendkivül gyakorlatias, s az adott körülményekhez mindig alkalmazkodni tudó gondolkozását az a körülmény, hogy népe, amely azt látta, hogy királyának minden még oly nehéz vállalkozása is fényesen sikerül, őt már életében csodatettek ragyogó glóriájával fonta körül. És méltán, mert ha valakire, ugy Szent Lászlóra illett a mondás, hogy ép testben ép lélek lakozik. Nemcsak testileg, hanem szellemileg is egy fejjel magaslott ki korának átlagos emberei közül; s mig akkor, amikor a szükség ugy kivánta, félelem és gáncs nélküli lovagként küzdött a csatatéren, békésebb időkben törvényhozó, államszervező s a müvelődésnek hathatós támogatója volt. Olyan sokoldaluság, aminőre példát nem csak hazánk, de a külföld történetében is csak keveset találunk.

S bárha az, amit ő itt romlandó anyagból épitett, nyomtalanul eltünt, áldásos müködésének emléke minden századok viharait és pusztulásait tulélte s mintha magának Váradnak hamvaiból való ismételt feltámadása is az ő szellemének halhatatlanságát dokumentálná.

Minő volt az a székesegyház, a keletkező Várad első csirája, melyet Sz. László alapitott? Egész bizonyossággal a legszorgosabb kutatás alapján sem tudtuk megállapitani. Ugy az 1883. évi mint a mostani ásatás azt mutatta, hogy a váradi székesegyház sorsa is az volt, mint annyi más müemlékünké: ismételt pusztulás, s az ujból való felépités alkalmával az eredeti épületnek fokonkint bekövetkező teljes eltünése mert természetes, hogy minden ujjáépités az épen divatban levő, nem pedig az eredeti styl szerint történt. A váradi régi székesegyház helyén is, román, továbbá korai, klasszikus és késő csucsives, nemkülönben pedig renaissance stylü maradványokra bukkantunk, kétségtelen bizonyságául annak, hogy a székesegyház egészen 1557-ig szakadatlanul gondozott és tatarozott, ismételten átalakitott és kibővitett, ennélfogva tehát nem egységes stylusu és kiképzésü épület volt.

Az u. n. bécsi képes krónikának két miniatureje is megörökiti Sz. László székesegyházát. Az egyik azt mutatja, mint folyik az épitkezés a szent király utmutatása szerint. Igy képzelte legalább azt az a jámbor szerzetes, aki e képecskét festette. Ha közelebbről megnézzük, szembetünő anachronismusokra találunk benne. Maga a hajó ugyanis már határozottan csucsives idomokat mutat, mig az apsis románkori, félkörü s félkupolával fedett, de ezt is, minden szabály ellenére két, már legalább is az átmeneti styl idejére valló kéttagu támasztópillér erősiti. — Ez a kép tehát a 11. századbeli székesegyházat nem ábrázolhatja, de a 14. századbelit sem. — A müvész bizonyára nem is járt itt Váradon, de talán hallotta, hogy a székesegyháznak egyes románkori részei megmaradtak, s ezeket aztán saját képzelete szerint illesztette a képbe.

A másik már a kész székesegyházat akarná feltüntetni, Sz. László temetése idején, tehát 1095-ben. Ez is csak olyan képtelenség mint a másik, azzal a különbséggel, hogy itt a félkörü apsisnak nincsenek támasztópillérei.

Van azután még egy falfestmény, Vasmegyében, a turnicsai templomban, mely főleg azért érdekes, mert magyar ember, Aquila János müve, de máskülönben ez sem hiteles ábrázolás, sem Sz. László, sem a festő korára nézve. Itt mint látjuk, ugy a templomhajó, mint a szentély tiszta román stylű, valamint a két torony is, a toronysisak kivételével, amely már a csucsives styl alkotása. — A harmadik torony tulajdonképen már nem is torony, hanem valóságos minaret.

A mondottakat összefoglalva nyilvánvaló, hogy a váradi székesegyháznak hiteles középkori képe nem maradt fenn.

Lássuk, most mit mondanak az irott emlékek.

Az 1374 körül szerkesztett „váradi chartularium" szerint a régi székesegyház „satis speciosa" azaz eléggé diszes volt. De még ezt a semmitmondó stereotyp kifejezést sem lehet feltétlen bizonyossággal az eredeti, Sz. László épitette székesegyházra vonatkoztatnunk. Ez ugyanis 1241-ben, a vár bevétele után a mongolok kezébe került, leégett és bizonyára sok egyéb kárt is szenvedett, de hogy megujitása

az eredeti, avagy már egy haladottabb román styl értelmében történt-e, hiteles feljegyzések hiányában nem tudjuk megállapitani.

Azt a feltevést, hogy az eredeti székesegyházat, illetőleg annak alaprajzi elrendezését tehát terjedelmét is, akár Sz. László canonisatiója, akár a tatárjárás után megváltoztatták volna, semmi concrét adat nem támogatja

Olyan maradványok, amelyek csak némi valószinüséggel is egy régibb és egy megnagyobbitott ujabb románkori egyház létezése mellett szólanának, sem 1883-ban, sem pedig most nem kerültek elő.

Az, amit Henszlmann állit, hogy t. i. Miskolczy István 1609-ben a templom nyugati ikertornyainak egyik féloszlopán az 1204 évszámot látta volna bevésve, ami ugy a nyugati homlokzatnak, mint az ott állott két toronynak a 12. század végén, vagy a 13. század elején történt épitését igazolná, nyilvánvaló tévedés, mert Miskolczy az emlitett, több mással együtt alkalmasint szintén tévesen leolvasott évszámot nem a tornyon vagy annak féloszlopán, hanem a főhajót az oldalhajóktól elválasztó, akkor még fennállott 12 pillér egyikén látta.

Henszlmaun különben saját állitását is megcáfolja, amikor kimutatja, hogy a székesegyháznak 1881-ben megtalált s románkori alapon álló nyugati kapuzata, német hatásra valló csúcsives épitmény volt, ilyenről pedig 1204-ben sem nálunk, sem a külföldön nem lehetett szó. S bárha ezzel megdűl az egyetlen gyönge lábon álló bizonyiték is, mindamellett erős gyökeret vert az a meggyőződés, hogy az eredeti székesegyházat a 12. vagy a 13. században lényegesnn kibővitették volna.

Holott Sz László bazilikájának nyugoti határa csakis azon — Henszlmann szerint is a román styl ridegebb fajtájából való — toronyalap volt, amelyet 1881-ben a IV. sz. laktanya ujjáépitésekor legalább részben megtaláltak.

Henszlmann feltevése szerint, mely azonban a mostani ásatás tanusága szerint egészen önkényes volt, az első székesegyház egyhajós, de négy tornyu, körülbelül 37 méter hosszu épitmény lehetett, melynek tornyai messzire kiugrottak a templomhajó elé. Ha hazai románkori műemlékeinket áttekintjük, azt találjuk, hogy a tornyok a templomhajó oldalsikjából csak nagyon kevéssé szöknek ki; belsejük nyitva van s igy a templomhajó terjedelmét növeli. Igy volt ez a székesfejérvári, igy van a pécsi, sőt a sokkal később épült s kapuzatán már átmeneti idomokat mutató hires jáki templomnál is. Ez magyar specialitás, melynek még a várépités terén is maradt két emléke t. i. a pozsonyi és a diósgyőri vár, ahol a tornyok közvetlenül az épület főpárkányából emelkednek ki.

A mai Szilágyvármegyének, a Meszesen inneni, tehát Biharvármegyével közvetlenül összefüggő részében, a Kraszna mellett van Ákos, a középkorban Ákosmonostora nevü falu. Benne mai napig csaknem változatlanul áll fenn a románkori, legalább is a 13. század elejére való templom, az egykor Biharvármegyében is birtokos Ákos nemzetség monostora.

Kéttornyu, háromhajós ó románkori téglaépület, félköralaku apsissal. 30 és félméter hosszu, a hármashajó szélessége 10 és egynegyed méter.

Bunyitay Vincze jeles történetirónk már 1887-ben azon feltevését nyilvánitotta, hogy az ákosi egyház Sz. László váradi bazilikájának mintájára épülhetett. — És ez nagyon hihető is. Nem is kell a középkorba visszamennünk, hogy erre analogiát találjunk. Mikor például divatba jött az a toronyforma, a melyet a Teleky-utczai református templom mutat, messzeföldön egyremásra ilyen tornyokat épitettek. Magam is jó sokat láttam ebből a fajtából. S még mennyivel inkább ösztönözhette utánzásra az akkori épitőmestereket Sz. László bazilikája. Hiszen nálunk nagyon kevés olyan ember lehetett akkoriban, aki a román styl anélkül is merev szabályaiba változatosságot tudott volna vinni s akiben lett volna annyi müvészi inventio, hogy egy nemzetségi monostort egészen önálló terv szerint épitsen fel.

Az ákosi, minden kicsinysége mellett is háromhajós, tulságosan egyszerü, szinte rideg alakitásu egyház, csakis valamely nagyobb méretü, ó románkori épitmény többé-kevésbbé sikerült másolata lehet. S minthogy messzeföldön Sz. László váradi székesegyháza volt a legnagyobb és leghiresebb, az ákosi monostorban magam is annak egyszerüsitett képmását vélem felfedezni.

Mint emlitettem, az 1881-ben kiásott toronymaradványok még románkori alapon állanak, de a közéjük épitett kapuzat már a 14. századra való csucsives alkotás volt. Ez a két torony határolta nyugat felé Sz. László székesegyházát. Hol volt keleti határa?

Alig hogy az ásatásokat megkezdettük, máris egy hatalmas, ölnyi vastag, részben faragott, részben tört terméskövekből és kevés középkori téglából, mindenesetre tehát egy még régibb épület anyagából épült falra bukkantunk, mely az egykori székesegyház főtengelyét derékszögben metszette át. Minthogy ez a fal 30—40 centiméterrel a későbbi csucsives székesegyház talaja fölé emelkedik, annál kétségkivül sokkal későbbi eredetü lehet. — De alatta, a várudvar szinétől számitott 3 és egynegyed méter mélységben egy sokkal régibb keletü fal van, melynek egyik ága a székesegyház főtengelyével párhuzamosan hajlik vissza. Sajnos, annyira össze van rombolva s minden oldalon kikezdve, kicsorbázva, hogy egykori alaprajzát — részben a tőléje később épült fal miatt sem — lehet biztosan megállapitani, de annyi kétségtelen, hogy a nyugati homlokzattól számitva ez az első s egyuttal az egyetlen térhatároló, térzáró elem s csakis ezt lehet Sz. László bazilikájának keleti végével összeköttetésbe hozni, mert ott ahol azt Henszlmann feltételezte, t. i. a kuttól keletre, semmiféle falnak nyoma nincsen.

Ha tehát — más maradvány hiányában — ezt a zárófalat a nyugati tornyokkal összeköttetésbe hozzuk, ugy eredményül azt kapjuk, hogy Sz. László székesegyháza, mintegy 46 méter hosszu, háromhajós, kéttornyu, valószinüleg lapos mennyezetü terméskőépület lehetett.

Egyes maradványai, az 1883. évi ásatáskor kerültek elő a föld alól.

Ez a székesegyház legalább is 1329-ig változatlanul állott fenn. Ekkor azonban Báthory András személyében olyan püspök került Váradra, akinek kifejlett müizlése és érzéke, a csucsives épitészetnek ekkor már teljesen kibontakozott szépségeit felfogta és kellőképen méltányolta is. — Báthory, a nálunk is mindegyre több tért hóditó uj épitő stylus hatása alatt arra szánja magát, hogy Sz. László székesegyházát egy sokkal nagyobb, impozánsabb csucsives épitménnyé alakitja át, mely a régit magába zárja, s azt szépségével sokszorosan felülmulja. A chartularium szükszavu tudósitása szerint, 1329. és 1342. között a régi székesegyházat — kétségkivül kelet felé — megnyujtotta, majd 1342-ben az uj szentély épitéséhez fogott. De nagy müvének befejezését nem érhette meg. Az épitkezés negyedik évében elhunyt s igy az uj szentély bevégzése utódjának Meszesi Demeternek nevéhez füződik.

Bárha a váradi chartularium egész határozottan csak a szentély befejezéséről szól, sokan ugy vélekednek, hogy Meszesi 1370 körül az egész székesegyház ujjáépitését is bevégezte, vagyis annak épitése mindössze 28 évet vett volna igénybe. Ez azonban egyszerüen lehetetlen. Egy 75 méter hosszu csúcsives székesegyházat abban az időben egy emberöltő alatt sehol fel nem épitettek. A kölni, strassburgi, freiburgi, regensburgi dómok századokon át épültek; igy volt ez nálunk Magyarországon is. Késő csúcsives épitészetünknek legdiszesebb emléke, a kassai dóm 130—140 éven át épült, a későbbi toldásokat nem is számitva s tornyai még igy is csonkán maradtak. Ugyanennek a műemléknek restaurálása (1877—1896) 29 évet vett igénybe s a mai napig sincs befejezve, mert pénz hiányában a tornyokhoz hozzá sem nyultak. Ha tehát egy ilyen nagyobb műemléknek csak nagyjából való helyreállitása is egy emberöltőt igényel, hogyan képzelhetjük el azt, hogy kivételképen a nagyváradi székesegyházat 28—30 év alatt felépitették volna. Hiszen a réginél kisebb mostani székesegyház épült 28 évig, pedig mindnyájan nagyon jól tudjuk, hogy vályogot vetni és téglát égetni sokkal könnyebb és szaporább dolog, mint minden egyes kődarabot kifaragni, nem is szólva arról, hogy az ablakok mérműveinek, a toronyfiak diszitésének, áttört párkányzatoknak, rózsaablakoknak, a csúcsivek átlós bordáinak és hevedereinek kifaragása és összerovása milyen időrabló, hosszadalmas munka lehetett. Régente nem siettek a monumentális épitkezéssel, de amit alkottak, az legalább századokon át biztosan, erősen állott. Manapság persze a csúcsives épitkezés is gyorsabben folyik, de nincs is benne köszönet. Ott van a kiáltó példa, az uj országháza és a budavári koronázó templom, melyeknek silány anyagból készült, hebehurgyamódon összerótt diszitései rövid 15 éven belül rendre lehullottak, ugy hogy nagy munkával és költséggel máris meg kellett ujitani azokat.

Meddig tartott a nagyváradi székesegyház épitése, nem tudom megmondani, mert a káptalan levéltára, mely erre a kérdésre a választ megadhatná, 1660. aug. 28-án, a magyar történetirás pótolhatatlan kárára teljesen megsemmisült. Annyi azonban kétségtelen, hogy Thurzó Zsigmond, aki 1506-ban ült a püspöki székbe, már renaissance stylusban épitkezett. Ha tehát feltesszük, hogy Báthory András mindjárt hivatalbalépése után, mondjuk 1330-ban hozzáfogott a székesegyháznak a chartularium emlitette megnyutásához s ehez az évszámhoz mint analogiák alapján valószinü épitési időt 120 évet adunk, ugy körülbelül 1450 tájára jutunk. Ezt a számitást feltünően támogatja azon körülmény, hogy Miskolczy a templom homlokzatán a kapu boltive alatt az 1456. évszámot s mellette a J. E. W. betüket (Joannes Episcopus Waradinensis) betüket látta bevésve. Ugy látszik tehát, Vitéz János fejezte be a székesegyház nyugati homlokzatát s ezzel egyszersmind az egész épületnek csúcsivessé alakitását is. S valóban az ásatás alkalmával talált boltgerincek Foerk Ernő szakértő véleménye szerint is, a csúcsives épitészetnek késői korából valók, mig az itt látható egyébb maradványok részben még a classicus góth styl alkotásai.

A 15. század folyamán ugyanis nálunk is nagyot hanyatlott a gótika. Ami a korai és klasszikus góth styl korszakában az épület szerkezetével összefüggő, sőt egyenesen annak követelményeiből eredő dolog volt, az most legnagyobbrészt minden szerkezeti jelentőséget nélkülöző diszitő elemmé hanyatlik. Az oszlopfő, a capitellum, lassankint eltünik s a pillérkötegek sablonos tagozása minden megszakitás nélkül folytatódik felfelé, a boltozat üstökéig, illetőleg zárókövéig; az átlós ivek és hevederek tagozása üres és semmitmondó, méreteik mindinkább egyformákká válnak; az ajtók, ablakok felett feltünik az u. n szamárhátu iv, hellyelközzel a forditott csúcsiv, az ablakok mérműveiben pedig a késő gótikát annyira jellemző lángnyelves vagy halhólyagos minta.

A csúcsives épitőművészetnek erre az utolsó korszakára eshetett a váradi székesegyház befejezése is. A renaissance részek már csak utólagosan alkalmazott toldalékok.

Sajnos, Váradnak s a székesegyháznak 14. avagy 15. századbeli hiteles képe nem maradt fenn. Még legközelebb áll e korhoz Houfnagelnek 1598-ban, de még az ostrom előtt készült szinezett rajza, amely a székesegyházat, legalább főbb vonásaiban helyesen tünteti fel. — Tudom, hogy sokaknak ellenkező véleményével találkozom, amikor ezt állitom, épen ezért állitásom igazolására fel kell emlitenem azt, hogy ez a rajz Várad városát nem csak általánosságban, hanem egyes, hiteles adatokkal támogatható részleteiben is hüen tünteti fel. Igy például jó helyre teszi Péntekhely nyugati falát, a péntekhelyi, 1598. elpusztult egyházat pedig — ugy amint azt a szavahihető Szalárdi is emliti — szentélyével nyugatra forditva állitja a fal mellé. — A Bethlen bástyát, a valódi tényállásnak megfelelően, ideiglenes jellegünek ábrázolja, a belső vár elrendezése az 1692. évi

térkép adataival feltünően egyezik, a székesegyház hibás keletelését feltünteti, s látható rajta az is, amit Miskolczy méréséből Henszlmann következtet, hogy t. i. a tornyok aránylag alacsonyak voltak, végül az 1565. óta elpusztult szentély a rajzon sem látható, s maga a székesegyház, szinte a valóságnak megfelelően, csarnoktemplomnak van feltüntetve. — Igaz, itt még 3 torony látható, Miskolczy pedig csak kettőt emlit, de hát ez a harmadik torony az ostrom alatt könnyen elpusztulhatott, s igy azt Miskolczy 11 év mulva már nem láthatta.

Szerettem volna ezt az érdekes rajzot itt bemutatni, minthogy azonban a rendelkezésemre álló kissebbitett reproduktión az egyes részletek elmosódnak, nem tudtam volna azt kellőképen lerajzolni.

A székesegyház pusztulása 1557-ben kezdődött, amidőn a vár, hosszas ostrom után János Zsigmond kezébe került. Majd 1565. jun. 22. Varkócs Tamás emberei betörtek az egyházba s annak belsejét feldulván, Sz. László porait is szélnek eresztették. Ugy látszik, az 1556—7. évi ostrom okozta károk s az 1565. évi pusztitás nyomán a székesegyház szentélye hamarosan összeomlott.

De azért az omladozó, roskadozó épület felett csak 1618-ban kondult meg a halálharang. Bethlen Gábor fejedelem ismételten sürgette Rhédey Ferencz váradi kapitányt, hogy a vár megrongált falait hozassa rendbe. Ez a rendelet főként a Bethlen és Királyfia bástyák közötti kötőgátra vonatkozott, mely 1598-ban nagyon sokat szenvedett. Rhédey — hamarjában nem lévén kezeügyében más épitőanyag — a székesegyházat bontatta le, s annak köveit javarészben az emlitett kötőgátba falaztatta.

Az az állitás, hogy a Bethlen bástya is a székesegyház köveiből épült, téves, mert annak anyaga a legalsó, alkalmasint még 1576-ban rakott terméskőalap kivételével csupa tégla.

1618-ban azonban még nem tünt el egészen a régi székesegyház. Egyes maradványai 1638-ig megvoltak, de ekkor Rákóczy György a vár árkát kiszélesittetvén, a székesegyház utolsó romjait a veres bástyával szemközti contrescarpe falába rakatta be.

Az is bizonyos, hogy Bethlen Gábor a templom helyén s részben annak anyagából fejedelmi palotát kezdett a várudvarban épittetni. Ámde az épitkezés — alkalmasint Bethlen halálakor — félbemaradt, s a palota nem is épült fel soha. A jólértesült Szalárdi, aki a várat alaposan ismerhette, csak rajzát látta, de magát a palotát nem. Majd 1639-ben öreg Rákóczy György ref. templomot épittet a székesegyház helyére, végül 1660-ban a basa számára épitettek palotát, még pedig az 1692. térkép tanusága szerint a székesegyház alapfalaira.

Annyi bizonyos, hogy a sok bontással és épitkezéssel maga a hires templom végleg eltünt s az 1692. visszavivás után a várban nyomát sem találták többé.

1881-ben a már emlitett kaszárnyaszárny lebontásakor egész véletlenül előtüntek a nyugati tornyok alapfalai, majd 1883-ban az akkor Römer Flóris vezetése alatt folyt ásatások, a székesegyház oldalfalait s a közöttük volt sirokat nagyobbrészt napvilágra hozták, ámde a további ásatásoknak utját állotta a vár kutja, melynek közelébe férkőzni nem lehetett s igy a nagy munka kénytelen-kelletlen, abbamaradt.

Henszlmann Imre, aki maga az 1883. ásatásnál nem volt jelen, megpróbálta a székesegyház alaptervét a talált maradványok alapján rekonstruálni. E rekonstruktio eredménye röviden az volt, hogy a székesegyház kb. 66 m. hosszu, 21 és fél m. széles, háromhajós csarnoktemplom volt, négy toronnyal, mig a szentélyt öt radialis kápolnából álló kápolna kör vette volna körül. Az első hibát Henszlmann akkor követte el, amikor Miskolczy felmérése nyomán a szentélyétől megfosztott egyház hosszát (82 lépés,) 52 és félméterre számitotta, a lépést előttem érthetetlen oknál fogva 64 centiméterre téve. Tudjuk, hogy a mostani katonalépés 75 cm., de ez is inkább rövidnek mint hosszunak mondható s azt is tudjuk, hogy az efélében járatlan ember, ha valamit fel akar mérni, rendesen hosszabbat lép a kelleténél. De mindenféle feltevést sutba dobva, concret adatok alapján állithatom, hogy Henszlmann tévedett. Miskolczy ugyanis nemcsak a székesegyházat, hanem a várnak akkor legnagyobb bástyáját a velenczei vagy veres bástyát is felmérte s ugy találta, hogy annak egyik homlokzata 139, a másik 120 lépés. Ennek az azóta mitsem változott bástyának két homlokzata 107, illetőleg 96 m. hosszu lévén, világos, hogy Miskolczy lépése nem 64, hanem 77—80 cm. volt. Vegyük a kisebbik számot. Ez 82-vel szorozva 63 métert ad, vagyis Henszlmann legkedvezőbb esetben is 10 és fél méterrel tévedett. Ez nyilvánvaló lehetett már akkor is, csak nem akadt senki, aki az érdeklődők figyelmét felhivta volna reá.

A másik tévedés a kápolnakörre vonatkozik. Henszlmann ugyanis, másokkal egyetemben, a váradi chatularium ama szavaiból, hogy Báthory András püspök a szentély körül „cellákat" létesitett, azt következtette, hogy ezek a cellák voltaképen egy kápolnakoszoru egyes tagjai lehettek. Ezt a feltevést a mostani ásatás véglegesen megcáfolta. De ellene szól maga a chartularium szövege is, amely a kápolnát következetesen „capella" és seholsem a „cella" szóval jelöli.

Hogy azt a bizonytalanságot, mely az egykori székesegyház alaprajzát födte, valahára eloszlassuk, a rég. és tört. egylet nagytudományu alelnöke dr Karácsonyi János kanonok ur kieszközölte a hadügyminiszteriumtól az ujabb ásatáshoz szükséges engedélyt s a szintoly szükséges államsegélyt. Tisztán az ő érdeme tehát, hogy a mult év október 10-én a nagy munkát megindithattuk. Célunk volt az ásást keleti irányban addig folytatni, mig a székesegyház szentélyének záródását el nem értük, felkeresni a Henszlmann gyanitotta helyen a románkori apsis maradványait, megállapitani, volt-e csakugyan kápolnaöv, felásni a keleti tornyok alapfalait, továbbá Sz. László királynak az 1557. évi leltárban emlitett sirkápolnáját felkutatni, ha ugyan még megvolnának, a székesegyházba temetett Zsigmond király, valamint Beatrix és Mária királynék sirját.

Az ásást a vár belső udvarán ott inditottuk meg, ahol azt 1883-ban abbahagyták s a mostani vártemplom irányában, az egykori székesegyház főtengelyére merőleges árkokban folytattuk tovább kelet felé.

A talált falmaradványok részletesebb taglalásába nem bocsájtkozom s csupán azt kivánom még megemliteni, hogy a szentély keleti végét nem értük el, mert a hadügyminiszterium kikötötte, hogy a vártemplom és a hadkiegészitő ker. parancsnokság épületéhez 6 méternél közelebb hatolnunk nem szabad, az utolsó ároknál pedig az eddig már összesen 72 méter hosszuságban feltárt székesegyház még mindig nem ér véget s igy annak teljes hosszusága legalább is 75 méterre teendő.

Nem akarok a még mindig tartó ásatások előre nem látható végső eredményének elébe vágni s talán olyan véleményt, nyilvánitani, amelyet később kénytelen volnék visszavonni vagy megmásitani, azért csak a következőkben összegezem azt, amit részint az egykori leirásokból, részint a talált maradványokból következtetni lehet.

Az a hatalmas conceptióju terv, hogy Sz. László sirja fölé olyan székesegyház épüljön, amely a régit magába foglalja s azt terjedelmével minden irányban felülmulja, sajnos, nem valósult meg. Mint annyi más műemlékünk, a váradi székesegyház is a gótikának egyik merészen indult, de utóbb ellaposodott alkotása volt. A templomhajónak 1883-ban feltárt oldalfalai sehogysem illenek az egyház keleti részéhez. A szentély szélessége 45 méter lévén, világos, hogy az eredeti terv szerint nem 21 és fél méter tehát nem is felényi széles templom hajónak kellett volna hozzá csatlakoznia. Nyilvánvaló, hogy az uj székesegyház épitése a szentély s talán a keleti tornyok bevégezése után elakadt s uj templomhajó épitése helyett, — mint az másutt is megtörtént — a meglevő románkori hajót alakitották át. — Az oldalhajók falát a iőhajó magosságáig emelték fel, csucsives ablakokat vágtak rajta, a román stylü pilléreket góti kusakkal cserélték fel, s végül a hármas hajót, mint a talált maradványok mutatják — később csucsives boltozattal fedték be. — Ez az oka, hogy az oldalhajók falát támasztó pillérek seholsem erősitik, hanem a 155 cm. vastag fal, simán, minden kiszögellés nélkül huzódik a szentély felé. A 14. század derekán, illetőleg végén igy nem épitkeztek, a csucsives egyházaknál ugyanis a teherhordás kizárólag a támasztó szerkezetre hárul, s maguk az oldalfalak csak térzáró elemként szerepelnek. Ennélfogva csupán a boltivek támasztó pontjaiban van vastag, erős falra szükség, mig a többi helyeken fél, vagy harmadrész annyi falvastagság is elegendő. Ezek a másfél méter vastag oldalfalak, feltéve, hogy az eredeti székesegyház nem lapos mennyezetü volt, román keresztboltozatot hordhattak s miután a csucsiv oldalnyomása a félkörivénél jóval kissebb, a falakat minden koczkázat nélkül fel lehetett az anélkül is alacsony főhajó magasságáig emelni. Ha ez nem történt volna meg, ugy a főhajó sokkal nagyobb feszitő távolságu csucsiveinek oldalnyomását külső támasztóivek, u. n. kosárivek közvetitésével, támasztó pillérekre kellett volna átvinni, amelyeknek azonban a templom hajója mentén semmi nyoma nincsen. A hármas hajó magassága Henszlmann szerint legfeljebb 21, a nyugati tornyoké — Miskolczy mérése alapján — legfeljebb 32 méter lévén, kétségtelen, hogy azok a székesegyháznak legalább is 75 méterre teendő hosszuságával helyes arányban nem állottak S valamint a románkori s később csak átalakitott alacsony tornyok nem mutatták a góth styl égfelé törő merész vonalait, azonképen a hosszuságához képest feltünően keskeny és alacsony templomhajón sem jutott érvényre a csucsives épitészet egyik kardinális követelése, t. i. a függélyes vonal feltétlen tulsulya a vizszintes fölött.

Mindenesetre sajnálnunk lehet, hogy az eredeti terv vagy pénz, vagy müizlés hiányában abbamaradt, de azért a váradi székesegyház még igy is, nem csak terjedelmével, hanem belső diszével is méltó lehetett annak a nagy királynak emlékéhez, akinek hamvait magába fogadta.

*

Mint már emlitettem, az ásatásoknak egyik czélja volt, hogy az egykori székesegyházba temetett királyaink, egyházi és világi nagyjaink sirját — ha lehet — felkutassuk s hamvaikat a végleges elkallódástól megmentsük.

Tudjuk ugyanis, hogy Sz. László, Mária és Zsigmond királyok, továbbá I. Károly 2. felesége Beatrix és László oppelni herczeg, magyarország nádorának felesége a váradi székesegyházban találtak nyugvó helyet. Sz. László sirja 1374 körül a székesegyház déli oldalhajójában, annak is közepetáján, Sz. Katalin oltára mellett volt. Mikor azonban a románkori templomhajó csucsivessé alakitására került a sor, Sz. László hamvai külön e czélra épült s valószinüleg a székesegyház egyik oldalhajójához csatlakozó sirkápolnában kaptak helyet, melyre a székesegyház 1557. évi leltára is hivatkozik. — 1565. és 1618. között ez a kápolna is megsemmisült, s a jelenlegi ásatások során még eddig semmi olyan maradványra nem bukkantunk, amelyet csak némi valószinüséggel is Sz. László egykori sirkápolnájával hozhatnánk összeköttetésbe, ugy hogy egyelőre még azt sem tudjuk megmondani, hogy e kápolna a székesegyház melyik oldalán állott.

A többi királysirok 1660. illetőleg 1755-ben még meg voltak, volt tehát valami csekély reménységünk, hogy azokat, ha kifosztott állapotban is, megtalálhatjuk. Sajnos, ez a reménységünk is csak részben teljesült.

1755-ben, amidőn a belső várudvarban 1911. tavaszáig használatban volt kútat ásták, egy sirboltra bukkantak a katonák, melyből a csontvázon kivül királynőre való ékszerek, nevezetesen a most Bécsben őrzött u. n. váradi korona és országalma, egy már régesrégen

elkallódott jogar, egy agraff és selyembrokátból készült ruhamaradványok, valamint a jelenleg Budapesten, a Nemz. muzeumban őrzött karperec kerültek napvilágra. A sirt a katonák egyszerüen kifosztották s környezetével együtt össze-vissza forgatták. A dolog akkor hamarosan feledésbe merült s többé nem is törődött senki a váradi királysirral.

A mult év október hó 26-án egy érdekes sirnak nyugati vége bukkant ki a törmelék alól. Ez a sir, a vár hatalmas terméskövekkel falazott kútjának tőszomszédságában, attól északkeleti irányban pontosan az egykori székesegyház tengelyében feküdt. Ismerve az 1755. julius 11-én talált királysir helyét és kifosztásának körülményeit, rögtön az a gondolatom támadt, hogy a most megtalált sir az előbb emlitettel, melyben a Mária királynőnek tulajdonitott ékszereket lelték, azonos lehet.

Azóta végzett alaposabb vizsgálataim ezt a feltevésemet mindenben igazolták. Ugyanis az 1755. évi sirlelet az 1911 tavaszáig használatban állott kút ásása alkalmával került napvilágra. Hol ásták ezt a kutat? Megmutatja az 1755. julius 17-én felvett vázlat, mely a sirt, illetőleg a melléje ásott kútat a belső várudvarnak ugyanazon pontjára teszi, ahol a most ujra kiásott kút és sir fekszik.

A két sirlelet azonosságát igazolja továbbá az a körülmény, hogy a kút környékén, számbavehető távolságon belül, semmiféle más sir nincs. Sokan ugyan ezzel a ténnyel szemben azt a feltevést hangoztatták, hogy most nincs ugyan azon a tájon más sir, de hátha volt s a kútásás alkalmával megsemmisült?

Ennek azonban határozottan ellentmond az 1755. jul. 17-én készült vázlat, mely az ásás körletében csupán ezt az egy sirt tünteti fet, s Canon de Ville marquis lovassági tábornok jelentése is csak egy sirt emlit. 1755-ben, a vázlat szerint, a királysirnak nyugati végét törték fel; puszta véletlen volna-e tehát, hogy a most megtalált sirnak is épen a nyugati vége volt kibontva?

De van még egyéb bizonyiték is. Az a különös alaku fedőlap, melyet annyit nézegettünk s melynek eredeti rendeltetését annyit találgattuk, az 1755-ben feltört siron is rajta volt.

Mindezekből világos, hogy az 1755. és 1911. évi sirlelet egy és ugyanaz. Az is bizonyos, hogy királysir volt s hogy nő feküdt benne. Miután a váradi székesegyházban csak az 1319-ben elhalt Beatrix és az 1395-ben elhalt Mária királynék voltak eltemetve, a sir meghatározásánál csakis e kettő között kell választanunk. A kérdés különben az anthropologiai muzeumnak 1911. dec. 8-án kelt véleményével jóformán eldöntöttnek látszott, mert e szerint „a csontdarabok egy 15—17 év körüli nő csontvázához tartoznak, ugy hogy ha maga a sir csakugyan királyi sir volt, ez esetben a csontok Beatrix királynétól erednek.“ Ámde ugyancsak az anthropologiai muzeumnak egy hónappal később beérkezett második jelentése már egészen más álláspontra helyezkedik. Ilyenformán a dolog véglegesen tisztázva nincs s véleményem szerint feltétlen bizonyossággal nem is igen lesz eldönthető. Mindkét lehetőség mellett körülbelül egyenlő számu és erejü bizonyiték szól s jóformán csak egyéni felfogás dolga, hogy ki melyik nézethez hajlik inkább.

*

Szalárdi irja Debrecenben, 1660. aug. 31-én szerkesztett emlékiratában, hogy Bethlen Gábor idejében, fundamentum ásás közben megtalálták „a' régi egynehány Sz. Királlyok temetésit“ s nagy gondviseléssel mind eddig megh tartották volt — — — mely Varbély temetésekben elég nagy drágaköves koronákatt és sok kincsett is fogtak és fognak találnyi, drága kövekkel elkészittetett aranyalmákatt.“

De a törökök már a vár átadása napján, (aug. 27.) neki fogtak a várudvar felforgatásának, hogy az egykori székesegyház alatt volt sirokhoz hozzáférhessenek.

„Félő eddig is hogy mind föl hányattatták, az minthogy csak az magunk temető helyeinket is, chuda az mint árkollyák és kereskednek mindenütt.“

Szalárdi aggodalma — sajnos — nagyon alapos volt. Ez az egy király sir, 1755-ig, hogy hogy nem? elkerülte a pusztulást, de a székesegyházba temetett többi királyaink, egyházi és világi nagyjaink sirja örökre megsemmisült s a nagy fáradsággal napvilágra hozott összerombolt alapfalak, feldult, kifosztott sirüregek, minden krónikánál beszédesebb tanui ama pusztulásnak, mely egyik legnevezetesebb műemlékünket végleg elseperte a föld szinéről.

Gyalokay Jenő.

Carmen lugubre.

Mikor még ablakán jégvirág volt,
Mely arcát előlem elfödé;
Mikor csak véletlenül
Néztem a kék függönyök közé;
Mikor a nap még nem szórta ránk
Meleg, éltető sugarát,
Akkor küldte felém először
Kis ablakából a mosolyát . . .

S most, hogy a csillogó harmatcseppek
A napsugárt szerte-szétverik;
Mikor a kert illattal,
A szív meg édes vággyal eltelik,
Mikor már naponként est' felé
Vágyva lestem az ablakot,
Egy este kihajolt, rám nézett —
Aztán hangosan kikacagott . . .

Balázsy Ernő.

A szépségápolásról.

Irta: **Özv. dr. Személyi Kálmánné.**

E cimet olvasva, bizonyára mindenki a női szépség ápolására gondol. Pedig szót érdemelne az emberi környezet szépségének ápolása is. A természeti szépség, a történeti szépség, müvészeti szépség, mint amelyek nemcsak az emberi müvelődésnek, de az emberi boldogságnak is eszközei.

Vagy nem vált-e ki kellemes érzést minden normális lelkü emberben az, amit »szépség« névvel illethetünk? Nem teszi-e szépségek ápolása izlését választékosabbá, vágyait finomabbá, lelki életét jobbá, harmónikusabbá? Valóban, a széphez való vonzódás, különleges emberi sajátság, mely már a barlanglakót kiemelte a vele együtt élő állatok világából, mely ügyessé, találékonnyá, mesterré, müvésszé tette az embert. A kulturembernek igazi életszükséglete, hogy szépet lásson maga körül, amely felszabaditja gondok közt hánykódó lelkét, vidámabb, ragyogóbb hangulatba emeli, gyönyörködteti.

Nagyon is kell hát ápolni a környezetünkben levő szépségeket, de azért ezuttal nem ezt a határtalan nagy birodalmat fogom érinteni. Utam egy kisebb, de varázslatosabb országba visz ez alkalommal: a női szépség országába. Igen, a női szépség ápolásáról lészen szó. Igy ünnepnapon nem is merné az ember a férfiszépség ápolását előhozni, nehogy disszonanciát kestsen valamely lélekben, mert köztudomás szerint azon férfit, aki ápolja szépségét, nem sokra szokták becsülni. Kijelentem, hogy nem a szappanfogyasztásról, hanem a szépitőszerek használatáról van szó. A férfiaknál pedig általánosan nem a szépség jön tekintetbe, hanem az erő, bátorság, belső érték. Magyarázza ezt az »erős nem« és a »gyenge vagy szépnem« elnevezés is. Hivatkozhatom egy régi keletü női itéletre: »Elég ha a férfi egy fokkal szebb az ördögnél.« És tessék nekem egy hasonló tartalmu nőkre vonatkozó férfi itéletre hivatkozni.

Ugy látszik, a férfi kezdettől fogva több szépséget kivánt a párjától, mint az alárendeltebb nő tőle. Aztán könnyen lángralobbantotta más női szépség is. Hogy tehát lekösse magának a nő a férfit, igyekezett megtartani, fokozni szépségét. Szóval, igen, a férfi kényszeritette rá a nőt, hogy csinositsa, szépitse, diszitse magát. Ő az okozója, hogy annyi drága szépitő-szer van, hogy nagyok a kalapok, sokfélék az ékszerek, szükek a ruhák és különleges női müvelet a szépségápolás.

Hiába, a szegény nőnek feltétlenül szépnek kell lennie és kellett lennie már ezredévekkel ezelőtt. Föld alá sülyedt városok romjai, régi farao leányok kősirjai megőrizték a régi szépitőszerek emlékeit. A mumia elvitte magával a menyországot nyitó imádságot, de a szépitő szereit is. Hátha szüksége lesz reájuk a másvilágon?

A császárság korában is szép akart lenni a római nő, klasszikus irások tanuskodnak róla, hogy illatos kenőcsöket, arcfestéket, szépség tapaszt, szemöldök festéket használt, éjjelre friss kenyérbél és husból készült lárvát. És érkezett temérdek hajó Rómába, megrakodva bibor bársonnyal, ékszerrel. És folyt a pazarlás az ő szépségeért.

Hát a Kelet háremjeiben micsoda özöne a szépségápolásnak, pedig a mohamedán nő szépségét senki sem látja, csak férje, akin sokszor 40-en, 100-an osztoztak, de igy annál jobban versenyeztek a szépségápolásban. Bizonyára tőlük került a középkorban sok szepitőszer a keresztes-háborut járók utján Európába; de annyi áll, hogy szépitő-szerek dolgában mai napig nagyon sokra haladt az európai nő. Főleg a déli országok hiresek e tekintetben. Elől jár a francia, nevezetesen a párisi nő az ő gazdagon felszerelt toilette asztalával, az ő mesterségesen elért fiatalságával. De a spanyol, olasz, román nő is kitesz magáért. Sőt még a hidegebb országok női sem maradnak el a világversenyből, a dánok, svédek is sok arcfestéket használnak. Miért ne? mikor a polgármesternők, ügyvédnők, orvosnők hazájában Amerikában is nagyban folyik a kaszinókban cigarettázó nők körében is a szépségápolás. Valamint a Kárpátok tövében, Duna-Tisza közén.

Hát bizonyos mértékig a társadalomhoz tartozó nőnek kötelessége is a szépségápolás, de bizonyos mértéken tul üzve összeütközik az egészséggel, jó izléssel, sőt nem egyszer a jó erkölccsel is.

Mindenesetre furcsa az, hogy a szép tárgyak, szép eszmék, de sőt a szép állatok szeretete is megtisztit, fölemel: a női szépség tulságos kultusza pedig enervál, demoralizál. Mert a női szépségnek tulságosan hódoló férfi tulzó szépségápolásra, kacérságra, fényüzésre birja a nőt s ez viszont oktalan szenvedélyekkel, lelki szépségekkel le tudná kötni. Mennyi megtört sziv, mennyi vétek, mennyi öngyilkosság jelzi már a női szépség tulságos kultuszának utait és jól mondják azt, hogy a nő sorsának nagy része külső megjelenésében, szépségében rejlik. Pedig még ma is, a dolgozó nők századában a »szép asszony« a férfi ideálja, nem a dolgozó

asszony, vagy akrobata asszony. De mintha a nők izlésében a mai áramlatokkal egy kis változás állt volna be, mintha többé nem a férfiasság és bátorság, hanem a férfiszépség is hóditana köztük. Hát lehet, hogy teljes egyenjoguságra jutván, fölcserélik majd szerepüket s megszokottá lesz a férfi szépségápolása.

Bár azt nehéz elképzelni, hogy bármilyen egyenlő joguvá lesz is a két nem, érzéketlenné váljék a férfi a női szépség iránt. S ha ez igy van, akkor a modern nőnek jövőben még fokozottabb szépségápolással kell élnie, mint most. Mert ugyebár ő kilép az élet küzdő terére versenyt birkózni a férfival? »A harc sebesüléssel jár, a sebek nem szépitenek.«

A csöndes családi körben élő »tegnap« asszonya napjai apró gondok és örömök közt teltek, az ő otthonába az élet nagy rázkódásai nem hatottak el, gyermekei mosolya, hazatérő férje becéző szava a nyugodt boldogság varázsát rajzolták arcára, szép maradt, üde maradt még nagyanya korában is.

A »holnap« asszonya maga is kenyérkereső, nem ér rá a gyermekszobában időzni. Hivatalban, gyárban, üzletben versenyt küzd a létért a férfiakkal, megacélozódik ereje, de megkeményednek a vonásai is; alkotmányos küzdelmekben töri a fejét, töri testét. Idő előtt elveszti kedélyének könnyüségét, türelmének nőiességét, arcbőrének simaságát, szeme ragyogását. Ki tudja, nem kivánja-e vissza önállóságáért cserébe a szépségét? Vagy tökéletesebb eszközökkel fogja müvelni a szépségápolást?

Hiszen ezen a téren is óriási a haladás s a szükséglet még emelni fogja azt. Mert akad ugyan mai nap is egy-egy 40—60 éves menyasszony, a férfiakra azonban sajátságos módon a legfiatalabb, ugyszólván zsenge szépségek hatnak. Sajnos tünet, hogy ezen zsenge szépségek is használnak már mesterséges beavatkozást a szépségápolásban. Mit tegyenek hát az érettebb szépségek? Ok fokozottabban teszik. Végül ma az asszonyok nem akarnak megöregedni. Hát mindez csodálatos föllendülést adott a szépités szereinek és eszközeinek.

Ma majdnem ott állunk, ahol a mesebeli malom, melybe bementek a vén boszorkányok s mint szép fiatal leányok jöttek ki. Görbe orru, himlőhelyes, kopasz vagy ősz haju, ráncos arcu lefátyolozott asszonyságok járnak naponta a szépitő doktorhoz, aki maniküröz, massziroz, villamoz, mangorol stb. és néhány hét vagy hónap elteltével üde fiatal hölgyekké változnak át nehány ezres fejében.

Csakhogy az idő vasfoga tovább müködik. Uj ezresek sem tudják tovább feltartóztatni a hervadást, mely annál feltünőbb, minél nagyobb, tökéletesebb volt a szépség s minél több volt a szépségápolásban a mesterséges beavatkozás.

Milyen óriási tőkék, szellemi és erkölcsi értékek vesztek már kárba a szépségápolással, holott van egy szépitő szer, mely minden időn győzedelmeskedik, melyet mindenki maga, külön költség nélkül állithat elő, mely nem fogy el, hanem növekedik az idővel. Ez a szépitőszer a sziv tisztasága, alélek nemessége, mely lassan átváltoztatja azarcot, harmoniát varázsol a nem szép arcra is.

Istennek legszebb teremtése a gyermek, főleg ha már ébredő szelleme tekint reánk a mosolygó szemekből.

A fiatal leány 17 éves korában legszebb, mégis ugy tartják, 26 éves korában éri el a nő szépségének teljességét, mikor az öntudatos lélek nyer rajta kifejezést.

Némely fiatal leány csunyának mondható, de ha lelke szép, nemes, tiszta jó érzések tükröződnek arcán: vonásai lassan elsimulnak, átalakulnak, széppé lesznek.

Sokszor tapasztalhatjuk, ha csunya, de szép lelkü emberrel beszélünk, milyen kellemessé lesz az arca beszélgetés közben s egy-egy nemesebb hevülésnél valósággal szépség ragyogja be.

Igy szépit a lélek. Áhitatos, gyönyörüséget érez szép, jó, igaz eszmékben, miközben egy-egy vonást ir az arcra, megszépitvén azt. A rossz indulatok, szenvedélyek zilálttá teszik a legszebb arcot, nyugtalanná a szemet, remegővé a szájat és barázdákat huznak a vonásokra. Felebaráti szeretet, könyörület, nemes lelkesedés rózsákat fest az arcra, mélységet, kifejezést ad a szemnek s minél gazdagabb a lélek, annál többet nyer az arc szépségben, olyan szépségben, melynek nem árt az idő vasfoga.

Édes anyák!

Ezzel a szépitőszerrel lássátok el leányaitokat!

A MI MUNKÁNK.

Sokszor bebizonyosodott tény, hogy a társadalmi és politikai rohamos evolucionak mostani nagy harcában az iskola a középponton áll. Ez az a nagy szántóföld, amelyen a nemzet jövendő életének kalászai nőnek és érlelődnek s bizonyára nagy sullyal esik a mérlegbe, hogy ezek a kalászok valamikor melyik irányzat: a radikális avagy ker. nemzeti alapokon tovasietö irányzat kovászába kerülnek-e, tiszta, tápláló buzalisztnek.

Minthogy pedig még ez ideig iskoláink tulnyomó része a pozitiv hit alapján álló keresztény magyarság kezén van, világos, hogy a radikális irányzatok a harag és gyülölet minden fegyverével küzdenek azért, hogy ezeket az iskolákat s a bennük élő és munkáló szellemet megsemmisithessék. Világosan látják, hogy amig az ifjuság a mienk, a jövő nem lehet az övék.

Itt van tehát és ebben rejlik az iskola s az iskolában a mi munkánk kérdésének irtózatos fontossága.

És ha figyelünk az ellentáborból felénk ker. magyarok felé zuduló zürzavaros hangokra, észre kell vennünk, hogy nincs az az igaztalan vád és a józan kritikát ki nem álló valótlanság, mely polgárjogot ne nyerne náluk, ha azokkal a ker. magyar iskola ellen törhetnek.

A legenyhébb s egyuttal legkelendőbb szóvirág, amit nagy bőkezüséggel felénk szórnak, hogy nem vagyunk modernek és hogy butitjuk a növendékeket.

Nincsenek fizikai felszereléseink; épületeink rozogák és sötétek mint az szellem, amely bennük lappang; a tudományt felekezeti szempontok szerint kezeljük s a vallás különféle gyakorlataival letörjük és megbénitjuk az ifjuság szabadon fejlődni és repülni akaró szellemének szárnyait stb. stb.

És elhangzanak ezek a nevetséges vádak a fővárosban és megtapsolják ezerek meg ezerek és szerte mennek a hirlapok hasábjain az országba mindenfelé. Mi pedig a ker. magyar oktatásügynek vidéken dolgozó szerény munkásai boszankodva nézünk szét magunk körül és nem annyira azon a bárgyuságon csodálkozunk, amely ezeket a vádakat elhiszi, hanem sokkal inkább azon a lelkiismeretlen vakmerőségen, amely az igazság és tudomány bitorolt nevében ezeket a kézzelfogható valótlanságokat szélnek bocsátani nem restelli.

Egy pár cáfoló adatot csak az erd. róm. kath. Stáus hét főgimnáziumából.

A hét főgimnázium tanári karának minden tagja vagy a budapesti vagy a kolozsvári egyetemen szerezte meg oklevelét; joga van tehát a tanitásra, mint az ország bármely más tanári oklevéllel biró polgárának. Iskoláink, azoknak fölszerelése egytől-egyig modern, sőt a legmodernebb, nem egy tekintetben mintaszerü; tankönyveink miniszterileg jóváhagyott tankönyvek; a tudásból tehát ugyanolyan mértékkel mérünk, mint bármely más XX. századbeli középiskolai tanárember.

De a szellem! A szellem! Nos a szellemi is épen olyan, mint az épületeink és fölszereléseink: emberhez, ker. emberhez, ker. magyar emberhez méltó — tehát a legmodernebb.

A kath. iskola sohasem csinált, ma sem csinál titkot abból, sőt épen ebben áll egyik legfőbb erőssége, hogy nem kizárólag tanit, hanem nevel is egyuttal; ezért a tanitás holt anyagát mindenkor meglelkesiti, áttüzesiti a józan, tehát ker. élet igazságaival. Mint ahogy a multban cselekedte, ma is lelkeket akar formálni, akik az iskola falain kivül az evangélium igazainak megdönthetetlen alapjain állva a hivatás bármely állásában is munkás polgárai lehessenek a társadalomnak s le nem roskadó, el nem tántoritható bajnokai a nemzet józan haladásának.

Mi ker. magyar tanárok, tehát ha természetrajzra oktatunk, akkor igenis nap-nap után rámutatunk arra, hogy az élettelen kavics és a legkisebb növény vagy bogár, ha elfogulatlanul és okosan szemléljük, rávezet az Isten-megtalálás lélekemelő utjaira. A mathematika és fizika igazságainak és jelenségeinek közlésénél el nem mulasztjuk hangsulyozni, hogy ahány nagy és világraszóló fölfedezője és tudósa e tudományoknak volt, igen kevés kivétellel, mind hivőlélekkel borult térdre az Isten nagysága előtt, kinek teremtő és rendező kezét minden igazság és jelenség mögött fel kellett fedeznie. Világos bizonyitékául annak, hogy nagy tudás és alázatos hit egy ugyanazon lélekben egymást nemhogy kizárná, de egyenesen föltételezi.

A történelem anyaga a ker. tanár kezében a tényekkel bizonyitott örök igazságok itélettrombitája, mely folyton és folyton azt harsogja hallgatói lelkébe, hogy nemzetek és egyesek csak addig élnek, haladnak és virágoznak, a mig az Isten utjain járnak, de elsenyvednek és örök halálba sülyednek, mihelyt Istentől s az ő törvényeitől elszakadnak.

Itt fog rámutatni a ker. magyar tanár azokra a soha meg nem hálálható érdemekre, miket a kath. Egyház a világ minden népeinél a társadalmi és kulturális haladás előbbrevitelében szerzett; hangsulyozni fogja és hangsulyoznia is kell minden alkalommal, hogy voltak idők mikor a magyar nemzet is nem egyszer ellenségeinek prédájaként örökre elveszett volna, ha az Egyház a maga nagy kiapadhatatlan erkölcsi és anyagi segitségével nem támogatta és föl nem emelte volna. Az Egyháznak ez a mi nemzetünk iránt tanusitott tevékeny szeretete késztette például Thaly Kálmánt, ezt a buzgó protestánst és nagy magyar történettudósunkat, hogy életében szinte minden évben elzarándokoljon Rómába, ahol tisztelettel állt meg a pápák sirja előtt, lerovandó igy is azt a nagy hálát, amellyel minden hazáját szerető magyar ember e nemzet legnagyobb jótevői iránt tartozik. Végre a magyar nemzet történetéből le fogja vonni azt a világos következtetést, hogy a kereszténység a magyarságnak éltető gyökere. Ha azt elmetszik vagy megmérgezik, vele pusztul el a hazában minden, ami magyar és nemzeti. Következőleg, akik ma ebben az országban a pozitiv kereszténység ellen törnek, nem a haladást szolgálják, de a kereszténységben a magyarságból fogják, ha nem akarnák is, megfojtani.

Az irodalom és müvészeti oktatásnál nem felejtjük el hangsulyozni, hogy költészet és müszet az emberi lélek két legszebb kivirágzása, tehát erkölcstelen nem lehet; s mihelyt erkölcsetlen: nem költészet és nem müvészet, hanem vásári bódé, melyben lelketlen kufárok igyekeznek a rosszra hajlandó lelkek ezreinek és millióinak megmérgezéséből élni és meggazdagodni. Mikor pedig a politikai és kulturális haladás nagy alakjainak és lelkes munkásainak életét tárgyaljuk, mindenkor és a leghatározottban rámutatunk az egyén nemes emelkedésének és igaz érvényesülésének két szükséges és kizárólagos emeltyüjére: az okosan fölhasznált,

helyesen kialakitott tehetségre és hiten alapuló mélységes erkölcsiségre, amelyeknek segitségével közülünk is és a legszegényebb is az életben boldog és büszke érvényesülést szerezhet annyival inkább, mert a nemzetek históriája világosan mutatja, hogy az emberiség politikai és kulturális haladásának legnagyobb apostolait 90 százalékban nem a gazdagok palotái, hanem a szegényes padlásszobák és a nádfödeles kunyhók szolgáltatták.

Ha pedig ezeken kivül még istentiszteletre és egyébb vallásgyakorlatra is visszük növendékeinket: hát akkor is *vissük* és nem küldjük őket. Ami annyit jelent, hogy azt tesszük, amit minden józan ker. apa meg kell, hogy tegyen: a magunk naponkénti példájával mutatjuk és bizonyitjuk, hogy a hit külső megvallása férfias kötelesség, hogy a hit nem teóriák halmaza, hanem az egyén mindennapi tetteiben kikristályosodó eleven élet s az egyetlen pótolhatatlan erő, mely nélkül a józan, hasznos, becsületes és boldog élet porondján biztosan meg nem állhatunk.

Ime, ebből áll a mi munkánk, igy tanit és nevel a ker. magyar iskola. Igy gyurja és alakitja azokat a fiatal lelkeket, akiket önök magyar szülők mint legféltettebb kincseiket adnak át neki.

Nem szent szükségesség-e tehát, hogy a magyar szülők a ker. magyar iskolát jól megértvén, vele együtt munkálkodjanak, fáradozásának a családi otthon bizalmas körében segitői, támogatói legyenek.

Különösen ma, mikor a családi szentély és az iskola között a mindennapi tülekedő élet zavaros, piszkos hullámai kavarognak, amelyekbe ha a gyermeki lélek belenéz, mindenütt és mindenfelé ránevet és rávigyorog a megforditottja mindannak, amit a ker. családban lát és a ker. iskolában hall.

Csakugyan mai napság a szülői ház küszöbétől az iskola kapujáig és vissza mélységes erkölcsi örvények fölött visz el az ut, ahol a ker. hittel és morálissal ellentétes világnézetek éhes vámpirjai leselkednek a fiatal gyermeki test egészséges vérére s a fiatal gyermeki lélek szeplőtlen érzéseire. És czt az utat a gyermeknek nap-nap után meg kell járnia. Szemét be nem köthetjük, fülét be nem dughatjuk. Látnia és hallania kell. Mi lesz belőle, ha a szülői szeretet és az iskola lelkiismeretes gondja mint két erős kar össze nem fonódik, hogy a fiatal lelket az örvények mélységei fölött átsegitse?...

A rettenetes ellentétek közül csak egynehányat:

Nemzeti hőseink künn az életben kulturbestiák. Szent hagyományaink értékvesztette ócskaságok, csontok, melyeken csak a hülye sovinizmus rágódik. Nemzeti lobogónk — háromszinü rongy. Az egyház a lelkek béklyóba verője. Az iskola azt mondja, hogy becsületes tudás és tiszta erkölcs boldogit és visz előbbre, az élet pedig ránk vigyorog és azt mondja: Álság, ime lásd, ha van erőd és jól kinyitod a szemedet, tipord le a gyengébbet és tied a babér.

Az erény csak nálunk erő — künn pipogyaság. Ha valaki mi szerintünk a testi kéjek zavaros serlegét mohón fenékig üriti s aztán elerőtlenedve az életet eldobja magától — azt künt ugy hivják: a fokozott kultur-élet sajnálatos befejezése.

Utcai kirakatok, mozik, szinházak és ujságok a szinek és szólamok csillogó áradatával kinálgatják nap-nap után, ami a ker. morálisban — bűn.

És nincs a gyermeki lelkeknek az a szomoru félrelépése és aberrációja, amelyet az iskola szigoru büntetésével szemben bizonyos sajtóorganumok könnyü hányivetiséggel védelmükbe ne vennének, mint olyan semmiséget, jobban mondva a fiatal vérnek és érzékeknek olyan természetes, magától értetődő megnyilatkozását, amin csak a professzori vaskalaposság és nagyképüsködés tud fönnakadni.

A gyermekek megrontását büntető törvényeknek és szabályrendeleteknek a szemébe kacag az emberi gonoszlelküség s a korcsmák és lebujok ajtaja, eldugott szobái éjjel-nappal tárva-nyitva az ifjuság előtt, mely az ilyen helyeken az alkohollal együtt a lelki és testi romlást is magába szivja.

A társadalom egyébként is koránéretté teszi a gyermekeket. Én legalább a vidéken nem tudok a nagyok által a nagyoknak rendezett hangversenyt, művészestét, műkedvelői szinielőadást, kabarét, amelynek programmján ott ne szerepelne a diák, a kis diák és a nagy diák, pótlásául annak az iskolából kikerült aranyifjuságnak, amely a maga blazirtságára affektált életuntságával nem akar, vagy nem tud a maga kedélyéből a mások mulattatásával áldozni. A gyerekember ilyenkor és ilyenformán éjszakán át táncol, pezsgőzik és tobzódik a nagyokkal, arcáról és a lelkéről lassanként lehervad és leperzselődik az ifjuság tiszta himpora és üdesége; egyszerre szük lesz neki Macedonia, azaz az iskola; nyügös a tanulás, a törvények és tekintély tisztelete.

Mert a mai társadalmi élet nemcsak könnyelmüen, de kétszinüen is bánik a gyermekekkel.

Megmutatja neki a bűnt ezerféle alakban mint kivánatos és természetes valamit, de nem mutatja meg a romlást, mely azt előbb-utóbb nyomon követi. A ma társadalma a gyermekifju előtt kitárja a mohó és bűnös élvezetek kapuit, de elzárja előle a kórházak, az elmegyógyintézetek bejáratát, ahol az ugynevezett fejlettebb kulturélet beteg Lázárjai, agyalágyultjai és őrültjei ezerszámra jajgatnak és senyvedeznek. És nem nyitja meg a temetőket sem, ahol nem egy sir takarja el a koraérett életnek jobbsorsra érdemes fiatal áldozatait, akiknek a társadalom könnyelmüsége és kényszerüsége miatt pusztulniok kellett, mielőtt még az érett férfiélet tiszta örömeit megizlelhették és élvezhették volna

Ime a nagy szakadék, amely jelenleg az iskola és az élet között tátong. És mikor mi, a katedrán dolgozók, a tanitással-neveléssel foglalkozók napról-napra szomoruan tapasztaljuk, miként szenved hajótörést minden jóakaratunk az ifjuság nagy részénél; mikor látnunk kell, hogy tünnek el az ifjak lelkéből egymásután a kötelességérzet, nemes ambició, szerénység, följebbvalók tisztelete, takarékosság és őszinteség; mikor minél gyakrabban kell olvasnunk az ujságok hasábjain, mikép dobják el maguktól 13—14—15—16 éves gyermekek az életet csak azért, mert nem tanulásuk miatt elégtelen jegyeket, otthon pedig atyai dorgálást kaptak; mikor a diák fegyverrel mer támadni a hibáit el nem néző tanára ellen: akkor kitör belőlünk a szomoru panaszolkodás, hogy az élet csakugyan nem dolgozik hiába, mert csakugyan kitépi kezünkből a gyermekek egyrészét s romokat, hervadt virágokat, férges gyümölcsöket hagy ott, ahol a szülő sok-sok évnek gondjai, szenvedései, nélkülözései után a mosolygó tavasz érő vetéseit szeretné látni . . .

Az iskola mindezek dacára megáll a posztján és végzi a kötelességét, de rimánkodva kéri a szülői ház s a ker. család fokozott bizalmát és segitségét.

Ha a régi magyar iskola minden hiányos felszerelése mellett is annyi sok egész embert tudott állitani a nemzeti küzdelmek porondjára, tehette nem egyedül azért, mert katedráin egész emberek tanitottak, hanem azért is, mert pedagógiája megegyezett a család pedagogiájával, mert a régi család ápolván otthoni életében az ősi tiszta magyar erényeket, megértette s a magáévá tette az iskola intencióit. Ma a magyar családok pedagógiája — sajnos — elváltozott; a mai modern életnek sok felszines vonását szedte magára s ez eltávolitotta az iskola egészségesen konzervativ irányzatától. Gyuljon fel hát csak ujra. ha egyszer kialudt is, a szülői ház oltárán a régi magyar erények Vesztalángja.

Hadd lássa a gyermek mindenekelőtt a maga szülői körében praktice nyilvánulni azt az igazán tiszta ker. életet, amelyre az iskola igyekszik őt előkésziteni és tanitani.

Viszont a szülők, különösen az apák a hivatás bármely ágában, bármilyen állásban, megyei és városi közgyüléseken az egyesületi életben igyekezzenek vállvetve dolgozni, küzdeni, izgatni azért, hogy társadalmi életünknek az ifjuságra veszedelmes jelenségeit kiküszöbölni s ha kell, a törvény szigorával büntetni s megsemmisiteni lehessen.

Ha minden szülő oly szeretettel nézne a más gyermekére mint a magáéra s ugy féltené annak testi-lelki épségét, mint a maga gyermekéét, ha amikor alkalom adódik, minden szülő figyelemmel kisérné a gyermekeknek az utcán, a nyilvános helyeken, az iskolán kivül való viselkedését s ezzel az aggódó figyelemmel kevesbitené a bünre, bukásra vezető alkalmak számát: bizonyára könnyebb és célravezetőbb lenne az iskola munkája. Adja Isten, hogy azzá lehessen mihamarabb!

Szemlér Ferenc.

EGY SZINÉSZFIU NAPLÓJA

Irta: **MÁNYINÉ PRIGL OLGA.**

Mama meghagyta, hogy gyakoroljam magamat az irásban. Bizony szégyellem bevallani, már tiz éves vagyok és még nem tudok ugy irni, mint a házi gazdánk kis fia, Pali, a ki még csak a második osztályt járja.

Pali nekem barátom, meg tanitóm is, ő nagyon jó fiu. Mikor ide jöttünk, az első percre tudtam, hogy ő nem lehet rossz. Mindjárt ugy szerettem, mintha testvérem lett volna, de azért nem fogadtam el tőle a a lekváros kenyeret, — pedig éhes voltam. A vonaton nem ettünk semmit, csak a papa ivott sört, mert a papa nagyon szereti a sört. Azt mondja, szépen tud tőle játszani. Bolondos gyerek az a Pali még azt kérdezte, tud-e a papa bukfencet vetni és a kötélen táncolni? — A papa szavalni tud nagyon szépen és a mama sirni Sokszor a szinpadon is igazán sir, pedig ott csak tréfából szoktak. Óh, én szép betüket szeretnék rajzolni és szeretnék iskolába járni, mint Palika.

Másnap.

Lillike nagyon rossz volt egész éjszaka, mama nem tudott tőle aludni. Én sem aludtam, mert sajnáltam a mamát. Egyszer, reggelfelé mégis csak elaludt Lilli s akkor én is elszunnyadtam. Azt álmodtam, hogy megint a vonaton vagyunk. Nézegettem az ablakon kifelé és mintha a temérdek pipacs, mit az árokszélen láttunk: köszöngetett volna nekünk. Arra gondoltam, milyen jó volna őket letépni, a mikor egyszerre ott volt valamennyi az ölünkbe. Gyönyörü szép virágok, de már nem pirosak voltak, hanem sárgák, mint az arany. A fél arcuk sárga, a másik rózsaszin és jó szaguk volt, mint a baracknak. Mint azoknak a barackoknak, a miket tegnap láttunk a Paliék kertjében. Lillike nagyon szeretett volna egyet belőle és a papa meg is igérte, hogy hoz neki holnap, de a papa nem jött haza előadás után, csak reggel. Akkor meg nagyon álmos volt és nem mertük tőle megkérdezni, hogy hozott-e barackot?

Szept. 20.

Nem irhattam tegnap, mert Lillikével kellett játszanom. A mama egész nap mosott, vasalt a háziasszony konyháján, pedig a néni nem olyan jó, mint Palika. A néni folyton pöröl és mindenét félti tőlünk, pedig az én mamám jó, a papa is jó és nem tehet róla, hogy nincsen pénze. De miért is találták ki azt a pénzt! Óh Istenem, mennyivel jobb dolga van a kis madárnak! — Az Istenke ád neki ruhát, ád neki legyecskét ingyen.

Majd imádkozni fogok, hogy a jó Isten legalább Lillikének küldje el a barackot.

A mama fésülködik, nagyon szép lesz estére. Királyné lesz, piros selyem ruhába öltözve. Palikát is elviszik a szinházba. Szeretnék elmenni én is, de a többi szinésznők, különösen a kisasszonyok nagyon haragusznak ránk, hogy minek lábatlankodunk mindig körülöttük. Pedig bizony meg se mertünk mozdulni,

hanem leültünk egy sarokba. A papa, valahányszor kitapsolták, mindig megcsókolt bennünket s azt mondta, legyek én is színész. Mama nem mondta soha és én inkább hallgatok a mamára.

Szeretek itt lenni Paliéknál. Igy este, mikor magunk maradunk, elnézegetem a falon a szép képeket, az órát, a mire gyönyörü szép tulipántok vannak festve, a csipkés párnavégeket, melyek a tornyos ágyba vannak felrakva magosan. A ház előtt nagy nyárfák állanak, a gallyuk az ablakhoz verődik. Olyan jól esik hallgatni a nagy csöndességben. Az óra mintha azt mondaná: mindjárt itthon . . . mindjárt itthon . . . az ablakhoz verődő gally: ne féljetek, ne féljetek . . . Imádkozom, megcsókolom Lillikét, és elalszom.

Október 1.

Holnap utazunk. Lilli előre örül, hogy láthatja megint a pipacsokat, pedig lehervadtak már azok. A fákon sárgul a levéi, és hosszu, fehér ökörnyál uszik a levegőben. Apró pókocskák utaznak rajta, utaznak, utaznak melegebb országba, hol nyit a virág és az ég mindig mosolyog. Olyan szép mesét olvastam róluk a mesés könyvben. Mi elutazunk, de fázni és éhezni fogunk, mert télen nem pártolják a színészeket. A falukban nagy a hó télen, az emberek fáznak szinházba menni.

Tegnap a papa megint nem jött haza előadás után. A mamával Klárika néni jött, a ki szinésznő, mint a mama, meg egy feketeruhás ur, a kinek virág volt a kabátjára tüzve. A kapuban beszélgettek. Klári néni nagyon nevetett és a szép bácsi is. Holdvilág volt, az ablakból láttam őket. Nagyon jó bácsi lehetett, mert vacsorázni hivta a mamát, de a mama nem ment. Talán minket sajnált! Klárika néni kezet adott rá, hogy elmegy és karonfogták egymást a szép bácsival. Mama bejött és én gyorsan az ágyba bujtam, nehogy azt gondolja, leskelődtem . . .

Decz. 10.

Sokat szenvedtünk azóta. Papa beteg lett, mindjárt a hogy Paliéktól eljöttünk és minket kiadtak falura, hogy iskolába járhassunk. A gazdánk egy csizmadia volt, máshol nem vállaltak el bennünket. A mikor oda vitt szegény mama, a gazdánk majd agyoncsókolt bennünket, hogy milyen szép gyerekek vagyunk. A tiszta szobába fektetett le bennünket és adott pogácsát, sokat, annyit, hogy Miskának, a kis szurtos inasnak is adtam belőle, olyan szomoruan nézte szegény . . . Igy ment ez egy hétig, hanem azután nagyon sok dolgunk lett. A gazdánk azt mondta: szük a kereset, szegény a világ, tanuljuk meg mink is a szegénységet. Már csak a mühelyben háltunk, mert a tiszta szobába más költözött. Egy rosz ágy volt a mühelyben, a Miskáé, arra Lillikét fektettük. Mi a földön háltunk, a pokrócon. Nappal mosogattunk, vizet hordtunk. A kezem akkor fagyott meg. Mikor már nem birtuk tovább a nyomoruságot, összebeszéltünk, hogy visszaszökünk a mamához. Éppen Karácsony hetében volt, de csodaszép idő lett a nagy hidegre. A kék égen fehér bárányfellegek uszkáltak, mint nyáron s a nap, mintha a jó Isten szeme lett volna. Lillikére ráadtam a magam téli kabátját, de azért nem fáztam én se. Még jó kedvünk is volt. Két kis madár egyre a nyomunkba röpködött, két kócos veréb. A vasuti sinek mellett haladtunk mindenütt, de már bizony majd meg haltunk, olyan fáradtak voltunk. Lillikét leültettem a kis cók-mókunkra, én magam odadültem egy fához. Egy parasztember jött kocsival az országuton, az fölvett bennünket s elvitt egy darabig. Közbe sokat gondoltunk a jó kis Miskára, aki adott egy kis botocskát is, hogy ne menjünk utra szabad kézzel. Vonaton is utaztunk. Itt is, ott is akadtak jó emberek. Enni nem sokat ettünk, pedig Miska is ideadta aznapi részét utravalónak, de mi nem is voltak éhesek az örömtől, hogy a mamát megláthatjuk.

Szomoruságra érkeztünk. A papa éppen akkor feküdt halva. Hideg földbe tettünk s szép fehér hó esett a fekete dombra. Ezüstszin zuzmara ragyogott a fákon és hogy megrázta a szél a gallyakat, mint megannyi ezüstvirág hullottak azok a sirjára, a keresztjére s mindenüvé. Ugy sem volt szegénynek egyébb virágja . . .

Március 24.

Nagyon boldogok vagyunk. Kicsi szobánk ablakába ibolya nyilik. Fönn, a falra akasztva, kanári dalol. Körül-körül a kicsi szobában kis leányok, ki köt, ki horgol, ki varrogat, fürge, serény ujjacskával. A mama tanitja őket és olyan jó kedve van mindenkinek.

Csak kár, hogy többé nem nézhetjük a vonatról a nyiló pipacsokat, nem látunk se országot, se világot.

Ha sokat tanultam és megnövök: mégis csak szinész leszek . . .

Akkord.

Ha a szél lefujja a lombot a fáról;
A levél elfonnyad s kopár marad ága,
Ha egy csillag lehull a nagy ég boltjáról;
Sosem ragyog többé bűbájos világa.

A fa, a mennyboltja a te lelked képe,
A levél, a csillag az enyémnek mása,
Mert, hogyha tőled a balvégzet eltépne
Borulna életem gyászba, hervadásba.

Nagy István.

APÁK ÉS FIUK A XX. SZÁZADBAN.

Ellen Key, svéd irónő a XX. századot, születése hajnalán, a gyermekek századának nevezte el. Az elnevezés meglepően találó. Soha a gyermekkel és a gyermeknevelés ügyével nem foglalkoztak annyit és annyian, mint a XX. században.

Trónok ingadoznak, királyságok omlanak össze; de van egy királyság, amely váltig erősbödik, s amelynek uralma már-már a korlátlanságba csap át: ez a királyság a *család* és zsarnokoskodó kis királya: a *gyermek*.

Soha uralkodó nem részesült több hódolatban, mint a XX. sz. Gyermeke; soha udvaroncok nem törték magokat annyira a királyi tetszés elnyerésében, mint a Gyermek környezete. Udvaroncai a szülők; nemcsak az apa és az anya, hanem a nagyapa és a nagymama, a nagybácsi és nagynéni is. Mind kezet csókolnak neki, mind letérdelnek előtte; kedveskedéseikkel, hizelgéseikkel mind mind azon igyekeznek, hogy a Gyermek gyengéd, finom életét megédesitsék, megszépitsék.

A szülők nem akarnak egyebek lenni, mint alázatos szolgái, engedelmeskedő hübéresei a «Gyermek uraknak,» ahogy Legouvé Ernő nevezi őket

A költők róluk énekelnek vagy nekik költik a csengő-bongó dalokat. Irók gyermekmeséket, elbeszéléseket, regényeket nekik irnak. Müvészek rajzolják képes könyveiket. Az iparmüvészet gondoskodik szobájuk berendezéséről, játékszereik készitéséről.

Egyre szélesebb hullámokat vet az a meggyőződés, hogy a boldogság a gyermekek joga; csak arra gondolunk, hogy őket boldogokká tegyük s életüket széppé, édessé tegyük.

A gyermekkultusz megnyilvánul a társadalmi életben is. Egyre-másra keletkeznek a gyermeknevelési és védelmi intézmények. Egyik nap a Gyermekvédő Liga javára nyitjuk ki pénztárcánkat; másik nap a gyermekszanatorium javára folyik a gyüjtés; majd a Gyermektanulmányi Társaság vagy a Gyermekbarát ülésére kapunk meghivót. Szétében keletkeznek patronázsegyesületek Az állam gyermekmenhelyeket állit fel. A magyar püspöki kar nagyböjt első vasárnapját arra használta fel, hogy a hivekhez főpásztori szózatot intézett, amelyben apostoli ihlettel tárta a szülők elé a gyermeknevelés rendkivüli nagy és nehéz feladatát. Az idők szelleme nyilatkozik meg ebben a gyönyörü szózatban. Nagy kár, hogy nem vettek róla tudomást épen azok, akikhez leginkább intézve van. S ime ma a kath. közmüvelődés estéjén a gyermeknevelés ügye kerül szőnyegre, ugyhogy nem tudom, vajjon Önök, mélyen t. hölgyeim és uraim, nem veszik-e tőlem zokon, hogy mint tanárember, de egyuttal apa is nem állhatom meg, hogy a gyermeknevelés témájáról vagy husz percen át ne vegyem igénybe szives figyelmöket.

* * *

A közélet porondján heves tusák folynak le előttünk. Világnézetek ütköznek össze; a harc célja az emberiségnek boldogabbá tétele. Egy felől a vallásos érzés, más felől a vallástalanság és a vallás iránti közömbösség; itt a konzervativ tábor, amott a radikális tábor áll egymással szemben. Az egyik fél ugy értelmezi a szocializmust, hogy ami a tied, az az enyém is, a másik ugy, hogy ami az enyém, az a tied is.

A szabadságért és jogegyenlőségért vivott harcokat a XX. században felváltotta a kenyérért vivott harc; a remélt béke helyébe a XX. században ujabb, még hevesebb küzdelem lépett, amely ugyancsak felkavarta a társadalom szellemi és érzésvilágát, lelki békességét és nyugalmát, kihütötte a családi tüzhely melegét es felforgatni készül a közállapotokat.

E zürzavaros közállapotok közepett mi más adhatná vissza a társadalom békéjét, mi más egyenlithetné ki a szinte áthidalhatatlan ellentéteket, mint a *vallás* a maga tisztitó, nemesitő, kibékitő es szebb világot biztositó erejével?

A nemes küzdelemre és a béke biztositására mi fegyverezhetné fel jobban a jövendő közélet harcosait, a *mi fiainkat*, mint a megváltozott életviszonyokhoz alkalmazott *nevelés?*

Fennálló állami és társadalmi bajaink közepett a legaggasztóbb tünet és a legnagyobb bajok kutfeje az, hogy a magyar társadalomnak «nincsen elég hátgerincze», hogy tagjai hijával vannak az egyéni erőnek, a sziv benső jóságának, az istenféleimen alapuló vallásosságnak, a jellem acélos szilárdságának, az önbizalomnak, az önállóságnak és a meggyőződés amaz erejének, amely az érvényesülést «nem várja mástól, mint szerencsedijat», a mely nem ád rá, mit szól hozzá a világ, hanem megy a maga meggyőződésétől eléje szabott uton.

Ezeket a nagy bajokat csak úgy orvosolhatjuk, ha a vallásosságot, a jellem függetlenségét, a meggyőződésnek minden irányban való bátorságát, a büszke, de kereszténvies férfiasságot fiainkba beoltani igyekszünk.

Ez a sürgős feladat a családra vár és az iskolára.

A családnak a fiuban nem csupán *gyermeket*, drága magzatot, hanem ennél sokkal többet és jelentősségesebbet: a jövendő *magyar állampolgárt*, akire majd átszármaztatjuk legdrágább és legféltettebb kincseinket: vallásunkat, hazánkat, alkotmányunkat, nemzeti kulturánkat, törekvéseinket, küzdelmeinket, családi életünket, vagyonunkat, szóval mindazt, amit elődeinktől továbbfejlesztés és továbbadás végett örököltünk.

A család tehát korán szoktassa a magyar fiukat, a leendő állampolgárokat ahhoz a gondolathoz, ahhoz a tudathoz, hogy az élet nem játék, üres mulatságok és szórakozások szintere, hanem erős küzdelem és szakadatlan harc a népek óriási és kérlelhetetlen versenyében, ahol a gyengéket és gyávákat eltapossák az erősek és bátrak, a hol «az erőtlen csügged, az erős megállja»; hogy a jelenkori ütközetek nem harctereken mennek végbe, hanem müvelődési és gazdasági téren; hogy amint a nemzeti küzdelmek nehéz és szinte végzetes korszakában mindig derekasan megálita helyét a magyar, ugy kell megállnia a gazdasági harcokban is, hogy most nem vért kell ontanunk hazánkért, hanem verejtéket; hogy necsak meghalni tudjunk

nagy és szentséges célokért, hanem értük dolgozni, tenni is.

Mi a nevelés célja? Az, hogy aki embernek született, *emberré* váljék, hasonló Ahhoz, a ki az embert a maga képére és hasonlatosságára teremtette. Ruházza fel a nevelés az ifjut az emberi erényekkel, kifejlesztve benne a vele született jóravaló készségek, képességek és hajlandóságok csiráit, visszafojtva azokat, a melyek elhomályositanák benne Isten képét és a Hozzá való hasonlatosságot.

A gyermek első és természetes nevelése a családi körben történik. A család az ő kis világa. Amit itt lát, észlel, tapasztal, az kitörölhetetlenül lelkébe nyomódik, amely ép oly lágy és fogékony, akár a viasz, Ne lásson, ne halljon tehát semmi olyast, ami az Isten képmását benne elhomályositaná.

A családi környezetnek mély nevelő hatásáról igen szépen s ide illően nyilatkozik a magyar püspöki kar szózatának eme szép részlete:

«A gyermekeikkel foglalkozó, éber szülők oltalma alatt fejlenek a gyermekek mind erkölcsi, mind testi fejlődés irányában. A jó szülők figyelme kiterjed arra, hogy a családi ház a maga rendjével, csinjával, tisztességével alkalmas környezete legyen az ébredő s fejlő léleknek. A gyermek lelke ugyanis lágy és fogékony s az első benyomásokat öntudatlanul is a környezettől veszi. A benyomások ott vetődnek rá; lelkébe nyomódik a szülőknek jóságos vagy haragos tekintete, szerető vagy gyülölségss arckifejezése, jóindulatu vagy szitkozódó beszéde. Lelkére vetődik a lakás képe, rendje vagy rendezetlensége, tisztasága, vagy piszkos, szurtos volta. A gyermek látja, hogyan élnek körülötte, mit tisztelnek, mit vetnek meg, mit szeretnek, mit gyülölnek. Látja, hogy szemérmesek-e vagy szemérmetlenek, hogy fegyelmezettek-e vagy fegyelmezetlenek s mindezt már akkor kezdi tapasztalni, amikor arról még valamiféle fogalma volna; még mielőtt e dolgokról beszélni tudna, már nemesbül vagy tompul az erkölcsi érzése.

Jegyezzétek ezt meg jól magatoknak, kedves szülők és nevelők, s érezzétek át, hogy rajtatok nevelődik a gyermek, rajtatok, nem annyira a szavatokon, mint az életeteken. Ugy vagyunk mindnyájan, hogy amik vagyunk s amilyenekké lettünk, azt leginkább mások befolyásának köszönhetjük s az összes tényezők közt, melyekkel Isten hatott ránk, a legfontosabbak az emberek. Azért lehet a szülő átok vagy áldás, pokol vagy menyország a gyermekre. Ha vallásos, jó szüleink vannak, akárcsak Istennel magával találkoztunk volna éltünk kikezdő utjain. A jó szülők istenes életüket, magát a Szentlelket élik bele gyermekeikbe; «sermo vivus», élő beszéddé válik életük. Tanaik, szavaik életükben eleven kifejezést nyernek s ezzel az eleven élettel hatnak gyermekeikre. Egy hires angol mondja: istenes életet, fegyelmet s bizalmat nem lehet beszéddel tanitani. Sokszor az édes anya vagy atya néma arckifejezése vagy tekintete, ha igazi erkölcs s jámborság lakik lelkükben, kihatóbb tanitást ad, mint egész könyvtárak.»

Mi a család feladata a fiu, a leendő állampolgár nevelésében? Mit vessen az apa a fia szivébe?

Erre a kérdésre eszembe jut *Hughes*, angol irónak «Tom Brown's school days» cimü klaszszikussá vált könyvének egy helye. Az öreg Tom Brown sokáig törte a fejét, milyen prédikációt tartson nevelőbe induló fiának, végre a sok fejtörésből ennyi intelem került ki. »Fiam! jövő környezetedben sok csunya dolgot fogsz látni és hallani, de te maradj mindég derék ember. Mindig csak igazat mondj és ne hallgass meg soha semmit, amit anyád és nőtestvéreid meg ne hallgatnának. Igy nem lesz okunk a szégyenkezésre, sem neked, mikor hazatérsz, sem nekem, mikor viszontlátlak». Nem sok, de épen elég.

Melyek azok az erkölcsi tulajdonságok, a melyeket a nevelés, a szoktatás kötelessége a szülők elé szab és amelyeknek a szivbe oltása a mai társadalmi és szociális viszonyok közepett legéletbevágóbbak? Neveljük fiainkat erős, bátor és önálló egyénekké, jellemben szilárd, erkölcsösségben és becsületességben sziklaerős, egyéni és vallásos meggyőződésben állhatatos, a vallás gyakorlatában nyilt, buzgó és tüzes férfiakká. Szoktassuk őket jó korán rendre, figyelmezettségre, munkaszeretetre, felelősség- és kötelességérzetre, erélyre és kitartásra és ami mindeme nemes tulajdonságok megindítója: az *akarni tudásra*.

Azt mondhatnák talán sokan, hogy ezek az erények kissé nyárspolgárias izüek! Ha azok is, de bizonyára szép és megbecsülni való erények. Épen az okozta a magyar birtokos középosztály anyagi romlását és elpusztulását, hogy ezeket az erényeket nem ápolták; ifjaink fegyelmezetlenek maradtak és mint férfiak képtelenek lettek az önfegyelmezésre. A birtokot elvitte a kártya, az agár meg a cigány, a nyárspolgári erények hiján pedig a magok lábán nem tudtak megállani. Ma már csak sirathatjuk kivesztüket; a magyar társadalom gerincét vesztette el bennök.

A szülőknek necsak arra legyen azonban gondjuk, hogy gyermekük lelkét nemes erényekkel ékesitsék és értelmét kimüveljék, ne csak abban teljék az örömük, hogy fiaik szorgalmasak, értenek zenéhez, többféle nyelven beszélnek, illedelmesen viselkednek, ügyesen társalognak. Bizonyára mindez dicséretes eredménye a nevelésnek; de csonka maradna és hézagos a nevelő munka, ha egy nagy jelentőségü mozzanatot figyelmen kivül hagynának: azt, hogy *a fiuk erős, edzett, rugékony izmu, ideges hajlamoktól ment ifjakká váljanak,* még ha tán társadalmi és müveltségi kellékek egyikében-másikában egyelőre sántikálnak is. Csak ugy ér a kimüvelt értelem és finom lélek valamit, ha erős, jól fejlett test zárja magába. Az időnap előtt kimerült, ellágyult, elidegesedett ifju holt tőke gyanánt gyüjtögette ismereteit, hasztalan fejlesztette ki veleszületett szép tehetségeit, tett szert társadalmi müveltségre!

Az angol ifju, kit ugy szeretünk példaképen emlegetni, nem lép ki az életbe tudományos ismeretekkel oly szépen fölkészülve, mint a magyar ifju. De nem is csömörlik ám bele a tanulásba; fogékonyságát és szeretetét a tudományok iránt megőrzi továbbra is, hosszabb ideig marad gyermek vágyaiban és szórakozásaiban, tud *akarni*, fürge és rugalmas marad, mint a labda, megérzik rajta, hogy ember lesz a talpán, a ki nem szorul protekcióra és családi meg rokoni befolyásra, hogy magának állást teremtsen, vagy magához való foglalkozást szerezzen!

Tanulmányainak befelyezte után az angol ifjuval szemben milyenné lesz a magyar ifju! Arról nem is jó beszélni!

Különösen előkelő családainknak kell a legnagyobb szorgossággal ügyelniök arra, hogy fiaik is, leányaik is, testben erősek, jól fejlettek legyenek. E végből nem szabad őket nagy erőmegfeszitést kivánó szellemi munkára fogni, a mely a testszervezet fejlődésére megakasztó hatással lenne. Inkább legyenek ismeretekben, nyelvek tudásában, zenében, miben fogyatékosak, csak testileg fejlődjenek ki jól, hogy a tőlük származó nemzedék is erős, fejlett legyen

Erre vonatkozólag, bár az evolucionak merészen, rendkivüli következményt tulajdonitva, ekkép nyilatkozik a «Nevelésről» irt könyvében Herbert Spencer: «A jövő nemzedéket illetőleg a gyarló testi erő rovására szerzett szellemi müveltség kevés becsü, mert az ekként neveltek utódai egy-két emberöltő mulva ki szoktak halni; megforditva: az erővel teljes testü ember, legyenek bár szellemi tehetségei bármily gyengén kiképzettek, ezerszerte többet ér, mivel a jövő nemzedék életfolyamata alatt a szellemi alaptehetségek a végtelenig fejlődhetnek».

A családi nevelésnek igen fontos mozzanata a fiuk élethivatásának kipuhatolása és az élethivatásának megfelelő pályaválasztás.

Sok magyar szülő nem veszi számba gyermekük természetes hajlamait. Ha látják is, hogy a fiu szeret furni-faragni, rajzolgatni, agyagot formálni, hogy szemfüles és gyakorlati észjárásu, dehogy adná iparosnak vagy kereskedőnek. Mit szólna hozzá a világ, ha uri fiu létére iparos vagy kereskedő lenne. Megrögzött balhit az nálunk, hogy uri család gyermeke csak lateiner pályára léphet, mert ez biztos kenyeret nyujt.

Kenyeret, biztosat azt igen; de mint a szentirás is tartja: Nemcsak kenyérből él ám az ember! Az uri életnek más kivánalmai is vannak és ezekre a szükös fizetésből, illetőleg jövedelemből alig-alig futja ki. Megszünt már Eldorádó lenni a lateiner pálya. Ugy elözönlötték mindenütt, hogy bizony csak osztálysorsjáték-szerü vakszerencse juttathatja egyiket-másikat keresete folytán vagyonhoz. Holott a gyakorlati életpálya annak, akit hajlama visz rá, egyre jobban biztositja nemcsak a tisztességes megélhetést, hanem a becsületes vagyonszerzést is. Itt, itt kell keresnünk a magyar keresztény társadalom megujhodásának sarkpontját! Mig a gyakorlati pálya felől táplált balfelfogás meg nem változik; amig a magyar iparos és kereskedő is meg nem szünik erőnek erejével tudományos pályára neveltetni a fiát, addig nem leszünk versenyképesek a népek gazdasági versenyében.

Mélyen tisztelt Szülőtársak! Unos-untalan halljuk hangoztatni azt a jelszót: Vigyük az iskolát közelebb az élethez, hogy életrevalóbb ifjakat nevelhessen. Mint tanárember ezuttal megforditom a jelszót s azt mondom: Vigyük az életet is közelebb az iskolához, hogy lássuk, mint pótolja az iskola azt, amire a család maga képtelen. Jöjjön oda a család az iskola küszöbéhez: «Ime lásd, te apa, te anya, az iskola épugy javát akarja gyermekednek, mint tenmagad, nem ellenlábasad ez, hanem leghüségesebb segitőtársad;» nem bizonyitványra dolgoznak itt elsősorban, hanem nevelik a te fiadat az erkölcs és az igazság, az ember- és hazaszeretet szellemében. Munka folyik itt, szent munka a mult nemes hagyományainak alapján szebb és fényesebb jövő előkészitése érdekében. Szent ház legyen hát előtted is, fiad előtt is az iskola, ahol fiad érezni tanulja a munka nemesitő hatását, ahol lendületbe hozzák az ő akaraterejét, ahol rászoktatják az egyéni felelősség érzésére, ahol cselekvő egyénné nevelődik. Alapozás és épités folyik itt; ne rombold hát le ezt a nehéz és küzdelmes tevékenységet azzal, hogy fiad a szülői házban egyebet se halljon az iskoláról, mint ócsárlását az iskolai müködésnek s a tanári igazságszeretetnek, mert ezzel sajátitja el fiad a könnyü és felelőtlen kritikát és az erkölcsi tekintély kevésbe vevését.

A családi ház és az iskola az a két tényező amelynek harmonikus együttmüködésén fordul meg a leendő magyar állampolgárok akaratra erős, jellemben szilárd, munkára megedzett milliónyi gárdájának a nevelése.

Dr. Kováts S. János.

Gyász.

Hiába árad ablakomra
Mosolygó, kikeleti fény,
A tavasz édes sugarától
Tudom, nem gyógyulok meg én.

Gyászfátyolt huzok ablakomra,
Ne incselkedjék fény velem,
Ne lássak üde leányarcot,
S ne bántson dal és szerelem.

Dal, szerelem: a mult emléke
Bár oly kopár, virágtalan,
Maradjak most is, amint régen,
Maradjak most is egymagam.

Eljátszott életem keservét
Ne háboritsa semmi fény,
Nincs a világon több olyan gyász,
Mint amilyen gyász az enyém.

Herczegh János.

NINA.

Bús romjain a drága multnak
Sütkérezem elálmodozva.
Két rózsaszál . . rég megfakultak —
A szép időt elémbe hozza.
A szép időt . . . mikor te lettél
Minden reményem e világon;
Mikor még vágyón Te öleltél
Én édes, elhervadt virágom . . .

*

Tél volt mikor megszerettem,
Kietlen, fénytelen, havas . . .
Tél volt . . . de, óh! az én szivemben
Ragyogó, rózsás, szép Tavasz!
Mikor nincs álom, vágy, nincs fény és
Más lelke fázik, didereg:
Valami szent, zsibongó érzés
Lángra gyújtotta szivemet . . !

És azt hivém: a boldogságból
Nekem is juthat egy kevés;
Hogy ezután örökre távol
Marad tőlem a szenvedés;
Hogy betelt mire várt a lelkem
Sok éven által, hasztalan —
S először hittem életemben:
Hogy életemnek célja van!

*

S írtam neki sok semmiséget:
Hogy örökre rabja vagyok . . .
Hogy érte égek . . . érte élek . . .
Hogy érte tán megis halok . . .
Hogy éjsötét, fénylő hajából
Küldjön egy szálacskát nekem . . .
Hogy ne taszitson el magától:
S legyen szerelmes hitvesem . . !

S vártam a választ lesve, vágyva;
Vártam a drága sorokat . . .
S mig késett, szivemet megszállta
Száz kinzó, gyötrő gondolat.
S egyszer, mily boldogság! egy fényes,
Reménytfakasztó reggelen
Megjött a várva várt, az édes,
Első szerelmes levelem . . .

S benne volt a kicsi levélben
Két kis lepréselt rózsaszál.
Közéjük fonva lágyan, szépen
A bűvös, fénylő hajfonál . . .
S a rózsaszin velin papirra
Formásan és kerekdeden
Csupán négy rövid szócska irva:
A síromig hűn szeretem . . !

Oh, büvös hajfürt! Kedves rózsák!
Oh, drága, beszélő szavak!
Ugy éreztem, hogy a menyország
Egyszerre szivemre szakad!
Szóhoz dehogy, dehogy jutottam
Zokogva ráborultam én
És sirtam hosszan, öntudatlan
Az álmok fényes reggelén . . !

*

S mikor a bűvös, szép remények
Mind, mind valóra váltanak,
Amikor végre az enyém lett,
Ledöntve mind a gátakat . . .
Bizony, hamar be kellett látnom,
Hogy a boldogság nem örök;
Hogy nyilsebes, vasröptü szárnyon
Tovaszállnak a gyönyörök . . !

Be kellett látnom, hogy az élet
Csak akkor szép: ha véget ér;
Hogy árnyéka van minden fénynek,
S csak az boldog: ki már nem él.
És hogy szánandó minden ember,
Ki e világra született,
De legszánandóbb az, ki egyszer
Hű, tiszta szivvel szeretett . . !

*

És jöttek kinos, lázas éjek . . .
És jöttek gyötrő nappalok . . .
És jöttek tenger szenvedések . . .
S jöttek szivtépő sóhajok . . .
És óriás, fekete szárnyon
Közelgett a csontkezü rém,
Hogy romba döntse minden álmom,
S boruljon gyászba mind a fény . . .

Eleinte még balga ésszel
Megostromoltam a halált.
És egy rajongó nagy hitével
A lelkem szent csodára várt . . .
Erőm, vérem, mindent oda'adtam
Csakhogy mosolyt láthassak ajkán;
Rongyos tüdejét foltozgattam,
S mig lehetett, hát összetartám . . .

Később bizony rettegve láttam:
Hiába volt minden remény;
Hogy akit lelkemből imádtam:
Csak pár napig lesz az enyém . . .
S mig más ősszel kacagva néztem
A hulló rózsaszirmokat
Azt hittem a bús, őszi fényben:
Két óriás kéz fojtogat . . .

Eltünik az alkony végső pirja,
Csillagtalan, bús este lett
S mi sorskönyvünkben meg volt irva
Hiába — beteljesedett! . . .
Öt boldog házasévnek üdve
Elröppent, mint a fuvalom —
Nem maradt más egyéb belőle:
Csak a bánat . . . s a temetőbe'
Egy friss, virágos sirhalom! . . .

*

Óh! hogyha visszatérne egyszer
A szépidő, mely tovaszállt,
S a régi forró szerelemmel
Reád szórhatnék fényt, sugárt;
Ha ujra mondhatnád: Szeretlek!
Mint egy szép tavasz reggelén —
Nem adnám oda ezt a percet
Semmiért e föld kerekén.

Ami jót csak a sors megadhat:
— Dús kezekkel szórván elém —
Jólétet, gondtalan nyugalmat,
Mindent eldobnék érted én!
Nem kéne kincs, nem kéne pompa,
Hirnév, dicsőség, szerelem;
Királyi trónok cifra rongya
Mind, mind nem kellene nekem!

Nevet, jóhirt, mindent oda'adnék,
Nem kellene: rokon, barát;
Ha ugy akarnád, megtagadnék
Érted testvért, anyát, apát!
Élnék gyötrő nyomorba fúlva
Vizen és száraz kenyeren, —
Csak te ölelhetnél meg ujra
Én szép, szerelmes hitvesem. —

*

Tavasz van, de az én szivemben
Kietlen, puszta tél fakadt
Szánalmas aggá öregedtem,
Rövid két esztendő alatt.
Mint az örökálomra térő,
Oly csöndes, szótalan vagyok —
Számomra meghalt minden élő,
Csak egy él, aki rég — halott . . . !

Fáradt vagyok: Pihenni vágyom.
Pihenni, némán . . . csendesen . . .
Álmodni Róla síri ágyon,
Sohsem virradó éjjelen . . .
S mégis: ne jöjj még örök éjjel;
Ne még! Áhitom a Napot.
Szivemben kínnal, szenvedéssel
Csak élni, élni akarok!

Ne még, Uram! Ne vesd meg ágyam . . .
Még nagy feladat vár reám
Három kis árva sír utánam:
Két kisfiu, s egy kisleány.
Három csöppség . . . kikért a lelkem
Naponta százszor megremeg
Oh, engedd, engedd felnevelnem
E három drága gyermeket!

Engedd, hogy megtanitsam őket
Szeretni egymást igazán;
Ha majd én is pihenni térek;
Senkijük sem lesz azután.
S megtanitsam, ka jő az éjjel,
S fáradt testük pihenni tér —:
Imádkozni összetett kézzel
Imádott — édesanyjukér' . . . !

*

Bús romjain a drága Multnak
Sütkérezem elálmodozva . . .
Két rózsaszál . . . rég megfakultak . . .
A szép időt elémbe hozza;
A szép időt . . . mikor Te lettél
Minden reményem e világon,
Mikor még vágyón te öleltél:
Én édes, elhervadt virágom!

Siliga Ferenc.

Szigligeti Ede irodalmi jelentősége.

Münchhausen kürtje csak tavasszal adja ki azt a melódiát, a melyet télen belefujtak. Ehhez hasonlók azon költők, kik, mint nálunk Zrinyi, Katona, Madách, lelkük melódiájával, eszméi tartalmával saját korukban visszhangra nem találtak, hanem csak az utókor értette meg őket és méltatta teljes értékükben. A legtöbb iró és költő azonban olyan, mint egy régi kápolna lágy csengésü harangja. A kápolna eltünt, mig helyébe modern templom épült büszke toronnyal érces hangu harangokkal, a melyek között csak mint ereklye van ott a régi kápolna harangja. Csak néha, néha, egy évben egyszer szólal az meg, imára hiván kipróbált hiveit. Most is, e pillanatban is halljuk hangját. Ünnepre hiv! arra szólit, hogy a mult század egyik legtermékenyebb irójának, városunk szülöttjének, annak az irónak, a kinek neve Társulatunk homlokzatában büszkélkedik, Szigligeti Edének emlékét felelevenitsük lelkünkben és hogy az iró geniusza előtt lerójjuk kegyeletünk adóját.

Megszólal a harang. Hová hiv? a multba? büszke Pantheonba, a hol szellemi és irodalmi életünk nagyjai álmodoznak hazánk, nemzetünk mult és jövő dicsőségéről és nagyságáról, avagy kriptába, a hol azok, a kik annak dohos levegőjében porladnak, örök némaságra vannak kárhoztatva a feltámadás reménye nélkül. A mult iránti hüség és ragaszkodás, nemzeti hagyományaink kultusza azt hirdeti büszkén: Pantheonba; a modern áramlatok és jelszavak emberei, a divat pedig lenézően azt vallja: kripta az csak. A mának a hive, a holnapnak a rajongója gőgös fölénnyel mondja a mult alakjainak! „Szegény kontárok, mik vagytok ti hozzánk képest, kik az élet ormán járunk; a mult alakjai ellenben odadörgik a ma egyikmásik titánjának: Vissza kufárok templomunkból!

Igy viaskodik a tegnap, a ma, a holnap.

Korunk az egymást felváltó jelenségek sokféleségével gyorsan él és rövid emlékező tehetsége van. Gyors változatosságban hajszolják a felfogások, az eszmék, az elvek, a problémák egymást a feledékenységbe és az élet ezen lázas hajszájában alig marad a modern emberre nézve idő, hogy a multat egy-egy pillanatra szemünk elé állitsa. Mi szegény halandók, csak ott ülünk, nézők vagyunk a páholyban, mi csak regisztráljuk a jelenségeket, csak nevet adunk az uj áramlatoknak és törevéseknek, de nem irányithatjuk őket; tovább rohan fetartóztathatlanul a haladás a fejlődés, az evolutio árja. Hová visz: a magasba, a mélységbe? nem tudjuk. Perspektivánk bizonytalan. Tovább sodor ellentállhatatlan erővel, a hullámhegyet, hullámvölgyet képező, a régi ideálokat leromboló, uj eszményeket felvető, mellettünk elrohanó, bennünket magával sodró majestetikus élet! Nagyobb egyéni erőnknél a minden kornak saját szelleme.

Ezt véve tekintetbe, egyaránt igazságtalanok leszünk, ha a mult fellegvárából nézve, a mult talán ideálisabb, ethikailag talán tisztább nézőpontjából sokszor lekritizáljuk a modern társadalmi és kulturális élet alkotásaiban nyilvánuló idegességet, szertelenséget, a tévedéseket és talán perverzitásokat is és alapjában véve üresnek tartjuk a mának tarka kaleidoskopját, vagy ha a jelen differenciáltabb, kulturailag talán előrehaladottabb, problemákban gazdagabb életnek magaslatáról kicsinylőleg tekintünk le a kevésbbé komplikált multra.

Minden kort a saját mértéke szerint kell és lehet csak kellő tárgyilagossággal elbirálni és igy az egyes korok iróinak, költőinek, müvészeinek, egy szóval kimagasló embereinek müködését nem a mai szemüvegen át szabad néznünk és a mai esztétikai árfolyam tarifái szerint értékelünk, hanem azon közviszonyok és körülmények tekintetbe vétele alapján, a melyek között azok éltek és igyekeztek lelkük álmait, terveit, eszményeit megvalósitani. Wer den Dichter will verstehen, musz in Dichters Landen gehen. Modernségünk tehát nem jogcim arra, hogy egy régibb iró nimbuszát feltétlenül elhomályositsuk és koszoruját megtépázzuk. Manapság könnyebben, kedvezőbb feltételek mellett emelkedhetik iró a parnaszusra, a pajtáskodás vállain, a reklám dob szava mellett; a letünt idők irói között több volt a Prometheus, a ki csak szive vérének árán, az élet töviseitől megsebezve, a lemondás, a keserüség és csalódás saskeselyüitől mardosva juthatott a halhatatlanok közé.

Szigligetinek is végig kellett járnia az ő kalváriáját. Mint az ős Szathmáry család ivadéka kénytelen volt szüleivel szakitani, a kik nem értették meg, miként mehet a szini pályára uri család gyermeke, tisztességes érzésü ember, oly pályára, a hol véleményük szerint csak lumpok, csavargók, zűllött alakok találnak menedéket. Az ős Szathmáry család nagyreményü sarja bohóskodó komédiás legyen; nem, ezerszer nem! Szigligeti felhagy tervével, hogy orvos legyen, felhagy a mérnöki pályával, melyet választani akart, elmegy színésznek, a Thalia papjának, régi Szathmáry József nevét felcseréli a Szigligeti Ede névvel; lesz havi 17 forintért rendező, táncos, statiszta, majd segédfelügyelő és csak később dramaturg és végül drámai igazgató.

Mikor Fay Andrással szerződött Fay kikötötte, hogy évente egy-egy eredeti szindarabot köteles a havi gázsiért irni, vagy két idegent forditani, mint szinész pedig kötelezve legyen a balletben is szerepet elvállalni, sőt esténként a karban énekelni. Nem anyagi érdek hajtja, müvészi lélek, az istenadta tehetség, a dicsőség utáni szomj, a nemzetnek használni akaró vágy, nem fogékony a kivülről jövő szabályozó erők irányában, hanem csak annak az istennek vagy démonnak engedelmeskedik, mely lelkében lakozik. Szigligeti erősen érezte magában a hivatást, leküzdhetetlen vágy sarkalta, előbbre vinni a magyar játékszin ügyét és nemzetének örökséget hagyni. Lelkesedése a nemzeti ügyért csak életével együtt lobbant ki. Nézzük tehát, hogy irodalmi hagyatékából mennyi maradt sértetlenül. Olyan iró-e, ki alkotásaiban emléket állitott magának, a mely az egyéni élet szük határaiból átragadt a jövő nemzedék szellemi életébe.

Irodalomtörténeti jelentősége abban áll, hogy megteremti a fejlődő magyar színészet számára a magyar müsort; a magyar játékrendet, ellátta 107 eredeti szinművekkel, a nemzeti szinház falai közé mozgékonyságot hozott és ezen müintézetet a válságból diadalra vezette.

3 évtized alatt 2465 estén került szinre nemzeti szinpadunkon magyar darab és e közül 842 estét Szigligeti darabjai töltöttek be. Egy álló esztendeig minden este lehetne Szigligeti darabot játszani és egy-egy darabjára nem kerülne háromszor a sor egy évben.

17-szer vette el az akadémia pályadiját részint 100, részint 400 frtos jutalmakkal, 3-szor a Nemzeti szinház jutalomdiját. Példátlan termékenység! A spanyol Calderon-féle produktivitás. Rákosi Jenő szerint maga is genialitás jele. Az inventio ily gazdagsága az igazi irói qualifikatióhoz tartozik. Szigligeti a szinpadi hatás titkait, a szinpadi routin fogásait először ismerte ki. Kora szinészetének első sorban szüksége volt oly gyors alkotóra, mint ő volt. Kora szükségeinek bő kézzel, széles tehetséggel ás áldott munkaerejével iparkodott és tudott is eleget tenni. Alig van irodalmunkban példa rá, hogy valaki oly kizárólagosan egy irodalmi ág mivelésére szentelte volna magát, mint Szigligeti a drámára.

A szinszerüségnek első számottevő képviselője, ugyszólván úttörője a magyar szinpadon. Előtte ugyanis drámáinkban a tartalom nem nyilvánult egyébben, mint kizárólag a nyelv költőiségében, hazafias puffogtatásban, lelkes tirádákban, lirai ömlengésekben, szónoki áradozásokban, ragyogó dikcióban. Nagyrészt dialogizált történetek szerepeltek, a szinpadon szaggatott szerkezettel, szintelen alakokkal, sovány meseszövéssel, silány bonyolitással. A cselekmény szárnyait megbénitotta az üres deklamáció. Ez egyoldalu elv volt; a megváltozott közizlés érdekfeszitőbb mesét követelte. Szigligeti uj, egy sereg magyar typusokat vezet a szinpadra, magyar levegőt varázsol a közönség elé, magyar talajba ülteti plántáját és hü képekben tükröztette vissza korának törekvésit, furcsaságait és vágyait.

Szigligeti féltette irodalmunk nemzeti müvoltát, az idegen áramlatok szellemétől és végül a népszinmű megteremtését célzó törekvéseknek ő adott először művészi formát.

Szigligeti individualitása uj értékeket hozott költészetünkbe és ezáltal hatott vissza a társadalomra, uj irányt adva a fejlődésnek. Muzsája potenszi tündérséggel csereberélte ruháját. Átölelte a drámai művészet egész skáláját.

1. Kothurnuszban jelenik meg és körülbelül 40 történeti tragédiát, társadalmi szinművet, ill. középfaju drámát hozott létre. Ilyenek többek között: A megjátszott cselek (első darabja). Frangepán Erzsébet (2. drb). Pokaiok, Vazul, Aba, Az üldözött honvéd, Gyász vitézek, Zách unokái, Korona és kard, Gerő, Gritti, Béldi Pál, Dienes (az első tetszéssel fogadott darabja, II. Rákóczi Ferenc fogsága, Nagyidai cigányok, Világ ura és a legbecsesebb, legértékesebb, amely betetőzi drámairói pályáját: a Trónkereső, az 1867-iki év karácsonyi dijának nyertese.

2. A komikum maszkját ölti magára, enyeleg, tréfál, mosolyog, nevet, kacag és csapong. Drámái termékeinek 2-ik csoportját képezik, tehát tört és társ vigjátékai, vaudevilljei és bohózatai összesen szintén vagy 40. Ilyenek: Április bolondja (első vigjátéka 1836-ból) a nagy irodalmi és külső sikerü Rózsa (első tört. vigjátéka, továbbá Kinizsi, Lári Fári, Petronella, Eladó leányok. Vaudevilljai: a Házassági 3 parancs és Dalos Pista, továbbá a Nő uralom, Mama és Fenn az ernyő nincsen kas. Történeti bohózata az Udvari bolond. Legtökéletesebb alkotása e téren, a korlát nélküliségig eleven és kápráztató leleménnyel irt, bohózata a Liliomfi; e darabban csupán derült szineket vet palettájára.

3. Muzsája végül Janusz arcot mutat; sir az egyik szemével, a másikkal meg nevet, a nép ajkáról ellesett nótákat hallat, szomoru és vig elemeket vegyit; komoly keretben derült szineket, kacagtató jeleneteket sző. E harmadik csoportja áll 24 népszinműből. Ilyenek a többi között: A szökött katona, A két pisztoly, Zsidó, Rab, Csikós, Nagyapa, Árgil és tündér, Czigány, Pünkösdi királyság, Molnár leánya és mint népdráma a Lelenc.

Minden téren volt értékes és érdekes mondani valója, habár alkotásai között kevés az abszolut becsü. Kezdetben követte Hugó Viktor modorát és a romanticizmus szellemét, szerette a rémséges históriákat, de csakhamar szakitott ezen iránnyal és reálisabb lett. Tisztában volt minden műfaj körével, szükségletével és kellékeivel és jó izlése megóvta a durvább és alantasabb eszközök alkalmazásától. Nem pályázik a tömeg alantas ösztöneire, hanem erőskézzel fölemeli a nézőt magához. Legnagyobb szeretettel müvelte a történeti drámát, jóllehet, e téren aratta aránylag legritkábban sikereit. Müvei inkább egészükben vannak bravouros technikával, a mese, vagy cselekvény gazdagságával felépitve, de alig van olyan jelenete, mely megkapó, megindító, megrázó, belsőnket felkorbácsoló erővel hatna.

Történeti igazságra törekszik, korfestése szorgalmas és lelkiismeretes tanulmányra vall. A nemzeti érzés egy-egy élénkebb rezgése vibrál és lüktet darabjaiban, de képzelő tehetsége szegény; fantáziájának szárnya alig-alig képes a föld porából magasabb szférákba felemelkedni. Szigligeti ki tudja választani a drámai eseményeket a Szent István korától egészen II. Rákóczi F. koráig terjedő történelmünk gazdag tárházából, de nem tudja megtölteni a költői ihlet invenciójának varázsával. Helyes a kompozició iránti érzéke, de kevés darabjaiban a tragikus koncepcio. Inkább szinszerüen, mint életszerüen csinálja meg történeti drámai meséjét. Az indulatoknak csak felső szintjét csapja meg, mint a halászmadár a folyó viztükrét, de sohasem merül el a szenvedélyek széttagolásában. Az analisis eltünik az aktio előtt.

A kedély melegsége, mely éltető eleme minden nagy alkotásnak; az igaz, mély érzések korlátot nem ismerő megnyilatkozása: mindaz, a mi életet, lángot lehelne jól megkonstruált

alakjainak érdek összeütközéseibe, hiányzik tragédiáiban; alakjai, szinpadi életet élnek és nem tombol és cikázik bennök az igazi drámai élet pezsgő vére. Darabjai nem hatnak, mint a tisztító fergeteg, nem ijeszt meg a komor felhők vésztjósló tornyosulása. Szigligetiben nincs meg a lángész vakmerősége, hiányzik gondolatvilágának szédítő magasságokat és feneketlen mélységeket átszökellő csapongása. Okoskodása azonban mindig józan, logikája világos, erkölcsi felfogása nemes, erkölcsi, érzéke ép és tiszta. A pathosz hatalmát pótolja nála a gyakorlat frazeologiája. A szinpadi hatást, melynek utólérhetetlen mestere, többre becsülte az irodalmi értéknél. Tragédiáinak a nyelve sem az, a mit szines, pompázó, árnyalatokban, gazdag, modulatiókra képes, költői nyelvnek szoktunk mondani.

Nincs Szigligeti szinmüvében monumentális; zenekarából hiányzanak a nagy kürtök, alakjaiból a szoborszerü hatalmas vonások. Nem az igazi nagy kaliberü irók, az emberiség vezető szellemei közül való. Nem rendelkezik az emberiség fölébe kerülés képességével és a nagy magaslatokra felvivő lendülettel. Nem tudott nagyszabásu világképet alkotni magának. Meg tudja rögziteni a valóság képeit, de transcendantalis perspektiváig nem jut el.

Nagyobb sikereket aratott, nagyobb diadala volt a vigjáték és különösen a bohózat terén. Költői fegyverzetében több a komikai eszköz, bámulatos inventiójának vetitő készüléke az eleven és közvetlen képek egész sorozatát projiciálja.

Szigligeti Kisfaludy Károly örökségét veszi át és kamatoztatja hü sáfárként. 100 esztendő választja el Kisfaludy bölcsőjét (1778) Szigligeti koporsójától (1878), de ezen 100 esztendő alatt mennyi változás tünik szemünk elé. Kisfaludy korában még csak magyarosodó félben volt fővárosunk, zürzavaros vajudások között forrongott, miért is Kisfaludy a vidéki társadalmi élet köréből veszi motivumait, eszméit, alakjait, darabjainak levegőjét és milieunjét. Szigligeti idejében már volt a fővárosban pezsgőbb irodalmi és társadalmi élet, megvolt a dráma fejlődésének e két tényezője és annak reflexét, annak hü tükrét látjuk a költő vigjátékaiban. Ha egy félszázaddal visszazökkenünk és az akkori ember szemével tudjuk nézni ezen darabokat, sok érdekest fogunk találni. Élénk fogékonysága van Szigligetinek a társas élet komikus helyzetei iránt. Tárgyait a szükebb polgári élet viszonyaiból a családi étet kis világából veszi és könuyebb összeütközések és mulattató kolliziók között szeret mozogni, de nem hatol a lélekbe, nem hozza felszinre azt, a mi belül van.

Motivumai között vannak olyanok is, a melyek akkor talán ujszerüeknek, sőt forradalmiaknak tetszettek, mig ma a régi szekrények avatag illatát terjesztik csak.

Diadalmas merészség volt az akkor, hogy egy drámairó a szinpadról megleckéztette a fenhéjázó strébereket, a házsártos anyósokat, a pipeskedő dámákat, a leányok részére férjet hajhászó mamákat, az asszony regimentje alatt levő papucshősöket.

Darabjai magyar talajban gyökereznek. Szigligeti sohasem vált hütlenné a magyar szellemhez és sohasem törpült le az utánzásig, nem válik léleknélküli másolóvá. Tárgyköve nem gazdag ugyan, de eredeti, Musset jelszavával tartván: Poharam kicsiny, de a magaméból iszom.

Vigjátékainak erőssége a vidám hangulat, az élet minden esélyei között csapongó játszi humor derüje, a hamisithatatlan komikum egyszerü varázsa, dialogjainak közvetlensége. Kitalálta közönségének izlését, de igyekezett azt egyszersmind nemesiteni és emelni is.

Képzelete szemléleti képekből táplálkozik és azért irói ereje a látott dolgok, emberek és helyzetek valószerü ábrázolásában van. Élénk a leleménye, bátor az alakító képessége, — ugy, hogy érintésére az egyszerünek látszó ötlet is szinpadi alkotássá kerekedik, habár vigjátékaiban sem merül el a lélektani problemák, kuszált és nehézkés bonyodalmai közé. Szeretreméltó, áldásos optimismussal teli egyszerüség szól hozzánk darabjaiból.

Az emberek furcsaságait ostorozza, de gunyja nem gyilkos, nem döbbent meg a veszedelmek tiltott képeivel, inkább csak szeliden ir.

Jókedve a Liliomfiban éri el tetőpontját. Itt a müvészi koncepcio becsvágya alul magát felszabaditva és csak a szinpad anyagi törvényeinek hódolva, szabad folyást enged ötletességének és szellemességének. Szomoru tükör az, mely groteszkké változtatja át a szabályos alakokat.

Merész pózoknak nem volt barátja, ment a maga utján, a melyet jónak ismert fel, akkor is, a mikor ez az ut még uj volt egy uj genre tekintetében.

És igy legnagyobb érdemet szerzett a népszinmünek nem annyira megteremtése, mint inkább meghonositása, divatba hozatala és fejlesztése körül.

Iróink u. i. már Szigligeti előtt kultiválták a német érzelgős Volkstückék és Possák mintájára a népéletből vett thémákat, igy Kisfaludy Károly a Pártütőkben, Gaál József a Peleskei Nótáriusban, Munkácsy János a Garaboncás deákban, Balogh István a Ludas Matyiban, Jakab István a Falusi Lakadalomban.

Szigligeti egyesitette a fellépése előtt divatban volf tündéries vigjátékok és bohózatok hatásosaknak bizonyult népies elemeit, azokat egységes képpé alakitotta és igy szerzett polgárjogot az uj genrenek, a népszinmünek.

Nem külföldi előképek vezették, hanem saját helyes, szinpadi érzéke, másrészt meg a korszerüség elvének és a kor demokratikus áramlatának hódolt Szigligeti a népszinműben. E demokratikus áramlat politikailag a jobbágyság eltörlésében, irodalmilag pedig a népies nemzeti irány-diadalra jutásában érvényesült. A közfigyelem tárgya lett a nép és minden, ami arra vonatkozik, az a kis mikrokozmus, amelyben a nép léte lepereg. Igy tehát igyekezett a költő a népet a szinpadon megszólaltatni, a magyar népet jóravaló erényeivel és hibáival, gondolat- és érzelemvilágának minden megnyilatkozásában; a nép alakjait állitja be a drámai forgatag középpontjába. Bátor kézze belenyult a magyar sziv gépezetébe, oda, aho legjobban érez.

A népszinmű térfoglalásával kiszoritotta az idegen, alantas komikumban leledző termékeket és diadalra juttatta a magyar zenét, a magyar népdalt, a magyar psychét. Ime a nép geniuszának győzelme a művészet birodalmában.

Fellép darabjaiban a magyar legény, a hű szerelmes, a cifrálkodó iparos, az inasok, az árva leány, a szerelmes nótárius, a kántor, a kisbiró, a vasvillás emberek, a keményszivü kapzsi parasztasszony stb. A nép alakjai mellett a felsőbb osztályok tagjainak — igaz — majdnem olyan szerep jut, mint a korabeli német bohózatokban a bajokat eltüntető tündéreknek.

Nem a sociológus szemével nézi Szigligeti a parasztjait, nem állitja be őket egy osztályprobléma összetevőinek, hanem szerencsés inventióval önmaguknak adja át őket és saját körülményeik között élnek és cselekednek. Nem a nagyképüsködés vezérli, nem a keresett mélység érdekli, hanem a parasztság egyszerü, komplikálatlan lelkivilága. Szigligeti szereti az ő hőseit és sorsukat saját elrejtett részvétével kiséri. Persze nem tudta kikerülni a polgári drámák egyik örvényét, t. i. bizonyos beteges szentimentalizmust, bizonyos érzékenyitő befejezést. A magyar paraszt nem szentimentális, nem holdvilágfaló, mint a milyennek őt Szigligeti gyakran elénk állitja.

A Lelencz-ben a népszinmünek egészen uj formáját mutatja be, a tulajdonképeni magyar drámát, menten a külsőségek, mint tánc, zene, népdal megszokottá vált járulékaitól.

Mi az oka, hogy napjainkban ezen egyetlen speciális magyar müfaj hanyatlik és elveszitette a talajt? Nem kap éltető nedvességet az életből, mert nem onnan fakadt. Nincs életerős gyökere nem lehet tehát életereje sem. Hasztalan is keressük a mezőkön, a falvak kunyhóiban azokat a jókedvü, mókás természetü, semmi gonddal nem törődő, dalos-táncos legényeket és leányokat, a kiket régi népszinmüirónk fantáziája szinpadra vitt. A nép lelkében manapság a sociális kérdés forrong.

Az elmondottak után felvethetjük a kérdést: Hiába élt-e Szigligeti és nyom nélkül tünt el müködése, mint a folyó hulláma a tenger viztömegében; vajjon a faültetés azon munkája, a melyet ő végzett, meddő volt, elszáradtak-e végképpen ágai? Izzó és termékeny agyának egy sejtje sem él és vibrál-e tovább drámairodalmunkban? Vajjon ha Szigligeti nem élt volna, drámairodalmunk egészen azon a ponton, a fejlődésnek azon a fokán lenne, a melyen ma van? Vajjon modern drámairodalmunk a régi tömlőkbe öntött uj és jobb édesebb bor, vagy uj tömlőkben csak a régi kiforrottabb bor?

Nem tudom Szigligeti hatását a későbbi nemzedékre, a mára sem elvitatni, mert nem mondható feltétlenül értéktelennek az, a mit a modern kor, mert vagy nem tudja vagy nem akarja már érteni és élvezni, eltemet, valamint nem mondható abszolut életrevalónak és becsesnek, a mi ma kassza sikereket biztosit, a közönség idegeit csiklandozza és érzékeit ingerli; az, a mi Schillernek moralische Anstalt-ját gyakran, csak cirkuszi bohóckodások szinhelyévé sülyeszti. Szigligeti munkája volt az az alap, melyen a fejlődésnek be kellett következnie. Azon a résen, a melyet ő mint uttörő vágott, a fiatal modern talentumok egész raja tódult be költészetünk várába.

Szigligeti szerette metiérjét és sikerült neki könnyet és kacajt fakasztani és ilyet kiváltani csak a mester képes és sohasem a kontár; a mester, a ki hisz a maga munkája lelkesitő, kacagtató és vigasztaló erejében. Szépen mondja Börne, Das monotone Einmaleins in der Tretmühle des Lebens wäre ein, ewiges Verbluten wenn der Dichter nicht wäre. Szigligeti is megóvta nemzetünket az elvérzés veszélyétől.

A régiek vatesnek nevezték a költőt és valóban a legjobban rokonok is lelkük csodás adománya szerint a prófétákkal. Carlyle abban mutat rá erre a rokonságra, hogy a költő és a próféta egyaránt ismerője és hirdetője annak a Goethe-féle nagy titoknak, melyet mindenki láthat, de senki sem lát. Látja a tettekben és szivekben ezrek és egyesek életének lényegét és ebben a lényegben továbbfelődését, útjának irányát, jó és balsorsát. Az emberiség, a nemzet és az egyesek világának azt a világosan látott lényegét, a költő megkapó képekbe foglalja, gyönyörködtető hangokba önti, hogy mindeneknek közössé tegye.

Szigligeti is az egész magyarság szemének erejével látta és érezte valónk és sorsunk titkait. Megilleti tehát őt az ünnep. Egy költő ünneplésében ugyanazt keressük, amit vallásunk ünnepein: az élet visszaságai között való megnyugvásban, erkölcsi erőnk gyarapodásában, hálánk megindultságában, hitünk erősödésében és az örök igazság szeretetében való szent fölemelkedést. Ünnepeljük Szigligetiben is a magyar szellemet, mely szülte, ihlette és eltöltötte, ünnepeljük a magyar költészet szellemét, melyet az eszmék, hangok és alakok körében az ő művészetével is megszólaltatott.

A kápolna harangja tehát nem kriptába hivott — nem, fényes csarnokba! Ott a közepén az áldozati oltár. Hadd lobogjon rajta kegyeletünk lángja, hadd szálljon ég felé a nemzet hálájának tömjén füstje.

Szigligeti Ede géniusza méltó reá.

Nosz Gusztáv,
áll. főreálisk. tanár.

Árny.

Csak szomorunak ne látnálak
Lankadtan, mint egy virágszálat.

Ha mélázó szemedbe nézek,
Elfog valami bús igézet.

Első szerelmünk csalfa álma,
A régi árny szivünkre száll ma.

Találkozik tekintetünk,
Mosolygunk, óh, de jaj nekünk!

Herczegh János.

OTTHON.

Irta: MOLNÁR LAJOS.

Este. Kedves, otthonos melegséggel berendezett szoba. Az ablak mellett iróasztal, melyen hanyag összevissza-ságban hevernek könyvek, lapok, kéziratok. A müvészi tentatartó mellett két oldalt egy-egy fénykép. Az egyik egy fehérarcu, fehérruhás, feketehaju leány képe, a másik egy fiué. Egy virágvázában három szál szép tearózsa. Kinnt esik a hó, hideg van, a fehér cserépkályhában pedig barátságosan lobog a tüz. A szobát az iróasztalon levő zöldernyős villanylámpa intim félhomályba boritja. A nyitott kályhaajtóban néha megvillan a tüzsugár és piros fényét ráveti csak egy pillantásra az asztal mellett ülő asszonyra, aki nagyon fiatal még. Fiatal és szép. Ha a tüz reflektoránál rátekintünk, megismerjük benne azt a leányarcot mely az ezüstkeretből mintha egy picit szomoruan nézne felénk. Csak most eltünt a szem szomoru tekintete és helyét asszonyias nevető boldogság foglalja el, mely besugározza a barátságos otthon minden kis zugát. Csend Az asszonyka egy vaskos kézirat utolsó lapjait olvassa, közben türelmetlenül tekint az ajtó felé. Látszik, hogy vár valakit. Egyik rózsát a hajába tüzi, várakozása pedig mind idegesebb, türelmetlenebb. Végre két rövid, éles csengetés hangzik. Hirtelen az ajtóhoz siet, előre kinyitja és belép a férfi.

Fiatal, huszonhat-huszonnyolcévesnek látszik, de az sem lehetetlen, hogy fiatalabb. Erős, határozott vonásu arcából élesen kivilágit két fekete szeme, amelyekből boldogság sugárzik, mikor köszönti az asszonyt, az ő kis feleségét. Ugy csókolják meg egymást, mint két ifju szerelmes, pedig már jó néhány hónapja házasok. A férj az asszonyt Ancinak szólitja, a férfi neve Ernő.

ANCI: Csakhogy végre megérkeztél, már ugy vártalak. Másker mindég pontos voltál és most egy egész örökkévalóságot késtél. Pedig olyan rossz egyedül lenni,.. és éppen ma.

ERNŐ: No gyere kicsikém, üljünk le ide a diványra egymás mellé. Igy ni. Mindjárt kiengesztelem az én kis haragos madárkámat. Tedd a meleg fehér kezed ide az arcomra. Ugye hideg? Bizony kint hideg van, csak itt jó a mi kis meleg otthonunkban, melletted.

ANCI: (hallgat.)

ERNŐ: De mi bajod Ancikám? Miért nem beszélsz, hisz máskor telekacagtad a szobát mosolygó, meleg napsugárral.

ANCI: Még most se mondtad, hogy hol voltál ilyen sokáig és miért jöttél olyan későn haza... éppen ma.

ERNŐ: Ejnye, ugy látszik ma mindenáron rossz kedvében akar lenni az én kis csicsergő madaram. Tudod, ma kivételesen, több dolgom volt a redakcióban és aztán még el kellett mennem valahová.

ANCI: Valld meg, hogy hová.

ERNŐ: Hát, ha mindenáron tudni akarod, a dolog ugy történt, hogy... de itt is van már (egy csokor rózsát hoznak be) Ezt az a fiu küldi neked, aki nem akarja elhagyni azt a leányt, amióta először meglátta, ott valahol messze, ahol nincsenek ilyen nagy iromba házak melyek eltakarják előlünk a mosolygó kék eget és azt a sok-sok szépségét, melyet együtt élveztek valamikor, valahol ott az illatos, balzsamos fenyőboritotta csendes szép helyen. Emlékszel? Ma olyan jó visszaemlékezni azokra a szép napokra és arra az egy napra, amelynek — igen — ma ünnepeljük az első évfordulóját. Bizony, éppen ma egy éve huztam fel remegő ujjadra ezt a kis karikagyürüt. Éppen ma, nem felejtem el, hiába akarta azt hinni valaki.

ANCI. Te édes aranyos uracskám!... Es milyen gyönyörü szépek ezek a rózsák. Az én kedvenceim. Éppen ilyeneket kaptam akkor is. Itt ez a sok sok sárga tearózsa, ez a három meg tüzpiros.

ERNŐ: Tüzes, mint a szerelmünk.

ANCI: Ezek meg milyen ragyogó fehérek.

ERNŐ: Mint az én kis fehér asszonyom. Most már ismét vigan csicsereg a madárka, ugye?

ANCI: Igen, gyere hadd csókoljalak meg ezekért a szép virágokért. Mégis csak nekem van a legaranyosabb, legjobb kis uram a világon.

ERNŐ: De ne hizelegj azért kis cicus.

ANCI: Istenem, milyen hirtelen, gyorsan röppentek el felettünk a vidám, szép napsugaras napok. Mintha tegnap kaptam volna tőled az első virágokat. Azok is ilyen szépek, ilyen élők voltak, pedig, jaj, de messziről jöttek. Ha láttad volna milyen izgatottan bontottam fel a csomagot és hogy remegett a szivem az örömtől.

ERNŐ: És én hogy irigyeltem a virágokat melyek ott lehettek melletted, mikor én messze tőled, távol, idegen szemek és idegen szivek közt tanultam, dolgoztam... Milyen nehéz, milyen szomoru volt a válás ami kedves kis városunktól. Emlékszel Anikóm? Sürü cseppekben szitált a szeptemberi eső és a harang olyan bánatos busan bugott... Mennyi minden történt azóta. Sokszor bizony nagyon összeszorult a szivem és voltak pillanataim, amikor azt hittem, hogy ezt a mai napot nem fogjuk elérni soha-soha Azok a szomoru szürke esték... nem is jó rágondolni.

ANCI: De a virágok, amelyek messze idegenből jöttek tőled, nem hervadtak el és most itt vagyok örökké a tied, a te asszonyod, mert te akartad,... mert én akartam, és együtt örülünk az első szép, boldog évfordulónak.

ERNŐ: Igen, akartam és ezért történt talán, hogy annak a névtelen barna fiunak, akinek senki sem hitt, akiben nem bizott senki, csak te édes muzsám, egyszer csak neve lett.

ANCI: Elmentél és én először alig mertem hinni, hogy győz a szerelmünk, az akaratunk. Ott maradtam a bánatom, a könnyeim között, amiket el kellett titkolnom. Nevetni kellett, amikor sirt a lelkem, csak azért, hogy hideg, fagyos tekintetek ne mardossák a lelkemet.

ERNŐ: Miért is nem lehettem akkor ott melletted, hogy lecsókoljam a könnyeket... Néha mikor azokra a szomoru napokra gondolok, azt hiszem, hogy ez a mi boldogságunk csak álom, ábránd, de ha itt vagy mellettem, magamba szivom a nevetésed, lelkedből a lelkembe sugárzik a boldogság, érzem a forró ölelésed, az édes csókodat, akkor tudom, hogy ez a való, ez örökké fog tartani, nem lesz másképp soha, ugye Ancikám?... És elfelejtem a szomoru időket, amikor még hirt se halottunk egymásról. Csak a szivünk, a lelkünk találkozott gondolatban. Erőt adtál hogy küzdjek, tanuljak, hogy legyőzzem a kétségbeejtő reménytelenséget, mely néha magános éjjeleken ugy fojtogatott... De végre győztünk, mert akartunk. Akartam a fényt, a meleget, a boldogságot és nem engedtem, hogy leigázzon, feleméssze a bánat. Néha nevető arccal jártam idegen nevető emberek között, ha bennt sajgott is valami. Igy dolgoztam érted, a boldogságunkért. Aztán — emlékszel — irások jelentek meg abban a lapban, melyet te is olvastál és sok idő multán, — legalább nekem ugy tetszett — igy adtam hirt először magamról.

ANCI: Igen, akkor már én is biztosan tudtam, hogy... hogy közeledünk a mai naphoz. Nemsokára megjelent az első önálló köteted, egy regény, amelynek hőse ugy hasonlitott rám. Ha láttad volna, milyen nagy szenzáció volt a mi kis városunkban, amikor megjelentek a kirakatokban azok a fehérszinü, aranybetüs könyvek. Ismét emlékezett rád mindenki, pedig már kezdték elfeledni azt a fiut, akit ott régen mindenki ismert, s aki egyszer olyan hirtelen eltünt.

ERNŐ: És aztán egyszer csak én is megjelentem ott ismét, elmentem érted, hogy elvigyelek magammal, és elhozzalak ide, és most itt vagy, örökre az enyém.

ANCI: Igen a tiéd és te az enyém. Tudtam, hittem, reméltem és éreztem, hogy igy lesz, mert ugy szerettelek, szeretlek mindég, mint...

ERNŐ: mint ahogy én szeretlek téged.. Simitsd végig az arcomat bársonyos kezeddel, mint akkor, amikor bucsuztunk egymástól .. Milyen jó itt melletted. Minden a boldogságot hirdeti körülöttünk; nézd ezek a virágok is, hogy mosolyognak. De tegyük vizbe őket, mert különben meghalnak és én most ugy szeretem az életet. (Feláll, az iróasztalhoz megy, ahol meglátja a kéziratot.) Ugy látszik, hogy itt valaki kutatott. Az én doromboló cicám abba a fiókba is bedugta fejét, amelyiket be szoktam zárni előle.

ANCI: Igenis, most nyitva volt és én megtaláltam ezt a munkádat, el is olvastam. (Szemrehányóan.) Nem is szóltál róla, pedig ezelőtt minden tervedbe beavattál, előttem készült a munkád, én élveztem először azokat, azt mondtad, hogy a muzsád vagyok és most ezt elzárod, eltitkolod előlem.

ERNŐ: Hiába ilyenek ezek az asszonyok, még ők akarnak haragudni, mikor elakarják kerülni, hogy rájuk haragudjanak. Most is szépen kigondoltam, hogyan fogom éppen ma este felolvasni az én Ancimnak, hogyan fogom tudomására adni, hogy a Nemzetiben a jövő hónapban meglesz a premierje, hogy több okunk legyen ma este örülni, és tessék elrontottad a meglepetést. Elolvastad?

ANCI: Igen, nagyon szép... büszke vagyok rád, és azért örülhetünk együtt Mondd, mit adjak ezért a mai gyönyörü estéért neked?

ERNŐ: Még kérdezed? hisz tudod, hogy minden boldog órámat neked köszönhetem. (Megcsókolják egymást, szorosan egymáshoz simulnak, a férfi átölelve tartja asszonyát, az asszony feje ráhajlik a férfiéra, sokáig senki sem szól, mindketten érzik, hogy még sohasem voltak ilyen nagyon boldogok.)

ANCI: Milyen nagy gyerekek vagyunk mi.

ERNŐ: Boldog gyerekek...

Radó Samu és Tsa
kenderfonó-ipartelepe

Nagyvárad, Kossuth Lajos-utca 22.

(A káptalani uradalom bérházában.)

Legelőnyösebb beszerzési forrás

mindennemü kötéláruk, zsinórok, zsinegek, fonalak, hálók, vásznak, zsákok, vizhatlan és nyers ponyvákban, mezőgazdasági, ipari és háztartási célokra.

Telefon 240.

Halló! Halló!

A nagyérdemü közönség szives figyelmét felhivom, bádogos és vizvezeték szerelő mühelyem megtekintésére.
KÖLTSÉGVETÉS DIJTALAN.

Szives pártfogást kér

Kóródy István,

bádogos és vizvezeték szerelő.
Kórház-u. 3. vagy Páris-u. 30.

Szőlő-oltványokat

szállit amerikai sima és gyökeres vesszőket különféle fajokban, **fajtisztaságért jotállva** legdusabb választékban a már évek óta elsőnek és legmegbizhatóbbnak elismert **Kiskükülloményi első szőlőoltvány-telep**

tulajdonos: **CASPARI FRIGYES**

MEDGYES, 30. sz. (Nagyküküllő-megye.)

ooo **Tessék árjegyzéket kérni!** ooo

Az árjegyzékben találhatók az ország minden részéről érkezett **elismerő levelek**, ennélfogva minden szőlőbirtokos megrendelésének megtétele előtt az ismerős személyiségektől ugy szó-, mint irásbelileg bizonyságot szerezhet magának **fenti szőlőtelep megbizhatóságáról.**

Saját érdeke,

hogy lehetőleg összpontositsa szükségleteinek beszerzését egy cégnél, mert ezuton védi érdekeit legjobban.

ELŐNYEI: 1. Nem kell ismeretlen cégekhez fordulnia.
2. Nem lesznek szétágazó kötelezettségei.
3. Állandó összeköttetésnél pontos és reális kiszolgálást biztosit magának.
4. Állandó összeköttetése mindig vigyázni fog önt vevőjének megtartani.

Saját érdeke, hogy csak ismert, előkelő céget tiszteljen meg bizalmával.

Aufrecht és Goldschmied utóda

Elek és Társa r.-t.

Budapest, IV., Károly-körut 10. sz.

Kaphatók kényelmes havi lefizetésre, állandó összeköttetésnél folyószámlára is:

1. A magyar és német irodalom összes termékei.
2. Képek.
3. Bőröndök és bőröndáruk.
4. Férfi fehérnemüek.
5. Látcsövek.
6. Fényképkészülékek, felszerelések.
7. Vadászfegyverek, pisztolyok, flóbertek.
8. Chinaezüstáruk.
9. Csillár- és petroleumlámpák Rézbutorok.
10. Szőnyegek.
11. Mindennemü hangszer.

Tuloldali 12 osztályunk összes czikkei elsőrangu minőségüek és minden osztály czikkeiről külön kimeritő árjegyzékkel rendelkezünk és a kivánt árjegyzéket ingyen és bérmentve küldjük.

Elvünk: Vevőkörünk megtartása, pontos kiszolgálás méltányos árak révén.

Minden felvilágositással szivesen szolgálunk.

Gyermekkocsik, kerti butorok, utazó kosarak, bőráruk, női ridikülök, sétabotok és játékáruk, ugyszinte mindennemü bazárcikkek legolcsóbban beszerezhetők:

Kolin Náthán-nál

Rákóczi-ut 10. szám.

KOMBINETT-JÁTÉK

A szalonban és a gyermekszobában mindenütt ott legyen, mert kicsinyt és nagyot, fiatalt és öreget, szegényt vagy gazdagot egyaránt mesésen szórakoztat. :: Mindenütt kapható.

Ára 1 korona.

Gyártja: a „Cserépgyár" R.-T., Kismányán.

Minden nagyobb városban állandó bizományi raktárt óhajtván fenntartani, e célra óvadékképes és agilis képviselőket keresünk. A budapesti raktár telefon sz. 170-68.

Rézmüves és rézöntő mühely

Nagyvárad, Kolozsvári-utca 50.

Legujabb divat szerint vállalok szeszgyári berendezéseket, **szilva pálinka** főző üstöket és minden e u. m. szakmába vágó rézöntő munkákat, ugy nyers öntéseket, mint kész munkákat, **harangokat** stb. jutányos árban. Költségvetés dijtalan. Levelekre azonnal válasz.

Mosó üstökben nagy raktár.

Telefon 682. Telefon 682.

Szives megbizást kér

Szalavetz Mór

rézmüves és rézöntő.

Egy igen kellemes hangu, alig használt AMERIKAI

Gitár-citera

30 darab kottával (**alárakható**) tokkal, óriási felszereléssel, nagyon olcsón eladó. Bővebbet WAGNER a „HANGSZER-KIRÁLYNÁL"-nál, országszerte elismert legolcsóbb hangszeráruháza. Budapest, József-körut 15. (Saját műterem.) Hangszerekről fényképes főárjegyzék ingyen. Magyar citerákban nagy választék. Ne vásároljunk részletre!!

Mindenkit érdekel!

Van szerencsém Nagyvárad város és vidéke t. közönségének tudomására hozni, hogy **Nagyváradon, Olaszi Bazár-épületben (Szinház mellett)** egy a mai kor igényeinek teljesen megfelelő

vegytisztitó és vasaló

üzletet nyitottam.

Elvállalok férfi, női ruhákat, katonai egyenruhákat, szőnyegeket, függönyt, butorszövetet, napernyőt, kesztyüt, szőrmeárukat a legegyszerübbtől a legdiszesebb kivitelig, teljesen bontatlan tisztitásáért a legmesszebbmenő jótállással jutányos dijazás mellett. Magamat nagybecsü pártfogásukba ajánlva maradtam

Tisztelettel

STEINER M.

vegytisztitó

FŐ A SZORGALOM ÉS A PONTOSSÁG!

Puskás Károly

uri divat férfi szabó, Szent János-utca 45. sz.

Elvállalok mindennemü férfi ruhák készitését a legujabb divat szerint izléses kivitelben, valamint elvállalok átalakitást, javitást, tisztitást. Hitelképes egyéneknek kedvezményes részletfizetésre is készitek a legszolidabb árban.

Mintáim vannak dús választékban elsőrendü gyárakból.

Telefon: 629. sz. Telefon: 629. sz.

PÁL SÁNDOR

műbútorasztalos

Nagyvárad, Uri-utcza 49. szám.

Elvállal minden szakmájába vágó munkát, u. m.: matt és fényezett szobaberendezések, konyhabutorok készitését és portál munkákat.

Jó és izléses munkáért jótállok.

Telefon: 629. sz. Telefon: 629. sz.

192

Rövidáru

Vászon

FRÁTER és KOSMINSKY
Nagyvárad, Rákóczi-ut.

Bélésáru

Gyapju-szövet

1888.

Flegman

Bémer-tér.

Van szerencsénk a n. è. közönsèg becses tudomàsára hozni, hogy

könyvkötészetünket, vonalozóintézetünket, doboz és üzleti-könyv gyárunkat

KÖNYVNYOMDÁVAL

bővitettük ki.

Tisztelettel

Lévay Márton

részvènytársaság.

Első magyar általános biztosító társaság, Budapesten.

I. Tűz-, szállitmány-, jég- és betörés-biztositási üzlet.

KIADÁSOK. Ötvennegyedik évi zárszámla 1911. január 1-től december 31-ig. **BEVÉTELEK.**

	korona	fill.	korona	fill.
I. Tűzbiztositás.				
Kifizetett károk és költségek . . . . . 13.979,915·92				
levonva viszontbiztositási károk és költségek 6.018,120·24	7.961,795	72		
Függőben maradt károk tartaléka	599,843	75		
Szerzési költségek és viszontbiztositott rész utáni bevétel levon.	1.035,270	99		
Jövedelmi adó és bélyegilletékek	374,677	60		
Postabérek	140,826	59		
Adakozások közhasznu célokra	25,000	—		
A tűzbiztositási üzletet terhelő igazgatási költségek . . .	1.180,152	06		
Behajthatatlan követelések leirása	4,606	12		
A következő évek készpénz-dijtartaléka a viszontbiztositott rész levonása után és minden megterhelés nélkül . . .	11.984,764	64	23.706,937	47
II. Szállitmanybiztositás.				
Kifizetett károk és költségek . . . . . 186,989·76				
levonva a viszontbiztositási károk és költségek 150,502·79	36,487	97		
Függőben maradt károk tartaléka	81,204	30		
Szerzési és igazg. költségek a viszontb. rész utáni bevétel levon.	16,479	46		
A következő évek készpénz-dijtartaléka a viszontbiztositott rész levonása után és minden megterhelés nélkül . . .	100,000	—	234,169	67
III. Jégbiztositás.				
Kifizetett károk és költségek . . . . . 1.934,291·16				
levonva viszontbiztositott károk és költségek 994,741·27	939,549	89		
Függőben maradt károk tartaléka	9,308	38		
Szerzési és igazg. költségek a viszontb. rész utáni bevétel levon.	362,952	75		
Bélyegilletékek	57,353	05		
Behajthatatlan követelések leirása	3,590	24		
A folyó évben lejárt több éves jégbiztositások esedékes tart.	60,417	60		
A következő évek készpénz-dijtartaléka	525,969	73	1.900,591	44
IV. Betörésbiztositás.				
Kifizetett károk és költségek . . . . . 53.188·48				
levonva viszontbiztositott károk és költségek 24.628·72	28,559	76		
Függőben maradt károk tartaléka	9,028	30		
Szerzési és igazg. költségek a viszontb. rész utáni bevétel levon.	71,427	03		
A következő évek készpénz-dijtartaléka a viszontbiztositott rész levonása után és minden megterhelés nélkül . . .	420,000	—	529,025	09
1911. évi nyereség			3.530,010	21
			29.909,733	88

	korona	fill.	korona	fill.
I. Tűzbiztositás.				
Az 1910. évről áthozott készpénz-dijtartalék a viszontbiztositott rész levonása után és minden megterhelés nélkül . . . . . *	11.984,764	64		
Tűzbiztositások után bevett dijak és illetékek . . . . . 22.877,688·40				
levonva: törlesztett dijak . . 2.914,733·43				
„ viszontbiztositási dijak 7.978,190·33	10.892,923·76			
Az 1910. évben függőben maradt károk tartaléka . . .	11.984,764	64		
	612,762	17	24.582,291	45
II. Szállitmánybiztositás.				
Az 1910. évről áthozott készpénz-dijtartalék a viszontbiztositott rész levonása után és minden megterhelés nélkül	100,000	—		
Szállitmanybizt. után bevett dijak és illetékek 368,287·09				
levonva: törlesztett dijak . . 12.235·47				
„ viszontbiztositási dijak 286.640·86	298.876·33			
Az 1910. évben függőben maradt károk tartaléka . . .	69,410	76		
	67,674	43	237,085	19
III. Jégbiztositás.				
Az 1910. évről áthozott készpénz-dijtartalék	418,966	78		
Jégbiztositások után bevett készpénzdijak és illetékek . . . . . 4.367,001·62				
levonva: törlesztett dijak . . 474,538·35				
„ viszontbiztositási dijak 2.104,922·50	2.579,460·85			
Az 1910. évben függőben maradt károk tartaléka . . .	1.787,540	77		
	16,671	74	2.223,179	29
IV. Betörésbiztositás.				
Az 1910. évről áthozott készpénz dijtartalék a viszontbiztositott rész levonása után és minden megterhelés nélkül	420.000	—		
Betörésbiztositások után bevett készpénzdijak és illetékek . . . . . 458,918·43				
levonva: törlesztett dijak . . 86,658·25				
„ viszontbiztositási dijak 185,936·74	272,594·99			
Az 1910. évben függőben maradt károk tartaléka . . .	186,323	44		
	15,303	11	621,626	55
V. Egyéb bevételek.				
Szelvény-, takarékp., váltó- és egyéb kamatok, valamint árfolyamnyereség eladott értékpapirok stb. után . .	2.108,694	14		
Társasági házak tiszta jövedelme	136,857	26	2.245,551	40
			29.909,733	88

* K 7.500,000·— tavalyi dijtartalék ellenében.

VAGYON. Mérlegszámla 1911. december 31-én. **TEHER.**

	korona	fill.	korona	fill.
Értékpapirok és pénzintézeteknél elhelyezett tőkék:				
külön kimutatás szerint	40.753,715	64		
Tisztviselők és szolgák nyugdijalapjának értékei:				
2,200,000 kor. Kisbirtokosok országos földhitelintézete 5%-os záloglevél . . . à 100·—	2.200,000	—		
45 drb Pesti hazai első takarékpénztári részvény . . . . . à 17.350·—	780.750	—		
Átmeneti kamatok	54.333·33		3.035,083	33
„Ormódi Ormody Amélie alapitványa“ értékei:				
50,600 kor. Kisbirtokosok országos földhitelintézet 4½%-os zálogl. . . . . à 97·50 a	49,325	—		
Átmeneti kamatok	389·50		49,714	50
Első magyar általános biztositó társaság „Tüzoltók segélyalapja“ értékei, letétben a m. kir. állampénztárban	69,857	57		
Átmeneti kamatok	479,754	22		
Leszámitolt váltók	1.068,628	72		
Társasági házak	2.611,600	—		
Különféle adósok: a) Pénzkészlet és maradványok a képviselőségeknél	2.604,461	58		
b) Maradványok idegen biztositó intézeteknél . . .	1.350,180	07		
Jégbiztositási osztály folyószámlán	73,755	97		
Központi pénzkészlet	274,516	46		
			52.371,268	06

	korona	fill.	korona	fill.
Részvényalaptőke: teljesen befizetett 3000 egész részvény à 2000 korona és teljesen befizetett 2000 fél részvény à 1000 korona			8.000,000	—
Nyereménytartalék			8.000,000	—
Külön tartalék*			10.813,114	89
Jégbiztositási külön tartalék			2.000,000	—
Készpénzdijtartalék a viszontbiztositott rész levonásával és minden megterhelés nélkül:				
a) tűzbiztositási dijtartalék	11.984,764·64			
b) szállitmánybiztositási dijtartalék	100,000·—			
c) jégbiztositási dijtartalék	535,909·73			
d) betörésbiztositási dijtartalék	420,000·—		13.040,674	37
Függő károk tartaléka:				
a) tűzbiztositási függő károk tartaléka	599,843·75			
b) szállitmánybiztositási függő károk tartaléka . . .	81,204·30			
c) jégbiztositási függő károk tartaléka	9,308·38			
d) betörésbiztositási függő károk tartaléka	9,038·30		699,394	73
Különféle hitelezők			143,501	94
Előbbi évekről eddig fel nem vett osztalékok			3.025	—
Tisztviselők és szolgák nyugdijalapja**			3.042,645	87
Különféle alapok:				
a) Első magyar általános biztositó társaság „Félszázados alap“			500.000	—
b) Első magyar általános biztositó társaság „Lévay-alap“ .			200,000	—
c) Első magyar általános biztositó társaság „Ezredéves alapitvány“			100,000	—
d) Ormody Vilmos-alap			100,000	—
e) Ormódi Ormody Amélie alapitványa			50,568	50
f) Első magyar általános biztositó társaság „Tüzoltók segélyalapja“	69.857·57		1.020,426	07
Életbiztositási osztály folyószámlán			2.078,474	98
1911. évi nyereség			3.530,010	21
			52.371,268	06

* Az idei hozzájárulásokkal 11.549,086 kor. 76 fillérre emelkedik.
** A mathematikai mérlegben szereplő külön alappal, valamint az idei hozzájárulással 3.690,203 kor. 67 fillérre emelkedik.

II. Életbiztositási üzlet.

KIADÁSOK. Negyvenkilencedik évi zárszámla 1911. január 1-től december 31-ig. **BEVÉTELEK.**

	korona	fill.	korona	fill.
Visszaváltott kötvényekért			2.080,079	—
Halálesetek után kifizetett kárösszeg			4.969,060	81
Lejárt kiházasitási tőkékért			4.366,371	69
Kiházasit. biztositásoknál haláleset követk. dijvisszatérités .			88,853	95
Függőben levő károk és dijvisszatérítések tartaléka . . .	726,388	34		
Függőben levő kiházasitási tőkék tartaléka	400,399	70	1.126,788	04
Évjáradékokért			560,708	14
Bélyegekért			452,893	47
Irodai bér, postadijak, nyomtatványok, uti- és egyéb költs.			1.480,280	65
Tiszti fizetések			354,676	06
Adóért			49,275	43
Orvosi dijakért			227,705	42
Szerzési és dijbehajtási költségek			1.866,007	55
Behajthatatlan tartozások leirása			48,240	78
Kisorsolt biztositások tartaléka			6,000	—
Dijtartalék ez év végén			151.183,576	36
1911. évi nyereség			1.737,872	67
			170.598,370	02

	korona	fill.	korona	fill.
A mult évből áthozott dijtartalék			139.467,022	16
Befolyt dijak: ez évben kiállitott kötvények után . . .	2.809,492	35		
az előbbi években kiállitott kötvények után . . .	22.660,971	54		
a biztositott tőke emelésére forditott nyeremények .	118,627	96		
Illetékek	558,906	28		
	26.147,998	13		
Levonva: törölt kötvények és dijnyugták . . . . . 1.540,594 K 64 f.				
viszontbiztositási dijak . . 1.005,181 „ 58 „	2.545,776	22	23.602,221	91
Kamatjövedelem			6.610,739	40
Mult évi függőben volt károk és dijvisszatérések tartaléka	646,303	44		
Mult évi függőben volt kiházasitási tőkék tartaléka . .	272,083	11	918,386	55
			170.598,370	02

VAGYON. Mérlegszámla 1911. december 31-én. **TEHER.**

	korona	fill.	korona	fill.
Értékpapirok és pénzintézeteknél elhelyezett tőkék külön kimutatás szerint	131.837,211	38		
Tűlélési csoportok értékpapirjai:				
132.700 kor. n. é. magyar kir. 4%-os koronajáradék 90 kor. 50 fill.	120,093	50		
Átmeneti kamatok	1.109,187	32		
Jelzálog-kölcsönök	515,000	—		
Kötvény-kölcsönök	15.621,504	—		
Viszontbizt. kötvény-kölcsönök	106	97		
A központ tartozása folyószámlán	2.078,474	98		
Vezér- és főügynökségek és mások tartozásai	5.025,331	41		
	156.306,909	56		

	korona	fill.	korona	fill.
Dijtartalék . . . . . 156.125,954 kor. 69 fill.				
levonva a viszontbiztositási dijtartalékot . . 4.942,378 kor. 33 fill.			151.183,576	36
Biztossági alap			1.085,137	50
Kiházasitási tőkék nyereménye			809,245	18
Függőben levő károk és dijvisszatérítések tartaléka			726,388	34
Függőben levő kiházasitási tőkék tartaléka			400,399	70
Tulélési csoportok számlája			120,570	69
Előre fizetett dijak			35,383	20
Fel nem vett nyeremények 1910. évről			136	16
Kisorsolt biztositások tartaléka			6,000	—
Viszontbiztositó intézetek és mások követelései			202,199	76
1911. évi nyereség			1.737,872	67
			156.306,909	56

Értékpapirok és pénzintézeteknél elhelyezett tőkék:

Az elemi ágazatok mérlege szerint	K	40.753,715·64
Az életbiztositási ágazatok mérlege szerint	K	131.837,211·38
Összesen . . .	K	172.590.927·02

a) **Értékpapirok:**

Záloglevelek	K	128.188,509·10
Községi kötvények	K	2.113,735·—
Járadékok és államilag biztositott vasuti kötvények	K	15.374,388·11
Különféle egyéb értékpapirok	K	4.457,840·—
	K	150.134,472·21
b) **Pénzintézeteknél elhelyezett tőkék**	K	22.456,454·81
	K	172.590.927·02

Budapest, 1911. december hó 31-én.

Steiner Jenő, életbiztositási könyvvezető. Frank Henrik, a központi könyvezés főnöke.

Az igazgatóság: **Balaban Adolf.** **Hajós József.** **báró Harkányi Frigyes.** **László Zsigmond.** **Ormody Vilmos.** **Gergely Tódor**, igazgató.

A fenti zárszámlákat és mérlegeket megvizsgálván, azokat a törvényben s az alapszabályokban meghatározott elvek szerint készülteknek és azok egyes tételeit a fő- és ekkel teljesen megegyezőknek találtuk. Budapest, 1912. március hó 1-én.

felügyelő bizottság: **Berzeviczy Albert.** **Burchard-Bélaváry Konrád.** **Németh Titusz** **báró Radvánszky Géza.** **báró Uechtritz Zsigmond.**

SZENT LÁSZLÓ-NYOMDA R.-T.

könyv és hirlapkiadó vállalat

NAGYVÁRAD, SZILÁGYI DEZSŐ-UTCZA 5. sz.

A legmodernebb betükkel és diszitő anyagokkal ujonnan berendezve.

Mindennemü hivatalos, üzleti és egyéb nyomtatványok a legjutányosabb árak mellett, izléses kivitelben készittetnek.

Latin szert. és g. kath. egyházmegyei nyomtatványok állandóan raktáron.

A „TISZÁNTUL“

politikai napilap kiadóhivatala.

Alapittatott: 1894.

Hirdetèsek a legjutányosabb árak mellett a „Tiszántúl“-ban közöltetnek.

Alapittatott: 1894.

Kézimunka olcsóság!!

Husvét után rendkivüli árleszállitás jön!

Leltár előtti árak.

Tessèk meggyőződni!

Telefonszám: 783.

Szolid és figyelmes kiszolgálás!

Tátray Gusztáv

Rákóczi-út 4.